

Oppiaine	Taloussosiologia	Päivämäärä	21.05.2019
Tekijä(t)	Leo Schroderus	Matrikkelinumero	
		Sivumäärä	76 s. + liitteet
Otsikko	Yhteisön muodostuminen virtuaalivaluutan ympärille: Case Bitcoin		
Ohjaaja(t)	VTT Pekka Räsänen VTT Outi Sarpila		

Tiivistelmä

Traditionaalisten paikkaan tai sukulaissuhteeseen sidottujen yhteisöjen merkitys on vähentynyt digitaalisen vallankumouksen myötä. Samalla vapaasti ja tarkkaan rajattujen aiheiden ympärille muodostuneet virtuaaliset yhteisöt ovat kasvattaneet merkitystään niin yhteiskunnassa kuin yksilöidenkin elämässä. Tässä tutkielmassa tarkastellaan virtuaalivaluutta Bitcoinin ympärille muodostunutta yhteisöä niin siihen kuuluvan yksilön kuin yhteisönkin näkökulmista. Tutkielmassa pyritään ymmärtämään sitä, millainen yhteisö Bitcoinin ympärille on muodostunut keskittymällä motivaatiotekijöihin osallistumisen taustalla, yhteisössä esiintyviin rooleihin ja ominaispiirteisiin.

Tutkielma on luonteeltaan kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka materiaali kerättiin teemahaastattelujen avulla. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt löydettiin kryptovaluuttoihin keskittyneen konsensus ry:n Telegramissa toimivan keskustelufoorumien avulla. Haastateltavia oli yhteensä seitsemän ja he olivat iältään 25–56-vuotiaita. Haastatteluista kerättyä materiaalia käsiteltiin NVivo-ohjelmiston avulla, jolla vastaukset jaettiin ensin pääteemojen alle ja sen jälkeen vielä yksityiskohtaisemmin tiettyjen aiheiden tai kysymysten ympärille. Materiaalin analysoinnissa käytettiin teoriasidonnaista analyysimenetelmää eli teoreettinen tausta, johon empiiriset tulokset sidottiin, koostui useista käsitteistä ja teorioista.

Aineistosta tehdyt havainnot ovat pääosin linjassa käytettyjen teorioiden kanssa. Bitcoin-yhteisön ensisijaisena tavoitteena on vaikuttaa yhteiskuntaan ja tehdä siitä parempi paikka, vaikka käytettävistä keinoista ei ole selkeää yksimielisyyttä. Yhteisöön osallistumista ohjasi ensisijaisesti sisäiset motivaatiotekijät, kuten kiinnostus aiheeseen ja halu oppia siitä lisää – puolestaan ulkoiset motivaatiotekijät, kuten vaurastuminen, olivat vasta toissijainen syy osallistua yhteisöön. Yhteisössä esiintyi useita rooleja, jotka voitiin jakaa hiljaisiin, sijoittajiin, aktiiveihin sekä ohjelmoijiin. Bitcoinin kehittäjä Satoshi Nakamoton tarina on ollut merkittävässä roolissa luomassa vetovoimaa ilmiön ympärille ja hän on yhteisön kiistan symboli, jonka luomat suuntaviivat ohjaavat edelleen yhteisön toimintaa. Yhteisön virtuaalisesta luonteesta huolimatta reaali maailman kohtaamiset olivat merkittävänä tekijänä yhteisön toiminnassa ja yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa. Bitcoin-yhteisö on jatkuvasti muuttuva sekoitus virtuaali- ja reaali maailmaa ja sen voidaan nähdä olevan merkittävä osa yhteisöön kuuluvien elämää.

Asiasanat	Roolit, verkkoyhteisöt, virtuaalivaluutta, yhteisöllisyys
Muita tietoja	

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

YHTEISÖN MUODOSTUMINEN VIRTUAALIVALUUTAN YMPÄRILLE

Case Bitcoin

Taloussosiologian
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Leo Schroderus

Ohjaajat:
VTT Pekka Räsänen
VTT Outi Sarpila

21.5.2019
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Johdatus aiheeseen	7
1.2	Tutkielman tarkoitus ja rakenne	8
1.3	Raha, sosiaaliset suhteet ja luottamus	9
1.4	Bitcoinin esittely	12
2	VIRTUAALISET YHTEISÖT	16
2.1	Yhteisö käsitteenä	16
2.2	Yhteisön muodostuminen.....	18
2.2.1	Virtuaalisen yhteisön ominaispiirteet	20
2.2.2	Tavoitteellisten virtuaalisten yhteisöjen ominaispiirteet	22
2.2.3	Roolit yhteisön sisällä	24
2.2.4	Yksilön motivaatio osallistua yhteisöön	26
2.3	Bitcoin-yhteisön esittely aiempien tutkimuksien perusteella.....	28
3	METODOLOGIA	30
3.1	Tutkimuksen lähestymistavan valinta	30
3.2	Haastattelujen toteutus	32
3.3	Aineiston analysointi.....	35
3.4	Laadun ja luotettavuuden arviointi.....	37
4	BITCOIN-YHTEISÖ.....	39
4.1	Bitcoinin, yhteisön ja siihen kuulumisen määrittely	39
4.1.1	Miten yhteisön jäsen määrittelee Bitcoinin.....	39
4.1.2	Milloin yksilö kuuluu Bitcoin-yhteisöön	40
4.1.3	Yhteisön rakenne, yhtenäisyys ja tasa-arvo	42
4.2	Yksilön motivaatio osallistua yhteisöön	44
4.2.1	Sisäinen motivaatio	44
4.2.2	Ulkoinen motivaatio.....	46
4.3	Yksilön toiminta osana yhteisöä	48
4.3.1	Millaisia rooleja yhteisöstä nousi esille.	48
4.3.2	Yhteisön toimintaan osallistuminen.....	52
4.4	Yhteisön ominaispiirteet	54
4.4.1	Yhteisön tavoite ja jaetut kiinnostuksen kohteet	54
4.4.2	Yhteisön symbolit ja auktoriteetit.....	55

4.5	Haastatteluissa muita esille nousseita teemoja	57
4.5.1	Miten yhteisö on muuttunut ajan saatossa?	57
4.5.2	Yhteisön ja valuutan tulevaisuuden näkymät	58
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
5.1	Teoreettiset johtopäätökset.....	59
5.2	Tutkimuksen arviointi	68
5.3	Yhteenvedo	69
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	77

Taulukot

Taulukko 1	Bitcoinin ja fiat-valuuttojen eroavaisuuksia tiivistetysti	15
Taulukko 2	Suosituimmat teoreettiset tavat tutkia rooleja.	25
Taulukko 3	Yhteisön roolit.....	26
Taulukko 4	Operationalisointitaulukko	34
Taulukko 5	Haastattelujen ja haastateltavien tiedot	35
Taulukko 6	Haastateltujen sisäinen ja ulkoinen motivaatio osallistua yhteisöön..	47
Taulukko 7	Yhteisössä esiintyneiden roolien nimityksiä	48
Taulukko 8	Sosiaalisten maailmojen roolit	64

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Bitcoinin suosion nopea kehittyminen tarjoaa mielenkiintoisen tilaisuuden tutkia sosiaalisesta näkökulmasta rahaa ja markkinoita.

(Karlstøm 2014, 24)

Bitcoin nousi suuren yleisön tietoisuuteen vuoden 2017 aikana lähinnä valuutan voimakkaan arvonkehityksen takia, vaikka se on tuotu konseptina ensimmäisen kerran julkisuuteen jo vuonna 2008. Viime vuosiin saakka se on ollut kuitenkin pääosin rajatun yleisön kiinnostuksen kohde. Bitcoinia on tutkittu aiemmin enimmäkseen sen teknisten ominaisuuksien tai rikollisuuteen liittyvien kytkösten kautta, mutta sen ympärille muodostunutta yhteisöä ei ole käsitelty paljoakaan tieteellisissä julkaisuissa, vaikka Bitcoin on nykyisin jo miljoonia henkilöitä käsittävä kokonaisuus. Maurerin ym. (2013, 263) mukaan Bitcoinin voidaan nähdä järjestelmänä lupaavan sen käyttäjille muun muassa yhteisöllisyyttä. Vaikka Bitcoin-ilmiossä korostuvat algoritmit ja teknologia, silti sitä tutkimalla voidaan havainnoida myös ihmisten välisiä sosiaalisia suhteita, joita ilmiö tarvitsee menestyäkseen.

Yhteisöillä ja sen jäsenten jakamalla uskomuksilla on merkittäviä vaikutuksia reaali-maailmassa. Jos riittävän moni henkilö uskoo myös muiden jakavan saman uskomuksen, se voi muovata yhteiskuntaa muuttamalla todeksi. Tämä tunnetaan myös intersubjektii-visuuden käsitteenä (Tieteen termipankki 2019). Tutkielman aiheeseen sopivana esimerkkinä intersubjektii-visuudesta voidaan tarkastella rahaa ja seteleitä. Sinällään arvoton paperinpala muuttuu arvokkaaksi, kun riittävän moni uskoo sen olevan arvokas. Seteleiden arvo ei perustu siten sen materiaaliin, muotoon tai väriin – sen pohjalla toimivat jaetut uskomukset ja luottamus siihen, että muutkin ihmiset pitävät sitä arvokkaana. (Harari 2011, 180.)

Tämä tutkielma sopii erityisesti ilmiötä ennestään tuntemattomalle lukijalle, joka on kiinnostunut ymmärtämään, millainen yhteisö Bitcoinin ympärille on muodostunut. Tässä tutkielmassa Bitcoinilla voidaan tarkoittaa pelkän valuutan lisäksi koko järjestelmää, jonka sisäänrakennettujen sääntöjen ja toimintamallien ympärille valuutan toiminta rakentuu. Tutkielma ei kuitenkaan ensisijaisesti keskity Bitcoinin teknisenä järjestelmänä, vaan sen sijaan keskiössä ovat ilmiöön kuuluvien ihmisten motiivien selvittäminen sekä Bitcoin-yhteisön toimintatavat ja ominaispiirteet. Bitcoin-ilmioon kuitenkin liittyy niin olennaisesti teknologia, ettei tutkielmaa ole mielekäästä kirjoittaa ottamatta sitä ollenkaan esille. Edellä mainitusta syystä tutkielman lukemisen tueksi on teknologisia käsitteitä määritelty ja esitetty lyhyesti tutkielman lopussa liitteessä 4.

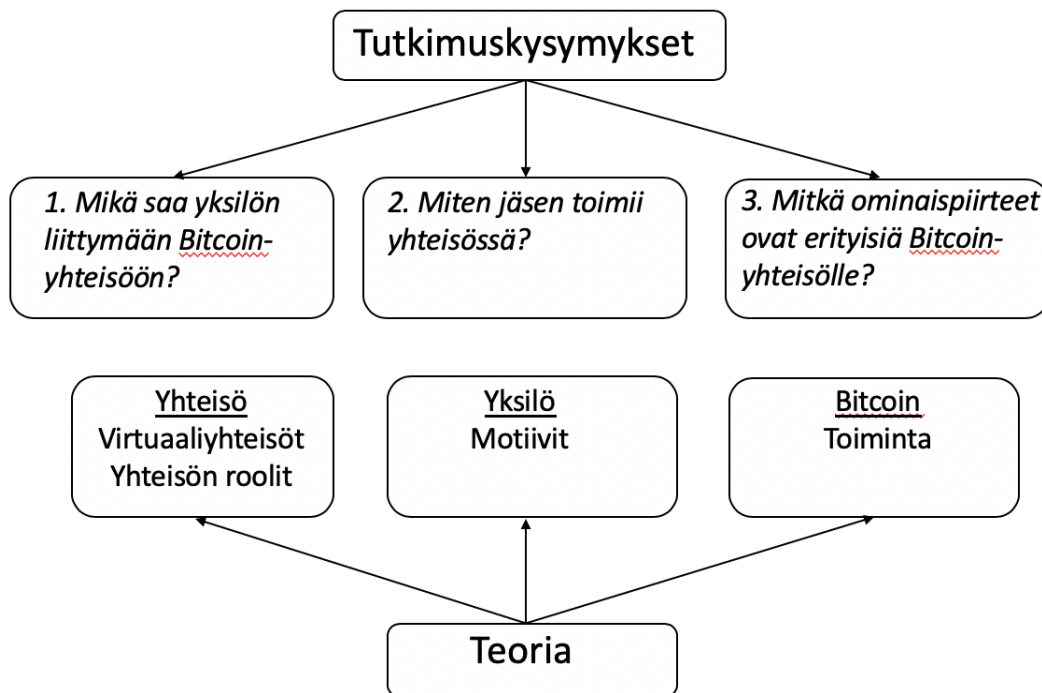

1.2 Tutkielman tarkoitus ja rakenne

Tutkielman tavoitteena on selvittää, millainen yhteisö virtuaalivaluutta Bitcoinin ympärille on muodostunut. Tavoitteeseen on tarkoitus päästä löytämällä vastaukset seuraaviin osaongelmiin:

1. *Mikä saa yksilön liittymään Bitcoin-yhteisöön?*
2. *Millaisia rooleja yhteisössä on?*
3. *Mitkä ominaispiirteet ovat erityisiä Bitcoin-yhteisölle?*

Ensimmäisen osaongelman avulla on tarkoitus ymmärtää, millaisten vetovoimatekijöiden ympärille Bitcoin-yhteisö rakentuu yksilön näkökulmasta. Toinen ja kolmas osaongelma keskittyvät enemmän yhteisön tasolle. Niiden avulla on tarkoitus selvittää yksityiskohtaisemmin, miten yhteisössä toiminta jakaantuu eri roolien välillä ja mitkä ovat yhteisön ominaispiirteet (kuvio 1).

Kuvio 1 Teoreettinen viitekehys

Virtuaalisten yhteisöjen muodostumista ja ominaispiirteitä tarkastellaan yhteisön tasolla yhteisten kiinnostuksen kohteiden sekä vuorovaikutteisen keskustelun käymisen ja tietouden jakamisen pohjalta (ks. esim. Joon & Young-Gul 2003, 75; Plant 2004, 52–54;

O'Neil 2009, 25). Jäsenten yhteisössä toimimista tarkastellaan Unruh (1980) sosiaalisten maailmojen rooliteorian avulla. Yksilön tasolla yhteisöön kuulumisen tavoitteita ja syitä katsotaan puolestaan pääasiallisesti Martelan ja Jarenkon (2014, 14–16) sisäisen ja ulkoisen motivaation näkökulman kautta. Tutkielmasta saatavien tulosten avulla pyritään piirtämään kokonaisvaltainen kuva siitä, millainen yhteisö on muodostunut Bitcoinin ympärille siihen kuuluvien suomalaisten jäsenten perspektiivistä ja mikä heitä yhteisössä kiinnostaa.

Taloussosiologisesta näkökulmasta tarkasteltuna tutkielman aihe on merkityksellinen, koska taloussosiologiassa pyritään tarkastelemaan taloutta ja sen ilmiöitä sosiaalisten suhteiden merkityksien kautta (Turun yliopisto 2019). Tutkimus pyrkii käsittelemään lisäksi muun muassa teknologisten innovaatioiden mahdollisia vaikutuksia rahan siirtämiseen vertaistaloudessa ja internetissä kokoontuvien tavoitteellisten yhteisöiden pyrkimyksiä muokata yhteiskuntaa. Riippumatta Bitcoinin tulevaisuuden menestyksestä tämä tutkielma pyrkii lisäämään ymmärrystä siitä, millaisia tekijöitä tarvitaan, jotta epävirallisen valuuttajärjestelmän ympärille voi muodostua jopa miljoonia ihmisiä yhdistävä yhteisö.

Aiemmissa Bitcoinia koskevissa tutkimuksissa on pääasiallisesti keskitytty Bitcoinin teknologiaan tai rikollisuuteen liittyvään toimintaan. Sellaisia Bitcoin-yhteisöstä tehtyjä tutkimuksia, joissa keskitytään vain tietyllä alueella asuviin jäseniin tai joita haastatellaan syväluotaavasti teemahaastattelujen avulla, ei ole tutkimuksen tekijän tietojen mukaan viimeisten vuosien aikana tehty. Kattavin Bitcoin-yhteisön asenteita tarkastellut tutkimus on mahdollisesti Lustigin ja Nardin (2015) Algorithmic Authority: The Case of Bitcoin, jossa muun muassa haastateltiin 22:ta Bitcoin-keskustelukanavilla keskusteluun osallistunutta henkilöä laajemman kvantitatiivisen aineiston analysoinnin lisäksi. Tämä tutkielma pyrkii täydentämään aiempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia pureutumalla tiiviisti yhteisöön kuuluvien yksilöiden asenteisiin, kokemuksiin ja näkemyksiä ilmiöön liittyen.

1.3 Raha, sosiaaliset suhteet ja luottamus

Money is a creature of network effects: it requires a community of shared belief to 'work', to exist as something recognizable as money.

(Swartz 2018, 623)

Modernin taloustieteellisen näkemyksen mukaan raha määritellään neutraaliksi taloudellisen vaihdannan välineeksi markkinoilla, joilla jokainen tavoittelee vain omaa etuaan (Ingham 2004, 174). Zelizer (1997) näkee rahan kuitenkin paljon monimuotoisempänä järjestelmänä. Hänen mukaansa olettamalla rahan olevan ominaisuuksiltaan vain ja ainoastaan yhteen tarkoitukseen tehty, jää huomaamatta sen moniulotteiset ominaisuudet sosiaalisten suhteiden välittäjänä. Instituutioiden takaamat globaalit valuutat,

kuten euro tai dollari, ovat vain yksi rahan olomuoto, joiden rinnalla toimivat esimerkiksi lounassetelit, pelimerkit tai lahjakortit. Ajan saatossa nämä instituutioiden ylläpitämät viralliset valuutat ovat saaneet jatkuvasti suuremman osuuden ihmisten elämästä ja samalla standardoineet rahan määritelmän. Rahan käsitteen yhdenmukaistumisen myötä ihmiset ovat kuitenkin vastavuoroisesti kehittäneet uusia konkreettisia sekä psykologisia tapoja eritellä rahaa käytetyn viitekehysten mukaan. (Zelizer 1997, 4, 9, 19.)

Rahan arvo on ollut pääsääntöisesti aina 1900-luvun loppupuolelle saakka sidoksissa hyödykkeisiin joko suoraan tai epäsuorasti. Rahana käytetyt hyödykkeet ovat voineet olla esimerkiksi eläinten nahkoja, tarkkaan määriteltyjä viljan määriä tai kulta- ja hopearahoja, jotka materiaalina itsessään ovat arvokkaita. (Harari 2011, 178; Cesarano 2014, 177.) Klassisen näkemyksen mukaan rahan arvo on verrannollinen sen niukkuuteen, minkä vuoksi esimerkiksi kulta on nähty sopivana rahan arvon perustana (ks. esim. Wray 2014, 2). Nykyaikaisen globaalin rahajärjestelmän perustana on ollut seteleiden arvon sitominen kultaan: setelin voisi siis halutessaan vaihtaa keskuspankissa ennalta sovittuun määrään kulta. Kultakanta oli voimassa Yhdysvalloissa aina vuoteen 1971 saakka, jonka jälkeen rahan arvon määrittely on irtautunut konkreettisesta materiaalista. (Tarkka 2012.) Kultakannasta irtaantumisen jälkeen rahan arvo on perustunut vain kollektiiviseen luottamukseen keskuspankkeja ja muita instituutioita kohtaan, jotka takaavat rahajärjestelmän toimivuuden (Corradi & Höffner 2018, 194–196; Harari 2011, 180–183). Toimivan rahajärjestelmän taustalla oleellinen tekijä on sitä käyttävän yhteisön jakama luottamus siinä käytettävien valuuttojen arvoon ja vaihdettavuuteen (Swartz 2018, 623–624). Corradin ja Höffnerin (2018, 198) mukaan ajan saatossa rahaan liittyvä luottamus on siirtynyt käytettävien hyödykkeiden luontaisesta arvosta instituutioihin. Heidän mielestään Bitcoinin kannattajien tapauksessa luottamus instituutioita kohtaan on siirtynyt edelleen teknologiaa ja algoritmeja kohtaan, joita yhteisö valvoo hajautetusti. Täten valuutan ei tarvitse enää välttämättä olla reaali maailmassa arvokas asia, vaan se voi ottaa periaatteessa minkä muodon tahansa, jos vain sen luotettavuuteen ja käyttökelpoisuuteen uskotaan riittävästi.

Valuuttojen olemuksen muutos hyödyke pohjaisista luottoon perustuviksi on ollut merkittävä muutos taloudessa (Mallard ym. 2014, 3). Bitcoinin tapauksessa valuutan määrittely puhtaasti hyödyke pohjaiseksi tai kollektiiviseen luottoon perustuvaksi on vaikeaa, sillä siinä on molempien elementtien ominaisuuksia. Valuuttaa tuotetaan tietokoneilla tehtävän louhinnan avulla, joka vaatii resursseja niin kalliiden laitteiden kuin energiankulutuksen osalta. Asiaa käsitellään tarkemmin luvussa 1.4. Tuotannon lopputuloksena saadaan Bitcoin-kolikoita, jotka ovat käytännössä digitaalista koodia. Vaikka digitaalinen koodi ei olekaan perinteinen konkreettinen ja käsinkosketeltava reaali maailman objekti, sitä voidaan kuitenkin pitää teknologiakeskeisessä yhteiskunnassa hyödykkeenä. (Maurer ym. 2013, 268–269.)

Simmelin (1920/1997, 32–33, 41, 107) 1900-luvun alun näkemyksen mukaan abstraktiin ja homogeeniseen rahaan perustuvan vaihdantajärjestelmän avulla voidaan vapautua

siihen aiemmin oleellisesti vaikuttaneista ihmisten välisistä sosiaalisista suhteista. Hänen mukaansa nykyinen standardoitu raha yhdistää ihmisiä ennennäkemättömän tehokkaasti, mutta samalla se jättää pois kaiken henkilökohtaisuuden ja yksilöllisyyden vaihdannasta. Mitä suurempi joukko ihmisiä tekee vaihtokauppaa keskenään, sitä abstraktimpia siihen käytettävien välineiden tulisi myös olla.

Zelizer (1997, 2–3) puolestaan näkee sosiaalisten suhteiden olevan edelleen olennainen osa rahaan suhtautumista ja käsittelyä, vaikka ne ovatkin muuttanut muotoaan viimeisen vuosisadan aikana oleellisesti. Vaikka raha on rationaalisesti ajateltuna vain rahaa ja vaihdannan väline eikä nykyisessä talousjärjestelmässä ole perinteisen näkemyksen mukaan enää väliä mistä raha on tullut tai mihin se on menossa, silti sillä on aina sama, tarkkaan määritelty arvo. Ihmiset kuitenkin mielessään luovat sille merkityksiä ja jaottelevat rahoja sen mukaan mistä tai keneltä ne on saatu tai mihin niitä on tarkoitus käyttää. Tämän myötä myös nykyisin rahaan liittyy oleellisesti ihmisten väliset sosiaaliset suhteet tai merkitykset, jotka luovat rahalle viitekehyksen. Esimerkiksi 1 000 euron arpajaisvoitto merkitsee yksilölle eri asiaa kuin työllä ansaittu samansuuruinen palkka tai vanhemmilta saatu lahja. (Zelizer 1997, 2–3.)

Rahaan liittyvää sosiaalista puolta voidaan katsoa lainanantajan ja lainan saajan välisenä suhteena, koska rahalla on käytännössä aina joku taho, joka takaa sen arvon. Raha sisältää siten velvoitteen, jonka sen takaaja lupautuu suorittamaan. (Ingham 2004, 178–179.) Mallardin ym. (2014, 1) mukaan Bitcoinin tapa yhdistää rahan siirrossa yksittäiset osapuolet suoraan toisiinsa korostaa rahaan liittyvien sosiaalisten suhteiden merkitystä. Nelms ym. (2018, 24) toisaalta kirjoittavat, ettei Bitcoinissa sosiaaliset suhteet tai teknologia ole niin oleellisia tekijöitä kuin se, että kaikista tapahtumista pidetään kirjaa ja ne ilmoitetaan julkisesti.

Maailma muuttuu jatkuvasti mutkikkaammaksi kokonaisuudeksi, kun samanaikaisesti useat asiat, kuten dollarit ja eurot rahan viitekehyksessä, standardoituvat ja globalisoituvat. Toisaalta ihmisten välisten yhteyksien nopean kasvamisen myötä myös valintojen tekeminen muuttuu vaikeaselkoisemmaksi. Yksilöiden tekemä rahan korvamerkitseminen on keino selkeyttää sosiaalisten suhteiden verkostoa liittämällä sosiaalisia merkityksiä rahaan ja sen siirtämiseen. Rahan ollessa jatkuvasti entistä tärkeämmässä roolissa kaikilla elämän osa-alueilla, voimme odottaa myös ihmisten keksivän entistä enemmän keinoja eriyttää ja yksilöidä rahaa moninaisten sosiaalisten suhteiden tarpeisiin. (Zelizer 1997, 214–216.)

Alin ym. (2014, 276) mukaan mietittäessä digitaalisen valuutan käytettävyyttä rahana tulee ottaa huomioon kolme rahalle ominaista piirrettä: sen kyky säilyttää arvoa, toimia vaihdannan välineenä sekä toimia mittayksikkönä eri hyödykkeiden välillä. Heidän mukaansa digitaalisten valuuttojen omistajat näkevät sen pääasiassa arvon säilyttäjänä, vaikka arvonvaihtelu voi olla hyvinkin voimakasta.

1.4 Bitcoinin esittely

Bitcoin is open-source; its design is public, nobody owns or controls Bitcoin and everyone can take part. (Bitcoin project 2009–2018)

Bitcoin voidaan nähdä Mallardin ym. (2014, 1) mukaan rahan ympärille muodostuneena järjestelmänä, jonka taustalla vaikuttaa uusien teknologisten innovaatioiden lisäksi myös sitä käyttävien henkilöiden tekemä yhteistyö ja jaetut merkitykset. Zelizer (1997, 215) ennusti jo 1990-luvulla, että tietokoneiden yleistymisen edesauttaa uusia rahan liittyviä innovaatioita, joiden myötä syntyy myös uusia valuuttoja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Bitcoin tarjoaa vaihtoehdon muun muassa PayPalille ja muille yrityksille, jotka tarjoavat mahdollisuuden siirtää rahaa verkon kautta. Bitcoineja käytettäessä mikään muu taho ei kuitenkaan voi nähdä tai estää tehtyjä siirtoja. (Maurer ym. 2013, 262.)

Kuten luvussa 1.1 todettiin, tässä tutkielmassa ei ole tarkoitus käsitellä yksityiskohtaisesti Bitcoinin teknisiä ominaisuuksia tai toimintamekanismeja sen taustalla. Teknistä puolta ja historiaa pyritään avaamaan kuitenkin tässä luvussa sen verran, että aihetta tuntematonkin lukija saa yleisen käsityksen Bitcoinista siinä määrin kuin se tutkimuksen muiden osien käsittelemisen kannalta on tarpeellista.

Virtuaalinen valuutta, joka perustuu teknologisiin salaismekanismeihin ja on käyttäjien itsensä hallitsema, ei ole uusi keksintö. Erilaisia virtuaalisia valuuttoja on kehitetty jo 1990-luvun lopulta lähtien, mutta Bitcoin on niistä ensimmäinen, joka on saavuttanut laajalle levinnyttä suosiota. (Swartz 2018, 624–625.) Bitcoinin suosion taustalla on Corradin ja Höffnerin (2018, 194–196) näkemyksen mukaan nykyisen instituutioihin perustuvan rahajärjestelmän luottamuksen heikentyminen vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin myötä. Bitcoinin esittelyn ajankohtana vuonna 2009 finanssikriisi oli syvimmillään ja luottamus perinteistä pankkien ja instituutioiden hallitsemaa valuuttajärjestelmää kohtaan oli romahtanut, mikä loi otollisen tilaisuuden vaihtoehdoisen valuuttajärjestelmän menestymiselle. Harvinaisen voimakkaan ja laajalle vaikuttaneen kriisin myötä Corradi ja Höffner (2018, 195) olettavat yksilöiden olleen alttiimpia ottamaan vastaan uusia ja vaihtoehtoisia tapoja hoitaa omaa talouttaan. Kuten kuvioista 2 voidaan päätellä, uusi valuutta ei kuitenkaan herättänyt välittömästi huomiota, vaan meni useampia vuosia ennen kuin suuri yleisö innostui Bitcoineista.

Kuvio 2 Yhden Bitcoinin arvon kehitys viikkotasolla Yhdysvaltain dollareissa (Bitcoin price history chart, 2019)

Bitcoinin arvoa tarkasteltaessa on havaittavissa kaksi ajankohtaa, vuodet 2013 ja 2017, jolloin arvonnousu on ollut erityisen voimakasta. Vuonna 2013 Bitcoinin arvo nousi parhaimmillaan noin satakertaiseksi alkuvuoden reilusta kymmenestä dollarista loppuvuoden yli tuhanteen dollariin. Vuonna 2017 arvo puolestaan nousi vajaasta tuhannesta dollarista melkein kahteenkymmeneen tuhanteen dollariin. Vuoden 2017 paljon julkisuutta kerännyt arvonnousu ei siten ollut prosentuaalisesti läheskään yhtä voimakasta kuin vuonna 2013. Toisaalta Bitcoinin kokonaismarkkina-arvo nousi vuonna 2017 suurimmillaan lähes 300 miljardiin dollariin, kun taas vuonna 2013 se oli parhaimmillaankin vain noin 10 miljardia dollaria – vertailun vuoksi fiat-valuuttojen kokonaismarkkina-arvo puolestaan on noin 90 triljoonaa dollaria (Chang 2017). Vuosi 2018 oli voimakkaan arvonalaskun vuosi, kun Bitcoin putosi alkuvuoden yli 17 000 dollarista loppuvuoden vajaaseen 4 000 dollariin. Prosentuaalista laskua tuli siten lähes 80 prosenttiyksikköä. Bitcoinin arvon heilahtelujen nähdään vaikuttavan negatiivisesti sen yleistymiseen ja Bitcoinin arvo dollarin suhteen on heilahdellut 17 kertaa voimakkaammin kuin esimerkiksi hopean arvo (Ali ym. 2014, 276).

Bitcoinia käytettiin Corradin ja Höffnerin (2018, 195) mukaan sen olemassaolon ensimmäisten vuosien aikana pääasiallisesti laittomien tavaroiden hankkimiseksi TOR-verkon (The Onion Router –verkko) välityksellä. Myöhemmin sen käytettävyys muuttui monipuolisemmaksi, kun ensimmäiset verkkokauppiat alkoivat laajemmissa määrin hyväksymään Bitcoineja maksuvälineenä (Browdie 2012). Viimeisimmän voimakkaan arvonnousun aikana puolestaan Bitcoineihin liitetty nopean rikastumisen mahdollisuus sai runsaasti medianäkyvyyttä. Esimerkiksi The New York Times julkaisi artikkelin ”Everyone is getting hilariously rich and you’re not”, joka kertoi nuorista kryptovaluuttamiljonääreistä ja heidän elämäntylistään. (Bowles 2018.)

Bitcoin perustuu lohkoketjuteknologiaan, jonka kehittäjä ja lanseeraaja on pseudonyymi Satoshi Nakamoto. Bitcoinin kehittämisen tausta-ajatuksena on ollut halu luoda riippumaton ja sääntelemätön vaihtoehto instituutioiden ylläpitämille fiat-valuutoille,

joita ovat esimerkiksi euro, dollari ja punta. Irtaantumalla pankkien, keskuspankkien ja valtioiden osallisuudesta rahajärjestelmän ylläpidossa, Bitcoin tarjoaa vaihtoehdon myös irtaantua kolmansista osapuolista, joita tarvitaan esimerkiksi transaktioiden oikeellisuuden varmistamiseksi. Bitcoinin avulla rahasiirrot voidaan hoitaa suoraan käyttäjien välisinä, eikä siinä siten tarvita muita osapuolia. (Mallard ym. 2014, 1.) Osapuolten ollessa suoraan yhteydessä toisiinsa on mahdollista käyttää valuuttaa ilman käyttäjän henkilöllisyyden paljastumista. Bitcoinin toimintaa ylläpidetään hajautetulla vertaisverkolla, jonka avulla luodaan uutta valuuttaa ja tilastoidaan sen käyttöä sekä varmistetaan kaikki sillä tehtävät transaktiot. (Bohr & Bashir 2014, 94–95; Dallyn 2017, 462–463; Karlstrøm 2014, 23–24; Lustig & Nardi 2015, 744–755.)

Bitcoineilla tehtyjen tapahtumien varmistamiseksi sen käyttäjät ajavat tietokoneilla ohjelmistoa, joka laskee monimutkaisia algoritmeja ja on yhteydessä muiden käyttäjien tietokoneisiin. Tätä tietokoneiden käyttämistä laskutoimitusten tekemiseen ja siirtojen varmistamiseen kutsutaan louhimiseksi, joka voidaan mieltää järjestelmän ylläpitämisenä. Käyttäjät saavat louhimisesta palkinnoksi uusia Bitcoin-kolikoita, joita muodostuu Bitcoin-protokollaan perustuen kymmenen minuutin välein. (Karlstrøm 2014, 24.) Järjestelmän ylläpitämisestä maksettavia palkkioita voidaan rahoittaa myös Bitcoinien siirroista perittävien transaktiokulujen avulla (Nakamoto 2008, 4). Bitcoinien maksimimäärä on rajoitettu protokollan avulla 21 miljoonaan kolikkoon, joista tätä kirjoitettaessa on louhittu noin 17,5 miljoonaa kappaletta (Karlstrøm 2014, 28; Lustig & Nardi 2015, 745). Ennusteiden mukaan kaikki 21 miljoonaa kolikkoa on louhittu vasta vuoteen 2140 mennessä, koska uusien kolikoiden louhiminen on sitä hitaampaa mitä enemmän niitä on olemassa (Bittiraha.fi 2017; Swartz 2018, 629). Valuutan rajallisuuden ja sen kokonaismäärän ennustettavuuden myötä Bitcoin voidaan nähdä eräänlaisena kullan digitaalisena versiona (Bohr & Bashir 2014, 94; Nakamoto 2008, 4).

Bitcoinin avulla pyritään Mallardin ym. (2014, 1–2) mukaan korvaamaan talouden instituutioihin kohdistuva luottamus antamalla valuuttajärjestelmän hallinnointi käyttäjille itselleen lohkoketjuteknologian avulla. Yksinkertaisesti selitettynä lohkoketjuteknologiassa jokainen valuutalla tehtävä transaktio muodostaa oman lohkonsa, joka liitetään lohkojen muodostamaan ketjuun. Tämä transaktiot sisältävä lohkoketju jaetaan ja säilytetään vertaisverkostossa kollektiivisesti, minkä avulla käyttäjät voivat varmistua siirtojen oikeellisuudesta.

Nelms ym. (2018, 21–24) toteavat, että käytännössä kenellä tahansa on oikeus ja mahdollisuus osallistua Bitcoinin toimintaan joko louhimalla, ohjelmoimalla tai käyttämällä valuuttaa. Kaikki valuuttaan liittyvät toiminnot ovat julkista tietoa ja tämän vuoksi yhteisö voi tarkkailla järjestelmän toimintaa siten, että kaikki toiminta tapahtuu protokollien mukaisesti. Vastuu Bitcoin-valuutan valvonnasta ja ylläpidosta on yhteisöllä, kun taas teknologia ja algoritmit rakentavat perustan luottamukselle. Fiat-valuuttojen ja Bitcoinin eroja käsitellään tarkemmin taulukossa 1.

Taulukko 1 Bitcoinin ja fiat-valuuttojen eroavaisuuksia tiivistetysti

	Bitcoin	Fiat-valuutat
Hallinnointi	Yhteisö itsenäisesti	Keskushallinnot ja pankit
Luottamus	Lohkoketjuteknologia	Instituutiot
Arvo yhteensä	n. 100 mrd. \$	n. 90 biljoonaa \$
Määrä kpl	(Rajoitettu) 21 miljoonaa	Rajoittamaton

Stuermerin ym. (2017, 252, 236–257) näkemyksen mukaan hallinnoinnin hajautuksen avulla voidaan minimoida Bitcoinin haavoittuvuutta väärinkäytöksille, tietojen katoamiselle tai järjestelmävirheille. He myös kirjottavat, että Bitcoinin kehittämisen taustalla on aktiivinen kehittäjäyhteisö, mutta mitään virallista tahoa tai organisaatiota, joka määräisi Bitcoinin toiminnasta tai tulevaisuudesta, ei ole olemassa. Bitcoin-yhteisön jäsenten etuja ajamaan on kuitenkin perustettu The Bitcoin Foundation, joka kuvailee itseään voittoa tavoittelemattomana säätiönä, jonka tarkoituksena on levittää tietoisuutta Bitcoinin tarjoamista hyödyistä, käytöstä ja teknisistä vaatimuksista (The Bitcoin Foundation 2016).

2 VIRTUAALISET YHTEISÖT

2.1 Yhteisö käsitteenä

Lehtosen (1990, 14–17, 30–31) mukaan yhteisöt voivat muodostua useiden eri tekijöiden pohjalta. Hän kirjoittaa yhden suosituksen olevan yksilön sisäinen halu ja tarve saada muita ihmisiä ympärilleen, koska ihminen on pohjimmiltaan sosiaalinen olento. Toisen selityksen mukaan yhteisöt puolestaan kehittyvät ulkoisesta paineesta, jonka kantavana ideana on yksilön paremmat selviytymismahdollisuudet silloin kun tämä kuuluu johonkin yhteisöön. Yhteisöjen olemassaololle on hänen mukaansa myös lukemattomia muita selityksiä, jotka voivat vaihdella tarkastelutavan mukaan. Tämän tutkielman kontekstissa yhteisön muodostumista tarkastellaan ensisijaisesti vapaaehtoisuuden pohjalta ja sillä oletuksella, että ihmiset ovat sosiaalisia olentoja ja he kaipaavat ympärilleen muita ihmisiä, koska Heinosta (2008, 13) lainaten ”nykyihminen ei välttämättä tarvitse yhteisöä selvitäkseen hengissä, mutta ihmisen on vaikeaa elää ilman toisten ihmisten hyväksyntää ja huolenpitoa”.

Yhteisön muodostumisen syiden ymmärtämisen lisäksi myös sen käsite on epäselvä ja voi merkitä useita eri asioita. Pääsääntöisesti yhteisöä käytetään yleisnimityksenä erilaisille ihmisten muodostamille ryhmille, joka tilanteen mukaan voi kattaa koko ihmiskunnan tai pelkästään muutaman ihmisen. Yhteisöllä voidaan tarkoittaa myös juridisesta näkökulmasta katsottuna julkisoikeudellisia tai yksityisoikeudellisia organisaatioita kuten osakeyhtiöitä, kirkkoa, valtiota tai osuuskuntia. Sosiologinen näkökulma sen sijaan korostaa alueellisuutta, vuorovaikutusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Lehtonen 1990, 14–17, 30–31.) Tässä tutkimuksessa yhteisön tarkasteleminen sen oikeustoimikelpoisuuden perusteella rajataan pois.

Yhteisön rajaamiseksi on useita vaihtoehtoisia tai toisiaan tukevia keinoja. Esimerkiksi Jauhiaisen ja Eskolan mukaan (1993, 41–42) ihmisten muodostamia sosiaalisia ryhmittymiä voidaan luokitella sen perusteella, mikä tarkoitus ryhmällä on, miten ihmiset ovat sitoutuneita siihen, miten ryhmä on organisoitunut tai millaisia toimintamuotoja se pitää sisällään. Ryhmiä voidaan sen avulla jäsentää yhteisöiksi, tavoitteellisiksi ryhmiksi, satunnaisiksi ryhmiksi tai sosiaalisiksi verkostoiksi. Lehtonen (1990, 17, 29) puolestaan esittää yhteisön tarkastelemisen sosiologisesta näkökulmasta sisältävän kolme pääjakolinjaa: 1) alueellinen rajaus 2) sosiaalisen vuorovaikutus 3) yhteenkuuluvuuden tunne ja muut symboliset yhtenäisyyden osoitukset. Hänen mukaansa yhteisön määrittely yleisesti hyväksytyllä tavalla on haastavaa, mutta yhteisön määrittelyn pääoletuksena voidaan pitää toisiinsa sidoksissa olevaa ihmisryhmää, jotka pyrkivät parantamaan elinolo-

suhteitaan. Elinolosuhteiden parantaminen ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että yhteisö olisi kiinnostunut yksittäisten yksilöiden hyvinvoinnista, ellei se ole suoraan sidoksissa yhteisön toimintaan (Haatanen 2000, 60).

Hautamäen (2005, 8–9) mukaan nykyisin painotetaan enemmän näkökulmaa, jossa yhteisöt perustuvat yksilöön kykyyn käyttää mielikuvitustaan ja nähdä jaettuja merkityksiä muiden kanssa. Modernisaation myötä ihmisten lisääntynyt liikkuminen, joukkotiedotusvälineet ja keskittyminen kaupunkeihin muuttavat maailmaa jatkuvasti globaalimaksi, mikä heikentää perinteisen aluesidonnaisen yhteisön merkityksellisyyttä.

Kautta historian yhteisöihin on liitetty positiivisia mielikuvia ja niihin on suhtauduttu lähtökohtaisesti myönteisesti, vaikka useat yhteisöt voivatkin toimia haitallisten päämäärien ohjaamina (Lehtonen 1990, 32; Hyypä 2002, 28). Yhteisö herättää jo terminä positiivisia mielle yhtymiä, toisin kuin vaikkapa yhteiskunta, jonka syyksi erinäisiä ongelmia helposti liitetään. Mielikuvissa yhteisöt edustavat ideaalia paikkaa, missä yksilö kokea olevansa turvassa vaaroilta ja luottaa toisiin yhteisön jäseniin – he voivat helposti ymmärtää toisiaan. Näissä kuvitelmissa yhteisöissä esiintyvät erimielisyydet johtuvat ainoastaan siitä, että kaikilla on yhteinen tavoite parantaa asioita, mutta käytettävistä keinoista ollaan eri mieltä. Lisäksi erimielisyyksistä huolimatta yhteisön jäsenet voivat luottaa siihen, että muut yhteisöön kuuluvat pohjimmiltaan haluavat hyviä asioita toisilleen ja ovat valmiita auttamaan sekä tukemaan toisiaan tilanteesta riippumatta. (Bauman 2001, 1–4.)

Yhteisö edustaa ihmisten mielissä siis eräänlaista utopistista paratiisia, jonne kaikki haluavat kuulua, mutta jota ei todellisuudessa ole olemassakaan. Tosielämässä yhteisö vaatii tottelevaisuutta ja sääntöjen seuraamista: palkintojen saamiseksi on tehtävä uhrauksia. Yhteisöstä saatavien etujen nauttimiseksi on oltava valmis tinkimään ennen kaikkea omasta itsemääräämisoikeudesta. (Bauman 2001, 1–4.) Hyypän (2002, 26) näkemyksen mukaan yhteisöt muuttavat usein yksilön käyttäytymistä ja toimintaa samankaltaiseksi muiden yhteisöön kuuluvien kesken. Vapaaehtoisuuteen perustavat harrastus- tai järjestyshyhteisöt eivät kuitenkaan aja yhteisön jäseniä homogeenisyyteen yhtä voimakkaasti kuin uskonnolliset tai poliittiset yhteisöt. Lehtonen (1990, 14) kirjoittaa, että suurin osa ihmisistä haaveilee yhteisöllisissä olosuhteissa elämisestä, mutta vain harvalle se on todellisuutta.

Yhteisöt näyttäytyvät Haatanen (2000, 41, 60, 71) mukaan yhteiskunnan moraalisen perustana, jotka korostavat vastuullisuutta ja antavat kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuuden menestyä. Yhteisöjen avulla ihmiset voivat saada nykyisessä muuttuvassa yhteiskunnassa elämälleen merkitystä. Toisaalta samanaikaisesti yhteisöt voivat olla myös uhka yhteiskunnalle, koska ne saattavat vahvistaa haitallisia ideologioita, kehittyä arvaamattomasti eivätkä ne ole kenenkään hallinnassa. Anttosen (1989, 15–16) näkemyksen mukaan yhteisöt toimivat modernin kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän perustana, koska ne auttavat levittämään tärkeitä arvoja ja normeja, jotka ohjaavat yksilön toimintaa.

Tarkasteltaessa yhteisöjä voidaan siihen kuuluvat yksilöt helposti nähdä homogeenisenä joukkona, jotka toimivat yhteisten päätösten pohjilta. Riskinä tässä katsontatavassa on se, että yhteisön vähemmistöä edustavan joukon toimintamallit tai mielipiteet voidaan virheellisesti rinnastaa edustamaan kaikkia yhteisöön kuuluvia. (Hurtig 2012, 119.)

2.2 Yhteisön muodostuminen

Heinosen (2008, 13) mukaan ennen teollistumisen aikakautta yhteisöt, joihin yksilö on voinut kuulua, ovat käytännössä aina olleet sidoksissa sukulaissuhteeseen tai asuinpaikkaan. Internetin tultua lähes kaikkien saataville on yksilöillä nykyisin kuitenkin mahdollisuus osallistua lähes lukemattomiin erilaisiin yhteisöihin. Esimerkiksi Suomessa lähes koko väestö käyttää internetiä ja yli puolet heistä käyttää samalla myös sosiaalisen median kanavia (Sivonen ym. 2018 42–43). Biologinen perimä tai demografinen sijainti eivät siten ole enää ainoita määrittäviä tekijöitä yhteisöön kuulumisessa tai esteitä yhteisöön kuulumiseksi (Heinonen 2008, 13). Internetin voidaan siten päätellä poistavan esteitä uusien ja tarkkaan rajattujen aiheiden ympärille muodostuvilta yhteisöiltä (Tuomi 2005, 155–156).

Historiallisesti tarkasteltuna yhteisöön kuulumisen on ollut selviytymisen elinehto, jonka ydintehtävä on ollut tarjota huolenpitoa tai toiminnallisuutta siihen kuuluvien kesken. Yhteisöt on voitu täten jakaa kahteen pääryhmään: huolenpito-yhteisöön ja toiminnalliseen yhteisöön. Huolenpito-yhteisö on perinteisesti tarjonnut tukea ja turvallisuutta arjessa selviytymiseen, samalla se on suojannut yksilöä yhteisön ulkopuolisilta uhilta. Toiminnallinen yhteisö perustuu puolestaan yksilöiden väliseen konkreettiseen toimintaan tähtäävään vuorovaikutukseen. (Jauhiainen & Eskola 1993, 43–44.)

Modernit yhteisöt ovat Tuomen (2005, 160) mukaan pohjautuneet yleensä joko osaamisen tai kollektiivisen hankkeen ympärille. Osaamiseen perustuvien yhteisöjen keskiöissä korostuvat tiedot ja taidot, joiden ympärille yhteisö muodostuu. Kollektiivisten hankkeiden ympärille muodostuneissa yhteisöissä keskiössä on joko maailman muuttaminen paremmaksi muutosten edistämisen kautta tai päinvastaisesti tiettyjen muutosten estäminen, jotta asiat säilyisivät ennallaan.

Hyypän (2002, 27–28) mukaan yhteishenki on hyvin todennäköisesti yhteisön tärkein ominaisuus. Se perustuu jaettuun historiaan, joka koostuu niin vastoinkäymisistä kuin menestyksestäkin. Yhteisöön kuuluvien ei kuitenkaan ole tarvinnut olla henkilökohtaisesti mukana tapahtumissa, vaan pelkkä tietoisuus tapahtumista on jo riittävä yhteishengen luomiseksi. Hänen mukaansa yksilöt voivat mennä yhteisön puolesta äärimmäisyyksiin, kuten toteuttamaan itsemurhaiskun, jos yhteishenki on riittävän vahva.

Traditionaalisesti ihmiset kuuluivat pieniin kyläyhteisöihin, joissa kaikki tiesivät toisensa ja yhteiset pelisäännöt. Yhteisön toiminnan ymmärtämiseksi ja siihen kuulumiseksi

riitti siten aikuiseksi kasvaminen yhteisössä. Modernissa yhteiskunnassa yhteisön arvot eivät ole enää muuttumaton järjestelmä, vaan ne elävät jatkuvasti, mikä vaatii jatkuvaa opettelua ja mukautumista. (Tuomi 2005, 142–144.)

Covan ja Covan (2002, 596–597) mukaan nykyinen yhteiskunta korostaa voimakkaasti yksilöllisyyttä eikä koulutuksella, perheellä tai sukupuolella ole yhtä suurta roolia yksilön valintojen ohjaamisessa kuin historiallisesti on ollut. He näkevät äärimmäisen yksilöllisyyden korostamisen tuoneen paradoksisesti mukanaan samalla yksilöille tarpeen kuulua johonkin itse valittuun yhteisöön. Itse valitut yhteisöt voivat puolestaan vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen ja valintoihin voimakkaammin kuin perinteiset auktoriteetit. Yhteisöiden voidaan siten samanaikaisesti katsoa sekä hidastavan että nopeuttavan yksilöllistymistä (Haatanen 2000, 59). Harari (2011, 358–363) puolestaan katsoo perinteisten yhteisöiden kuihtuneen viimeisen kahdensadan vuoden aikana. Niiden tilalle ovat tulleet kuvitteelliset yhteisöt, kuten kansakunnat tai kuluttajaheimot. Kuvitteelliset yhteisöt poikkeavat perinteisistä yhteisöistä, koska käytännön tasolla voi olla mahdotonta tuntea kaikkia yhteisöön kuuluvia, jopa miljoonia jäseniä. Mielikuvituksen kautta voimme kuitenkin luoda yhteisen uskomuksen siitä, että samoihin yhteisöihin kuuluvat yksilöt jakavat yhteisen menneisyyden ja tavoittelevat samoja asioita kanssamme. Hän kirjoittaa nykyaikaisten kuvitteellisten yhteisöiden olevan rahaan verrattavissa olevia intersubjektiviisyyden ilmentymiä.

Sosiaaliset verkostot ja yhteisöön kuulumisen ovat yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeitä peruspilareita. Yksilön näkökulmasta katsottuna ne tarjoavat tärkeitä psykologisia ankkurointipisteitä ja toimivat itsetunnon lähteinä. (Lehdonvirta & Räsänen 2011, 93.) Yhteisöllisyyden tunnetta (engl. sense of community) voidaan tarkastella esimerkiksi McMillanin ja Chavisin (1986, 9) kehittämän ja laajalti tutkimuksissa käytetyn menetelmän avulla, jonka keskiössä on neljä elementtiä: jäsenyys (engl. membership), vaikuttaminen (engl. influence), tarpeiden täytyminen (engl. integration and fulfillment of needs) ja jaettu tunneperäinen yhteys (engl. shared emotional connection). Yhteisöön kuulumisen voimakkuus perustuu yksilön sen hetkelle tunteelle yhteisöä kohtaan, ja se voi muuttua jatkuvasti kokemuksen pohjalta (Joon & Young-Gul 2003, 76–77). Jauhiainen ja Eskola (1993, 46) puolestaan korostavat yhteisöllisyyden tunteen vahvistuvan konkreettiseen toimintaan ja yhteisöä yhdistävän aiheen ymmärtämyksen lisääntymisen myötä.

Tuomen (2005, 161) mukaan internet on mullistanut perinteiset yhteisöllisyyden muodot. Hänen mukaansa perinteisten yhteisöjen merkityksen heikkeneminen ja kyseenalaistaminen voi riisua myös yksilöiden sisäistämisen identiteetin, jota he rakentavat uudelleen virtuaalisten yhteisöjen avulla. Normaalisti yhteisöllä tarkoitetaan laaja-alaista käsitettä ryhmästä, jonka jäsenillä on jotakin yhteistä (Jauhiainen & Eskola 1993, 43).

2.2.1 Virtuaalisen yhteisön ominaispiirteet

Samalla kun perinteiset paikalliset yhteisöt heikentyvät, nettiyhteisöt lisääntyvät ja moninaistuvat. (Hautamäki 2005, 10)

Internetin laaja levinneisyys, ihmisen tarve olla yhteydessä muihin sekä halu saada lisää tietoa ovat luoneet uuden teknologiaan perustuvan sosiaalisen ilmiön, jota kutsutaan virtuaaliseksi yhteisöksi. Virtuaalinen yhteisö voidaan pelkistetysti määritellä toisiinsa vuorovaikutuksessa olevien yksilöiden joukoksi, joka kokoontuu digitaalisissa kanavissa yhteisen kiinnostuksen kohteen ympärille jakamaan tietoa ja oppimaan uutta. (ks. esim. Joon & Young-Gul 2003, 75; Plant 2004, 52–54; O'Neil 2009, 25.)

Tuomen (2005, 156–157, 161) mukaan verkossa toimivat yhteisöt keräävät pääsääntöisesti yhteen samoin ajattelevat yksilöt, jolloin heidän käymästä kommunikaatiostaan on puhdistettu erilaiset sosiaaliset intressit ja teemat, joita reaali maailman yhteisöissä yleensä esiintyy. Yhteisön käymät keskustelut ovat siten helposti kapea-alaisia ja niissä nousee esiin vain tietty yhteisön hyväksymä ja jakama näkemys. Tämän seurauksena myös yhteisöjen väliset kiilut jyrkkenevät, ja maailma näyttää poikkeavan yhteisön sisällä sekä sen ulkopuolelle entistä enemmän toisistaan.

Virtuaalisessa ympäristössä yhteisöä koossa pitävät sosiaaliset voimat voivat olla heikompiä kuin reaali maailmassa ja jopa kaikkein suosituimmilla virtuaalisilla yhteisöillä voi olla vaikeuksia säilyttää vetovoimansa pitkällä aikajänteellä (Gibbs ym. 2019, 118). Virtuaaliselle yhteisölle on tunnusomaista sen epästabiili luonne ja muuttuvuus, mutta myös jäsenten satunnaiset tapaamiset ja helppous irtautua jäsenyydestä. Yksilöllä ei ole pakotettuja velvollisuuksia, vaan kaikki tekeminen perustuu vapaaehtoisuuteen eikä jäsenyyksien määrää eri yhteisöihin virtuaalisessa maailmassa rajoiteta. Virtuaaliset yhteisöt pyrkivät suosimaan suoraa demokraattista toimintaa ja välttämään hierarkiaan perustuvaa vallankäyttöä. Verkossa toimivat yhteisöt on perinteisesti nähty demokraattisempina ja tasa-arvoisempina kuin reaali maailman yhteisöt. Kuitenkin virtuaaliset yhteisöt tarvitsevat toimiakseen mukaan myös auktoriteetteja, jotka antavat suunnan sille, mihin ryhmä on menossa ja mitä he tavoittelevat. (O'Neil 2009, 25–33.)

Joonin ja Young-Gulin (2003, 79–80) tutkimuksen mukaan virtuaalisen yhteisön menestymiseksi tarvitaan kolmea erityistä tekijää: intohimolla yhteisöön osallistuvaa johtohahmoa, yhteisiä tapahtumia verkon ulkopuolella ja yhteisön tuottamaa nautittavuutta. *Johtajien* intohimo auttaa yhteisön jäseniä tuntemaan yhteisön olevan elossa ja kasvattaa yhteisöä kohtaan tunnettua kiinnostuneisuutta sekä huolehtivuutta. Intohimoiset johtavat voivat lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja saada jäsenet sitoutumaan tiiviimmin yhteisön tehtäviin. *Verkon ulkopuoliset tapaamiset* voivat tiivistää ja vahvistaa merkittävästi yksilön yhteisöä kohtaan kokemaa tunnesidettä. *Viihdyttävyyys* sen sijaan on sidoksissa yksilön myönteiseen kokemukseen ja kiintymykseen yhteisöä kohtaan. Viihdyttävyyys

muodostuu yhteisön tarjoamasta sisällöstä ja vuorovaikutuksesta muiden jäsenten kanssa. Yhteisön pystyessä tyydyttämään yksilön hedonistisia tarpeita lisääntyy myös hänen uskollisuutensa yhteisöä kohtaan.

Virtuaalisiksi yhteisöiksi ei kuitenkaan tule yleistää kaikkia internetin keskustelufoorumia tai sivustoja, joissa ihmiset kohtaavat toisensa. Virtuaalisen yhteisön nimitystä voidaan käyttää silloin, kun sen jäsenten välillä voidaan nähdä jatkuvuutta ja yksilöt osallistuvat toistuvasti yhteisön toimintaan. (Ridings & Gefen, 2004.) Virtuaaliseen yhteisöön osallistuminen ei myöskään tarkoita automaattisesti yhteisöllisyyden tunteen muodostumista (Kytölä 2013, 34). Yhteisöllisyyden tunteen kehittyminen vaatii yhteisöön osallistumisen lisäksi sosiaalisten siteiden muodostumista siihen osallistuvien välille. Esimerkiksi erääseen verkossa toimivaan seuranhakuyhteisöön kuuluvista vain joka viides ilmoitti kokevansa yhteisöllisyyttä kyseistä virtuaalista yhteisöä kohtaan. (Heinonen 2008, 13–15.)

Yhteisöllisyyden tunnetta virtuaalisessa ympäristössä nostattaa perinteisen näkemyksen mukaan aktiivinen osallistuminen, käytännössä siis omien julkaisuiden tekeminen tai muiden julkaisuihin vastaaminen. Kuitenkin myös ajan viettäminen yhteisössä passiivisesti esimerkiksi lukemalla toisten kirjoituksia, voi johtaa yhteenkuuluvuuden tunteeseen yhteisössä. (Tonteri ym. 2011, 2215, 2219–2220.) Viestien lukeminen ja kirjoittaminen auttavat osallistujia jakamaan tietoa, osoittamaan tukea ja havainnoimaan muita osallistujia, minkä avulla yksilölle voi kehittyä positiivisia tunteita yhteisöä kohtaan (Gibbs ym. 2019, 126). Kytölän (2013, 34) mukaan huomioon on otettava myös se, että samaan virtuaaliseen yhteisöön osallistuvat yksilöt voivat kokea yhteisöllisyyden tunteen ja tarkoituksen keskenään poikkeavilla tavoilla.

Lehdonvirran ja Räsänen (2011, 93–94) mukaan reaali maailman ja virtuaali maailman yhteisöjä erottavat valinnan mahdollisuudet, viestintätyylit ja sosiaalisen vertailun laajuus. Virtuaali maailmassa viestintä tapahtuu laitteiden välityksellä, jolloin yksilöiden fyysiset ominaisuudet eivät tule selkeästi esille. Tämän seurauksen kontrolli virtuaalisesta minäkuvasta on huomattavasti korkeampi kuin reaali maailmassa. Virtuaali maailma mahdollistaa yksilöille laajemman sosiaalisen vertaisryhmän, johon verrata itseään, mikä puolestaan vaikuttaa yksilön arvoihin sekä käyttäytymiseen.

Virtuaaliiset yhteisöt rakentuvat ensisijaisesti yksilöiden välisen kommunikoinnin pohjalle, mikä muokkaa sitä millaisia rooleja, identiteettejä ja auktoriteetteja yhteisöön muodostuu. Erityisen oleellinen tekijä yhteisön sisäisen hierarkian muodostumiseksi on sen jäsenten pitkäaikainen keskinäinen vuorovaikutus, jonka avulla yksilöt voivat muodostaa ymmärryksen siitä, kuinka auktoriteettinen rooli kenelläkin yhteisössä on. (Reyes 2019, 117.)

Virtuaaliiset yhteisöt voidaan luokitella muodostumisen perusteella kahteen pääryhmään: verkossa kehittyneisiin yhteisöihin tai reaali maailmassa alkunsa saaneisiin yhteisöihin, joiden toiminta on siirtynyt myöhemmin verkkoon. Verkossa syntyneen yhteisön

alkuvaiheessa yksilöiden sitoutuminen ja jäsenyyden vahvuus ovat oletusarvoisesti matalia, koska yhteisössä ei ole vielä muodostunut vahvoja siteitä jäsenten välille. Reaali maailmassa syntyneissä yhteisöissä aiemmat yhteiset kokemukset luovat yksilöiden välille sosiaaliset siteet jo ennen virtuaaliseen ympäristöön siirtymistä. (Joon & Young-Gul 2003, 79–80.)

2.2.2 *Tavoitteellisten virtuaalisten yhteisöjen ominaispiirteet*

– – *konkreettisissa yhteisöhankkeissa toiminnallisen yhteisön ideaali voi olla tavoite, vaikka vain osaa ideaalin piirteistä noudatetaankin käytännössä.* (Lehtonen 1990, 30)

Tavoitteellinen virtuaalinen yhteisö (engl. virtual community of practice) voidaan nähdä traditionaalisen tavoitteellisen yhteisön nykyaikaisena ilmentymänä, jonka internetin yleistymisen on mahdollistanut. O’Neilin (2009, 14–16) mukaan internet on tuonut vaihtoehtojen perinteisille reaali maailmaan pohjautuville malleille tuottaa ja toteuttaa asioita. Yksilöt voivat pyrkiä osoittamaan vastustusta perinteisiä instituutioita kohtaan tuottamalla esimerkiksi ohjelmistoja ja sivustoja kuten Wikipedia, Linux tai Bitcoin. Kollektiiviseen tuotantoon osallistuvia yksilöitä motivoi yleensä enemmän uuden tuottaminen kuin taloudelliset kannustimet. Huomioon tulee kuitenkin ottaa, että kun yllämainittujen kaltaiset avoimet projektit kehittyvät riittävän houkutteleviksi, niin kaupalliset yritykset pyrkivät eri keinoin hyödyntämään niitä omissa liiketoiminnoissaan (Tuomi 2005, 139–140).

Lakhanin ja Hippelin (2003, 923) mukaan avoimen lähdekoodin kehittäjiä tutkittaessa havaittiin, että he käyttävät aikaa ja osaamistaan hankkeisiin, koska he hyödyntävät ohjelmistoa omiin tarpeisiin, nauttivat ohjelmoimisesta itsessään sekä edistävät tämän myötä omaa mainettaan. Vapaaehtoisen osallistumisen voidaan ajatella olevan myös osa ohjelmoijien kulttuuria ja täten oletusarvoista toimintaa. Vapaaehtoisuuden pohjalta toimivien hankkeiden ongelmana on kuitenkin se, etteivät ulkoisista kannustimista motivoituneet osaajat todennäköisesti osallistu hankkeeseen ilman konkreettista korvausta (Stuermer ym. 2017, 250). Toisaalta vaikka hankkeisiin osallistumisesta ei maksetakaan välttämättä suoraa rahallista korvausta, niin niiden avulla hankittava maine voi auttaa menestymään jatkossa työmarkkinoilla. Osallistumista ei pidä siten sekoittaa hyväntekeväisyyteen, vaan se voidaan nähdä yksilön näkökulmasta myös rationaalisena toimintana, jos siitä saatavat hyödyt ovat vaivannäköä suuremmat esimerkiksi sosiaalisen pääoman tai kollektiivisen hyödyn osalta. (Tuomi 2005, 138–140.)

Virtuaaliset yhteisöt ja niiden hyödyntäminen uusien sovelluksien tuottamiseksi eivät kuitenkaan ole pelkästään vapaaehtoisten yhteisöjen yksinoikeus. Myös yksityisen sektorin toimijat hyödyntävät verkon laajaa tavoitavuutta omien ylläpito- ja työtehtävien hoidossa. Esimerkiksi internetyhtiö Amazonin kehittämä verkossa toimiva Mechanical Turk -palvelu tarjoaa rajoitettuja ja yksinkertaisia työtehtäviä, kuten käännöstöitä ja kuvien arviointia. Yksilöt voivat siten vapaasti valita, mitä tehtäviä he ottavat kulloinkin vapaana olevista tehtävistä. (Lehdonvirta 2016, 2.)

Virtuaalisessa ympäristössä voidaan edellä mainittujen havaintojen perusteella päätellä vaikuttavan kaksi toisistaan eroavaa pääsuuntausta, joilla yksilöt voivat osallistua hankkeisiin – ideologian motivoimana, mutta ilman suoraa taloudellista korvausta tai rahan motivoimana, mutta ilman ideologiaan perustuvaa kannustinta. Luvussa 2.2.4 käsitellään tarkemmin yksilön sisäistä ja ulkoista motivaatiota osallistua yhteisöön sekä käydään läpi yksilötasolla edellä mainittuja osallistumistapoja.

Tuomen (2005, 145–146, 150) mukaan verkon tavoitteelliset yhteisöt ovat sekoitus traditionaalista ja modernia yhteisöä. Traditionaalinen yhteisö toimii sisäisten arvojen ohjaamana eli tekeminen jo itsessään on päämäärä. Modernin siitä tekee tapa jakaa tehtävät ja paikka yhteisössä yksilön osaamisen ja taitojen perusteella. Perinteisestä kapitalistisesta järjestelmästä poiketen raha ei kuitenkaan ole tärkein toimintaa ohjaava elementti. Yhteisö pystyy tehokkaaseen toimintaan, koska raha ei ole jokaisen tuotantopanoksen mittarina, vaan yhteisön jäsenet tuntevat toistensa taustat ja osaamisen. Työnjako toteutuu siten ilman ohjaavaa byrokratiaa.

Motivoituneiden yksilöiden lisäksi tavoitteelliset verkkoyhteisöt tarvitsevat toimiakseen myös auktoriteettia, joka koordinoi ja ohjaa yhteisön toimintaa kohti sen tavoitteita (O’Neil 2009, 24–28). Weberin (1989, 91–96) mukaan sellainen asema, jossa yksilö voi käyttää valtaa, on mahdollista saavuttaa perimällä, olemalla osa byrokraattista organisaatiota tai omaamalla karismaattista auktoriteettia. Kuten aiemmin tutkielmassa todettiin, virtuaalisessa ympäristössä eivät päde perinteiset tavat saavuttaa auktoriteettia, mikä käytännössä rajaa pois valta-aseman saavuttamisen perimällä tai viran puolesta. Karismaattinen auktoriteetti sen sijaan sopii hyvin virtuaalimaailman vallan muodostumisen tarkasteluun, koska se on sidoksissa yksilön omiin kykyihin ja ansioihin, joita virtuaalisessa ympäristössä on helppo tuoda esille. Karismaattinen auktoriteetti perustuu Weberin (1989, 92–93) näkemyksen mukaan yksilötason poikkeuksellisiin kykyihin ja jopa yli-inhimillisiin ominaisuuksiin, jotka erottavat tämän muista ”tavallisista” ihmisistä. Yksilön saavuttaessa karismaattisen auktoriteetin aseman, voi hän johtaa ja käyttää valtaa omiin kannattajiinsa niin kauan kuin hän edustaa superlatiivisia ominaisuuksia. Karismaattisen auktoriteetin legitiimi asema perustuu tämän kannattajien alistumiselle jonkin suuremman, arvostetun ja jopa hengelliseen verrattavan voiman vietäväksi.

Suuret virtuaalisessa ympäristössä toimivat hankkeet voivat vaatia tuhansien yksilöiden osallistumista, mikä myös lisää niiden vetovoimaa – taitavilla yksilöillä on niissä

mahdollista saavuttaa myös paljon valtaa. Auktoriteettisen aseman voi saavuttaa verkko-ympäristössä erityisesti poikkeuksellisilla ohjelmointitaidoilla, jotka ovat oleellisessa osassa silloin, kun virtuaalinen yhteisö pyrkii tuottamaan ja ylläpitämään digitaalisia sovelluksia. Substanssiosaamisen lisäksi karismaattinen auktoriteetti tarvitsee myös poikkeuksellisia johtajuuteen ja persoonaan liittyviä ominaisuuksia. Auktoriteettisen aseman saavuttaminen vaatii tosin yleensä yhteisössä mukana olemista jo sen perustamisesta saakka. Ajan myötä auktoriteetti voi tosin siirtyä yksittäisistä henkilöistä myös tekeillä olevaan hankkeeseen itsessään, jolloin yhteisö ei enää seuraa yksittäisiä henkilöitä, vaan yhteinen hanke itsessään muuttuu auktoriteetin korkeimmaksi muodoksi. (O’Neil 2009, 39–46, 56–57.)

2.2.3 Roolit yhteisön sisällä

Yhteisön pääsemiseksi omiin tavoitteisiinsa tarvitaan yksilöiden välisiä suhteita, joita voidaan tarkastella esimerkiksi roolien, normien, vallan, kommunikaation ja tunnesuhteiden kautta. Yksilöiden väliset suhteet voivat olla joko virallisesti asetettu tai ne voivat olla epävirallisia suhteita, jotka tulevat esille ainoastaan käytännön toiminnan kautta. (Jauhiainen & Eskola 1993, 115.) Tässä tutkimuksessa yhteisön jäsenten välisiä suhteita tarkastellaan pääosin roolin käsitteen avulla.

Puohiniemen ja Nymanin (2007, 5–6) mukaan yksilöiden elämää ja valintoja ohjaavat jatkuvasti erilaiset tiedostetut roolit, joita sovitetaan yhteen muiden esittämien roolien kanssa. Jokin rooleista voi olla hallitseva sen hetkisen elämäntilanteen perusteella, kuten lapsista huolehtivan vanhemman rooli. Samanaikaisesti yksilö voi kuitenkin toimia muisakin rooleissa, esimerkiksi taloyhtiön hallituksen puheenjohtajana, intohimoisena juoksijana ja puutarhan hoitajana. Roolien vaihtaminen tilanteen mukaan helpottaa ja ohjaa yksilön toimintaa osana yhteiskuntaa. Selkeästi esitetyt roolit auttavat myös muita ihmisiä arvioimaan, millaisia toimintamalleja roolin esittäjältä voidaan odottaa. Se osaltaan helpottaa ihmisten välistä vuorovaikutusta.

Jauhaisen ja Eskolan (1993, 118–120) mukaan roolia muokkaavat yhtä aikaa henkilön oma toiminta ja muiden odotukset. Roolit jakautuvat heidän mukaansa jäsenen henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten sitoutuneisuuden ja motivaation perusteella. Yksilön roolit muilla elämän osa-alueilla vaikuttavat myös siihen, millaisiin rooleihin he pyrkivät tai mitä rooleja heille tarjotaan. Jotta yhteisön resurssit voidaan hyödyntää tehokkaasti, yksilöille tulisi olla tarjolla riittävän monipuolisesti eri rooleja ja heitä kannattaisi myös kannustaa siirtymään rooleista toisiin. Heikkilän (2002, 65–66) mukaan työnäkökulmasta katsoen roolien tulisi sopia henkilön persoonaan ja taitoihin. Vaikka ihmiset voivat so-

peuttaa itseään erilaisiin rooleihin, roolin tulisi silti olla pääsääntöisesti yksilölle luontaisesti sopiva. Mikäli rooli vaatii liian suurta mukautumista, vaarana on, että henkilö tulee hylkäämään kyseisen roolin.

Yksilön käyttäytymisen tutkiminen rooliteorioiden avulla on hyvin suosittu tapa sosi-aalitieteisiin liittyvissä tutkimuksissa. Roolitutkimuksesta voidaan nostaa taulukon 2 mukaisesti esille suosituimmat teoreettiset näkökulmat, joiden avulla rooleja voidaan tarkas-tella. (Biddle 1986.)

Taulukko 2 Suosituimmat teoreettiset tavat tutkia rooleja Biddlen (1986) mukaan

Tutkimusote	Ominaispiirteet
Toiminnallinen rooliteoria	Tutkii, millaisella käytösmalleilla saavutetaan so-siaallinen asema vakaisissa sosiaalisissa järjestel-missä.
Symbolinen vuorovaikutus rooliteoria	Keskittyy yksittäisten toimijoiden rooleihin ja roo-lien kehittymiseen vuorovaikutuksen kautta.
Rakenteellinen rooliteoria	Sosiaalisten verkostojen tutkimus keskittyy yksi-löiden sijaan sosiaaliseen ympäristöön.
Kognitiivinen rooliteoria	Roolien odotuksien ja toteutuneen käytöksen tut-kiminen.
Organisaationaalinen rooliteoria	Sellaisten sosiaalisten verkostojen tutkiminen, jotka ovat ennalta suunniteltuja, tehtäväorientu-neita ja hierarkkisia.

Vaikka rooliteorioita on useita ja aihetta voi lähestyä yllämainittujen lisäksi monista muistakin näkökulmista, roolien tutkimuksessa ei ole yhtä ainoata selkeää ja oikeaksi hy-väksyttyä teoreettista linjausta siitä, millä tavoin rooleja tulisi tarkastella tieteellisissä tut-kimuksissa. (Biddle 1986, 76, 86.)

Tässä tutkimuksessa rooleja tarkastellaan Unruhin (1980, 280–285) sosiaalisen maail-man teoriolla, jolla hän pyrkii määrittelemään millaisissa rooleissa yksilö voi osallistua yhteisön toimintaan (taulukko 3).

Taulukko 3 Yhteisön roolit Unruhin (1980, 280–285) sosiaalisen maailman teorian mukaan

Rooli	Roolin ominaispiirteet
Muukalainen	Osallistuminen pintapuolista ja marginaalista. Ei välttämättä tiedosta kuuluvansa yhteisöön.
Turisti	Lyhytaikainen sitoutuminen yhteisöön. Perustuu hyödyn ja hovin tavoittelulle.
Vakituinen	Osallistuu yhteisön toimintaan hyvinä ja huonoina aikoina. Ideologinen motiivi.
Sisäpiiriläinen	Pyrkimys kehittää ja laajentaa yhteisöä, sekä luoda sille jatkuvuutta. Suuri vaikutus yhteisön luonteen muodostumiselle

Unruhin (1980, 280–285) mukaan yksilön rooli perustuu siihen, kuinka läheisesti tämä on yhteisössä mukana ja millaista hyödyllistä osaamista hän voi antaa yhteisölle. Edellä mainittujen kriteerien perusteella yhteisön jäsenet voidaan eriyttää taulukon 3 mukaisesti muukalaisen, turistin, vakituisen ja sisäpiiriläisen rooleihin.

2.2.4 Yksilön motivaatio osallistua yhteisöön

Ihmisen ajattelua ja toimintaa on mahdoton ymmärtää ilman tietoa hänen kiinnostuksistaan, mielihaluistaan, intohimoistaan ja toiveistaan – eli hänen motivaatiostaan. (Salmela-Aro & Nurmi 2005, 6)

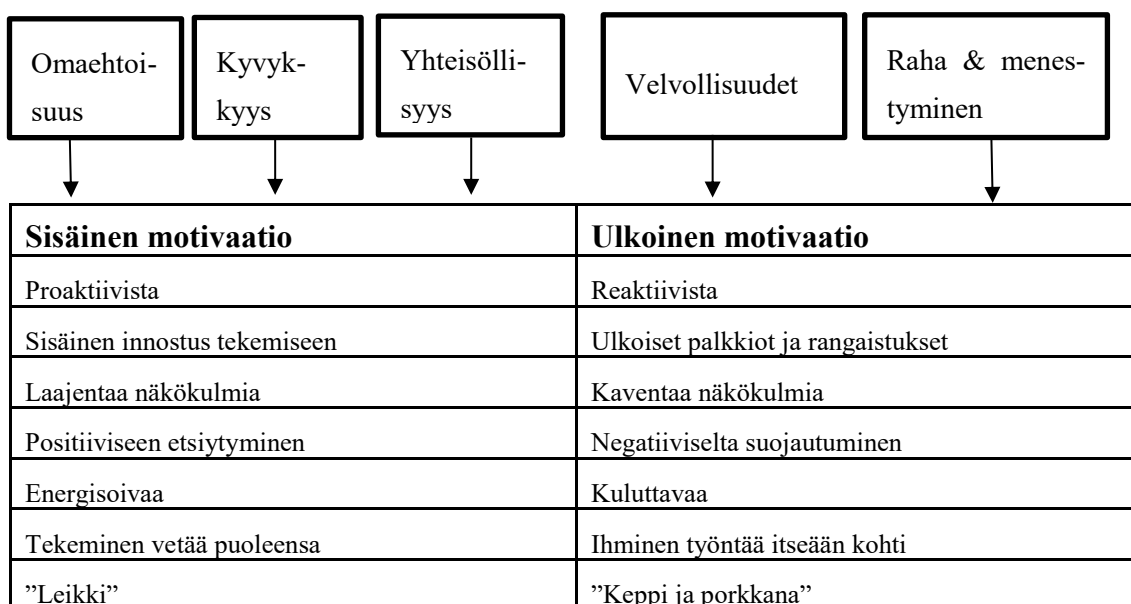
Motivaatio voidaan käsittää tärkeänä yksilöön vaikuttavana voimana, joka ohjaa ajattelua ja tekemisiä. Motivaation konkreettinen vaikutus voidaan nähdä aina, kun ihminen valitsee jonkin tietyn vaihtoehdon silloin, kun vaihtoehtoja on vähintään kaksi. Ihminen ei kuitenkaan ole läheskään aina tietoinen omista motivaatioistaan, vaan ne voivat vaikuttaa myös tiedostamattomina. (Nurmi & Salmela-Aro 2005, 10–11.)

Motivaatiota on pyritty selittämään ajan saatossa useiden eri teorioiden tai mallien avulla, kuten yleisesti tunnetulla Maslowin tarvehierarkialla, Murrayn motiiviteorialla tai Nuttinin relationaalisella motivaatioteorialla. Yksi klassisista näkemyksistä on ollut, että ihmisen fysiologiset tekijät pohjimmiltaan ohjaavat yksilön valintoja. Toinen perinteinen näkemys nojaa behaviorismiin, jonka mukaan ihminen motivoituu saadessaan palkintoja vastineeksi tekemisestä. Behaviorismia kohtaan esitetty kritiikki on pohjautunut nykyisin valta-asemassa olevaa sisäistä (engl. intrinsic) motivaatiota korostavaan näkökulmaan. Tässä tutkimuksessa motivaatiota käsitellään Decin ja Ryanin kehittämän näkemyksen

mukaan, jonka keskeisenä ideana on yksilön motivoituminen tekemään asioita sen takia, että tekeminen itsessään on palkitsevaa. (Nurmi & Salmela-Aro 2005, 11–16.)

Ridingsin ja Gefenin (2004) mukaan yhteisöön osallistuvan yksilön tarkka määrittäminen on ongelmallista, koska ei ole olemassa yhtenäistä kriteeristöä sille, milloin yksilön lasketaan kuuluvan yhteisöön. Esimerkiksi virtuaaliseen yhteisöön voidaan ajatella kuuluvan myös sellaisten henkilöiden, jotka aktiivisesti lukevat yhteisön jäsenten kirjoituksia keskustelupalstoilla, mutta eivät osallistu kirjoitteluun tai muihin yhteisön aktiviteetteihin. Hyyppä (2002, 25) toisaalta kirjoittaa, että vaikka yhteisöön kuulumisen tarkan rajan piirtäminen voi olla haastavaa, niin yhteisön jäsenyyden tunnistaminen on tärkeää, koska se luo turvallisuuden tunnetta ja auttaa erottamaan yhteisöön kuuluvat ja kuulumattomat.

Motivaation tutkimisen yleisin kysymys on Salmela-Aron ja Nurmen (2005, 6) mukaan se, että vetääkö jokin ihmistä puoleensa vai työnnetäänkö ihmistä sitä kohti. Martela ja Jarenko (2014, 14) puhuvat asiasta sisäisen ja ulkoisen motivaation käsitteillä. Sisäisen motivaation he määrittelevät olevan yksilöstä itsestään kumpuavaa innostusta tehdä niitä asioita, jotka häntä vetävät luontaisesti puoleensa. Sisäisen motivaation tärkeimpiä ominaisuuksia ovat sen perustuminen omaehtoisuuteen, kyvykkyyteen ja yhteisöllisyyteen. Ulkoinen motivaatio puolestaan perustuu jonkin päämäärään tavoitteluun tekemällä asioita, jotka eivät itsessään innosta yksilöä. Päämääränä voi olla esimerkiksi rahallinen palkinto tai rangaistuksen välttäminen (Deci & Ryan 2000, 236). Kuviossa 3 on havainnollistettu edellä mainitut sisäisen ja ulkoisen motivaation lähteet ja niiden ominaisuudet.

Kuvio 3 Sisäisen ja ulkoisen motivaation lähteet ja ominaisuudet Martelaa ja Jarenkoa (2014, 14,16) mukailen

Aiempien tutkimuksien perusteella virtuaalisiin yhteisöihin osallistutaan yleensä sisäisen motivaation ohjaamana, jotta yksilö voi lisätä tietoutta ja ymmärrystä kiinnostavan aiheen ympäriltä. Toisena tärkeänä tekijänä voidaan nähdä yhteisön tarjoama sosiaalinen tuki. Lisäksi esiin nousee yhteisön tarjoama tapa viettää aikaa mukavalla ja viihdyttävällä tavalla tuttavien seurassa. Yhteisön tyyllillä on myös vaikutusta siihen, miksi yksilö liittyy virtuaaliseen yhteisöön. Sellaiset yhteisöt, jotka eivät ole niin vakavamielisiä, kuten harrastusten, eläinten tai urheilun ympärille muodostuneet yhteisöt, painottuvat tiedon hankintaan ja ystävyksien luomiseen. Vakavamielisemmissä yhteisöissä, kuten terveyden tai ammatin ympärille muodostuneissa yhteisöissä, suurin painoarvo on informaation etsinnällä, jonka jälkeen tulee professionaalisen vertaistuen saaminen. (Ridings & Gefen 2004.)

Tämän tutkimuksen kannalta painotus on selvittää missä määrin yksilö on liittynyt yhteisöön sisäisten ja ulkoisten motivaatiotekijöiden ohjaamina. Käytännössä tarkastellaan sitä, pyrkikö yksilö saavuttamaan Martelan ja Jarenkon (2014, 15) näkemyksen mukaan ulkoisia palkintoja yhteisön avulla vai onko yhteisöön osallistuminen palkinto itsessään.

2.3 Bitcoin-yhteisön esittely aiempien tutkimuksien perusteella

Bitcoinin ympärille muodostuneesta yhteisöstä ei ole saatavilla yksiselitteistä ja kattavaa tutkimustietoa, koska tutkimuksia aiheesta on tehty vasta suhteellisen vähän ja ne ovat osittain ristiriitaisia. Tähän mennessä tehdyistä tutkimuksista kuitenkin voidaan päätellä, että enemmistö Bitcoinia koskeviin tutkimuksiin vastanneista henkilöistä on noin 20–40-vuotiaita, hyvin toimeentulevia, keskimääräistä korkeammin koulutettuja miehiä, joiden poliittisessa suuntautumisessa on korostunut liberalistinen ideologia (Bohr & Bashir 2014, 96–97; Lustig & Nardi 2015, 747).

Suurimmalla Bitcoiniin keskittyvällä keskustelufoorumilla, jonka nimi on bitcoin-talk.org, oli 27.4.2019 noin 2,5 miljoonaa käyttäjää. Arvioiden mukaan Bitcoinia omistaa yli 10 miljoonaa ihmistä maailmassa (Burniske & White 2017, 9). Sosiaalista ulottuvuutta ilmiölle tuovat sen ympärille kehittyneet reaali- ja virtuaalimaailmojen oheistoiminnot. Aktiiviset yhteisön jäsenet järjestävät useissa kaupungeissa tapaamisia Bitcoinista kiinnostuneille, ja netissä on useita sivustoja, kuten Wikipedia tai Wikileaks, joita käyttäjät voivat tukea lahjoittamalla Bitcoineja. (Karlström 2014, 33.)

Bitcoin tarvitsee toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi teknologian lisäksi yhteisöön kuuluvien jäsenten tuen. Yhteisön jäsenistöön kuuluu lähdekoodin kehittäjiä, lohkoketjun louhijoita sekä Bitcoinin käyttäjiä, jotka yhdessä antavat palautetta Bitcoinin toimivuudesta. Vaikka Bitcoin-yhteisön jäsenet luottavat algoritmeihin enemmän kuin perinteisiin instituutioihin, silti he kokevat, että toiminnan varmistamisen taustalle tarvitaan ihmisten suorittamaa valvontaa ja toiminnan arviointia. (Lustig & Nardi 2015, 743,

751.) Stuermerin ym. (2017, 258) mukaan toiminnan tehokkaaksi kehittämiseksi tarvitaan hyvin organisoitua yhteistyötä yhteisön jäsenten kesken. Mikäli yhteisön sisällä vallitsee suuria erimielisyyksiä ja sen toiminta on huonosti johdettua, voi se haarautua ja muodostaa uusia alaryhmiä. O’Neilin (2009, 46) mukaan uuden rinnakkaisen vaihtoehdon muodostuminen haastaa ja tarjoaa samalla vaihtoehdon vallalla olevalle näkemykselle yhteisön tulevaisuudesta ja tavoiteltavista päämääristä. Haarautumisen myötä osa alkuperäiseen hankkeeseen osallistuneista saattaa jättää aiemman yhteisönsä ja samalla heikentää tämän resursseja. Alkuperäisestä Bitcoinista on irtautunut useita alahaaroja, kuten Bitcoin Cash ja Bitcoin Gold, jotka kehittävät alkuperäistä Bitcoin-järjestelmää oman näkemyksensä mukaisiksi (Reiff 2018). Haarautumiset ja sitä myötä yhteisön sirpaloituminen kielivät siitä, että Bitcoinin kehittyminen nykyisen kaltaiseksi ei ole tapahtunut ilman merkittäviä kiistoja ja näkemyseroja.

Bitcoin-yhteisössä on aiempien tutkimuksien perusteella havaittavissa myös vastakkainasettelua tiettyjen yhteisön itsenäisyyteen liittyvien ideologisten kysymysten ympärillä. Lustigin ja Nardin (2015, 751) tutkimuksessa havaittiin kaksi toisistaan poikkeavaa ryhmää selvitetessä asenteita Bitcoinin tulevaisuutta kohtaan. Ensimmäinen ryhmä toivoi Bitcoinin uudistavan nykyiset rakenteet ja tarjoavan uuden itsenäisen auktoriteetin lohkoketjuteknologian avulla. Toinen ryhmä koki Bitcoinin olevan arvokas vain siinä tapauksessa, että se saadaan integroitua nykyisiin instituutioihin. Vaikka näiden alaryhmien välillä on ideologisia näkemyseroja, niitä kuitenkin yhdistää usko keskittämättömän ja salaustekniikkaan perustuvan valuutan hyötyihin (Dallyn 2017, 469).

Bitcoinin tehokas salausteknologia ja anonymiteetti tukevat sen käyttämistä digitaalisena maksuvälineenä laittomien tuotteiden kaupassa (Stuermer ym. 2017, 258; Lustig & Nardi 2015, 750). Noin joka neljäs Bitcoinin käyttäjä ja noin puolet kaikista bitcoineilla tehdyistä transaktioista liittyy rikollisuuteen. Vuositasolla valuuttaa käytetään maksuvälineenä laittomissa toimissa noin 72 miljardin dollarin edestä. On myös oletettavaa, että anonymimin maksuvälineen kehittäminen on edesauttanut myös internetin laittomien markkinapaikkojen suosiota. Vuodesta 2015 lähtien Bitcoinin käyttäminen laillisessa toiminnassa on kasvanut merkittävästi, mutta valuuttaa käytetään edelleen hyvin paljon myös laittomassa kaupanteossa. (Foley ym. 2018, 1–3.) Bitcoinista puhuttaessa on Dallynin (2017, 469) mukaan myös huomioitava, että Bitcoinien käyttäminen rikolliseen toimintaan tukee sen taloudellista arvoa. Lustigin ja Nardin (2015, 750) tutkimuksen osallistujista useimmat vastustivat Bitcoinin käyttämistä laittomien tuotteiden kaupankäynnissä, koska se heikensi vastaajien mielestä valuutan asemaa suuren yleisön ja instituutioiden näkökulmasta.

3 METODOLOGIA

3.1 Tutkimuksen lähestymistavan valinta

Tutkimusta tehtäessä tieteellisen näkökulman valinta on erityisen tärkeää, koska se vaikuttaa oleellisesti siihen, millä menetelmillä aineistoa kerätään ja millä tavalla se vastaa kysymyksiin (Eskola & Suoranta 1998, 18). Tässä tutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä siihen osallisena olevien henkilöiden näkökulmasta, mikä puoltaa Kiviniemen (2010, 76) näkemyksen mukaan laadullisen tutkimusotteen valitsemista. Tutkimukseen sovellettua metodologiaa ohjasivat myös merkittävästi tutkimuksen alussa määritetyt tutkimuskysymykset, jotka Erikssonin ja Kovalaisen (2008, 117) mukaan ovat olennaisessa asemassa käytettävien menetelmien valinnassa.

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että aineistoa pyritään kuvailemaan ilman numeraalisia arvoja. Numeroiden sijaan aineisto esitetään pääosin tekstinä, jonka synty-miseen tutkija on voinut vaikuttaa. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää huomioida tutkimusprosessin eri vaiheiden olevan jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, eikä yksittäisiä vaiheita voida siten käytännössä erotella toisistaan. (Eskola & Suoranta 1998, 13–18.) Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset voivat muuttua vielä siinä vaiheessa, kun empiiristä aineistoa aletaan keräämään ja esiin voi tulla ennakoimattomia havaintoja. Tutkimustavan joustavasta luonteesta huolimatta on tärkeää luoda ennako-suunnitelma tärkeimpien suuntaviivojen, kuten aiheen, kysymysten ja metodien osalta. (Eriksson & Kovalainen 2008, 26–30.)

Tässä tutkimuksessa kohdeilmiön käsittelyn strategiseksi lähtökohdaksi valittiin tapaustutkimus, koska tutkittava ilmiö on ainutlaatuinen ja siitä haluttiin saada esiin monipuolista ja syvällistä tietoa niin yksilöiden kuin yhteisönkin näkökulmista. Tapaustutkimukseen päädyttäessä tulisi sen vahvuuksia ja heikkouksia arvioida huolellisesti (Yin 2009, 3). Tutkimuksen tekijän mielestä tässä tapauksessa hyödyt ovat haittoja suuremmat, koska Erikssonin ja Kovalaisen (2008, 121) mukaan tapaustutkimuksessa tutkittavan ilmiön ainutlaatuisuus ei ole ongelma, vaan sen sijaan se on oleellisessa asemassa oleva tekijä miksi ilmiö kiinnostaa. Tutkimuskysymykset olivat myös merkittävässä osassa valittaessa tutkimusstrategiaa, koska ne ovat aina sidoksissa joko ilmiön ymmärtämiseen tai sen ratkaisemiseen (Eriksson & Kovalainen 2008, 115). Yinin (2009, 8–11) mukaan tapaustutkimus on perusteltu, jos tutkittava aihe on ajankohtainen, siitä on vain vähän aiempia tutkimuksia ja tutkimuskysymykset pyrkivät selittämään ilmiöön liittyviä asioita. Tämä tutkimus täyttää Yinin käyttämät kriteerit, koska aiheen tiimoilta on löydettävissä vain rajallisesti aiempia laadullisia tutkimuksia, jotka keskittyvät pieneen määrään osallistujia. Lisäksi tutkimuskysymykset liittyvät tiiviisti ilmiön selittämiseen.

Tapaustutkimus on mahdollista suorittaa joko intensiivisesti tai ekstensiivisesti. Intensiivisessä tapaustutkimuksessa fokuksessa on ilmiön mahdollisimman kokonaisvaltainen ymmärtäminen keskittymällä vain yhteen tai korkeintaan muutamaaan yksittäiseen tapaukseen. Ekstensiivisessä tapaustutkimuksessa puolestaan ei keskitytä niinkään yksittäisiin tapauksiin, vaan pyritään löytämään suuremmasta tutkimusjoukosta toistuvia havaintoja. Ekstensiivinen tapaustutkimus pyrkii yleensä luomaan uutta teoriaa tai testaamaan ja vahvistamaan vanhoja teorioita. Intensiivisessä tapaustutkimuksessa teoria puolestaan keskustelelee empirian kanssa jatkuvasti, mikä auttaa tutkittavan ilmiön käsittelyn syvällisemmin. (Eriksson & Kovalainen 2008, 118–122.) Tässä tutkimuksessa keskitytään Bitcoin-ilmiön ymmärtämiseen siihen läheisesti osallistuneiden yksilöiden näkökulmasta, joten intensiivinen tapaustutkimus on siten perusteltu valinta tutkimuksen kontekstissa. Valintaa tukee myös Yinin (2009, 4) näkemys siitä, että tapaustutkimus on sitä oikeutetumpi valinta, mitä enemmän tutkimus keskittyy selittämään sitä, miten jokin sosiaalinen ilmiö toimii.

Intensiivisessä tapaustutkimuksessa on useita keinoja kerätä empiiristä aineistoa. Aineistoa voi olla jo valmiiksi olemassa tai sitä voidaan tuottaa erikseen kyseisen tutkimuksen tarpeisiin esimerkiksi haastattelujen, kyselyiden tai havainnoinnin avulla. (Eriksson & Kovalainen 2008, 125–126; Yin 2009, 101–114.) Tämän tutkimuksen aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui teemahaastattelujen suorittaminen Bitcoin-yhteisön jäsenille. Empiirinen aineisto tuotettiin siis tiettyä tarkoitusta ja tavoitetta varten. Valmiiksi olemassa olevan materiaalin, kuten keskusteluforumien tai aiempien tutkimusten avulla, ei ollut tutkimuksen tekijän mielestä saatavilla riittävän syvällistä aineistoa yhteisön jäsenen näkökulmasta katsottuna, jotta tutkimuskysymyksiin olisi saatu tarpeeksi monipuolisia vastauksia ja rikasta materiaalia.

Teemahaastatteluille on ominaista, että keskustelua ei rajoiteta liian tarkasti, koska tavoitteena on saavuttaa rikasta keskustelua ennakkoon valikoitujen teemojen avulla. Teemahaastattelussa käydään läpi samat teemat kaikkien vastaajien kanssa, mutta niiden laajuus ja esilletulo voivat vaihdella haastattelujen välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 86–87; Eriksson & Kovalainen 2008, 82.) Valitun tutkimusaiheen ja -kysymysten ollessa moniselitteisiä oli perusteltua käyttää suhteellisen avointa lähestymistapaa olennaisen tiedon keräämiseksi. Tutkimuksessa painotettiin erityisesti haastateltavien vapautta tuoda esille sellaisia asioita, jotka he itse kokivat tärkeiksi aiheen tiimoilta. Haastattelujen suhteellisesta avoimuudesta huolimatta haastatteluteemat ja teemahaastattelun runko ohjasivat keskustelun etenemistä. Haastatteluteemojen ja tukikysymysten valinnat perustuivat tavoitteeseen saada haastatelussa esille sellaista materiaalia, joka auttaa vastaamaan tutkimuskysymyksiin (Eriksson & Kovalainen 2008, 79).

Teemahaastattelun valinta rajaa haastattelussa käsitellyn aihealueen kapeammaksi kuin esimerkiksi täysin avoin haastattelu. Teemoihin pohjautuvan haastattelun avulla kui-

tenkin varmistetaan, että kaikkien haastateltavien kanssa käydään läpi tutkimuksen kannalta oleelliset aihealueet, mutta annetaan samalla vapaus kertoa niistä vapaamuotoisesti ja omin sanoin. Haastattelijalla ei siis ole yksityiskohtaisesti määriteltyjä kysymyksiä ja tiukasti sidottua rakennetta haastattelulle. (Eskola & Suoranta 1998, 88–89.) Haastattelu voidaan nähdä siten keskusteluna, jota haastattelija ohjaa omien tutkimustavoitteiden mukaan, hienovaraisesti ja puolueettomasti haastattelutilanteen vaatimalla tavalla. (Yin 2009, 106.) Tässä tutkimuksessa haastatteluissa oli mukana jokaisessa keskustelussa teemahaastattelurunko (liite 1), koska sen avulla keskustelua voitiin ohjata tarvittaessa tutkimuksen kannalta oleellisiin aiheisiin ja siten tukea haastattelujen onnistumista.

Haastattelun luonne pyrittiin pitämään mahdollisimman keskustelevana sekä olennaisesti haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutukseen perustuvana. Tällä mahdollistettiin syvällisen keskustelun syntyminen, mikä toteutuessaan auttaa ymmärtämään, miten haastateltava näkee maailmaa ja millaisia merkityksiä hän antaa eri asioille. Onnistuessaan syvällinen ja vuorovaikutukseen pohjautuva haastattelu voi paljastaa tutkimuksen kannalta oleellisia asioita, joita muilla tutkimusmenetelmillä ei ole mahdollista löytää. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 11.) Edellä mainittu lähestymistapa valikoitui haastatteluihin, koska vastaavaa aineistoa ei oltu aiemmin kerätty eikä sen myötä ole myöskään syntynyt hyvää ja syvällistä käsitystä Bitcoin-yhteisön jäsenen kokemasta merkityksellisyydestä tai muista motivaatioon vaikuttavista asioista. Yinin (2009, 108) mukaan haastattelut ovat olennainen osa tapaustutkimusta, koska aiheesta hyvin perillä olevat haastateltavat voivat tuoda esille sellaisia asioita, jotka auttavat tutkijaa ymmärtämään ilmiön historiaa, taustaa ja siihen liittyvien ihmisten välisiä suhteita.

3.2 Haastattelujen toteutus

Haastateltaviksi etsittäviä henkilöitä haettiin konsensus ry:n Telegram-keskusteluryhmästä, johon kuului noin 400 henkilöä helmikuussa 2019 ja joka vaikutti tämän tutkielman näkökulmasta potentiaaliselta paikalta kerätä tarkoituksenmukaista materiaalia. Konsensus ry (2019) kuvailee itseään verkkosivuillaan seuraavasti:

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää kansalaisten omaehtoista kryptovaluuttaharrastusta sekä uudistaa ja kehittää kansalaisten kryptovaluutta- ja lohkoketjuymmärrystä ja -taitoja sekä ammatillisia valmiuksia.

Haastateltavien etsintäilmoitus (liite 3) lähetettiin 4.2.2019 keskusteluryhmään, jossa moderaattori kiinnitti sen pysyväksi julkaisuksi, eli ilmoitus pysyi näkyvillä jatkuvasti kai-

kille keskusteluryhmään osallistuneille. Haastatteluihin ilmoittautui seitsemän vapaaehtoista ja etsintäilmoitus poistettiin 10.2.2019, koska ennakkoon tavoiteltu haastateltavien määrä täyttyi.

Aiempien tutkimusten mukaan Bitcoin-yhteisössä on enimmäkseen nuoria miehiä (Lustig & Nardi 2015, 747). Tässä tutkielmassa haastateltavaksi pyrittiin saamaan mahdollisimman monipuolisesti henkilöitä niin iän kuin sukupuolenkin osalta. Seitsemästä haastateltavasta henkilöstä kaksi oli naisia ja haastateltavien iät olivat 25–56-vuotta, mitä voidaan pitää monipuolisena ja kiinnostavana läpileikkauksena yhteisöstä.

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien määrä ei ole tae hyvän tutkimuksen tekemiseksi, vaan pienelläkin haastateltavien joukolla on mahdollista tehdä laadukas tutkimus (Eskola & Suoranta 1998, 62). Toisaalta liian pieni haastateltavien ryhmä voi aiheuttaa harhaa aineistoon, jos aineisto ei ole tarpeeksi edustava tai se ei ole saavuttanut saturatiopistettä (Hirsjärvi & Hurme 2010, 60). Haastateltavien ensisijainen valintakriteeri oli henkilön oma kokemus siitä, että hän on kiinnostunut kertomaan oman näkemyksensä ilmiöstä ja Bitcoin-yhteisöstä. Valintakriteeriä ei haluttu rajata objektiivisiin tekijöihin, kuten Bitcoinien omistamiseen, koska tutkimuksen keskiössä on muutenkin yksilöiden tekemät tulkinnat aiheesta. Haastateltavien etsinnässä pyrkimyksenä oli kuitenkin saada mukaan sellaisia henkilöitä, joilta voitiin ennakkoon olettaa olevan saatavilla rikasta aineistoa aiheen tiimoilta ja jotka pystyisivät tarjoamaan mielenkiintoisia kertomuksia ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998, 66; Hirsjärvi & Hurme 2010, 60.) Eskolan ja Suoranan mukaan (1998, 66) on myös tärkeää, että haastateltavat itse olisivat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Tutkimuksen tekoon varatun rajallisen ajan vuoksi tässä tutkimuksessa pyrittiin myös siihen, että haastateltavalla itsellään oli selkeä innostus tulla haastateltavaksi, jotta yksikään haastattelu ei epäonnistuisi haastateltavan puutteellisen motivaation takia.

Haastatteluteemojen valinnassa hyödynnettiin taulukon 4 mukaista operationalisointitaulukkoa, jossa osoitetaan, miten teemat liittyvät tutkimuksen osaongelmiin ja teoreettiseen viitekehykseen.

Taulukko 4 Operationalisointitaulukko

Tutkimusongelma	Osaongelmat	Teoreettinen viitekehys	Haastatteluteemoja
Millainen yhteisö on muodostunut Bitcoinin ympärille?	Mikä saa yksilön liittymään Bitcoin-yhteisöön?	Yksilön sisäinen ja ulkoinen motivaatio (Martela & Jarenko 2014).	Millaista sisäistä tyydytystä yhteisöön osallistumisesta voi saavuttaa. Mitä ulkoisia palkkioita osallistumisesta on mahdollista saada.
	Millaisia rooleja yhteisöstä nousee esiin?	Yksilön yhteisöön osallistumisen tarkastelu rooliteorian avulla (Unruh 1980).	Yksilön osallistuminen yhteisöön. Millaisena yksilö näkee itsensä yhteisössä.
	Mitkä ominaispiirteet ovat erityisiä Bitcoin-yhteisölle?	Yhteisön muodostuminen jaettujen kiinnostuksen kohteiden ympärille (Tuomi 2005; Joon & Young-Gul 2003; O'Neil 2009).	Yhteisön kantava idea ja tavoite. Jaetut uskomukset ja aatteet. Symbolit ja auktoriteetit.

Haastattelut toteutettiin tutkielman luonteeseen sopien virtuaalisissa kanavissa. Pääasiallinen viestintäväline oli Skype, mutta myös Google Hangouts -palvelua käytettiin kahdessa haastattelussa haastateltavien aloitteesta. Kaikki haastattelut suoritettiin kahdeksan päivän ajanjaksolla siten, että yhtä päivää lukuun ottamatta jokaisena päivä toteutettiin yksi haastattelu. Keskustelut nauhoitettiin erillisellä nauhurilla, joka asetettiin tietokoneen läheisyyteen haastattelun aikana. Haastateltaville kerrottiin ennen tapaamista annetussa informointiedotteessa (liite 2), että haastattelun arvioitu kesto on noin 30–60-minuuttia. Haastatteluista lyhyin kesti 37 minuuttia ja pisin 58 minuuttia. Yhteensä haastattelumateriaalia kertyi 337 minuuttia. Nauhoitetun haastatteluosuuden lisäksi jokaisen haastateltavan kanssa keskusteltiin vapaamuotoisesti ennen ja jälkeen nauhoituksen yhteensä noin 5–10-minuuttia. Keskusteluissa usea haastateltu kiitteli ja piti hyvänä asiana, että aiheesta ollaan kiinnostettu ja sitä tutkitaan. Osa haastateltavista pyysi lisätietoja etukäteen siitä, mistä asioista on tarkoitus keskustella. Näille haastateltaville annettiin tieto käsiteltävistä pääteemoista ja kerrottiin tarkemmin tutkielman tarkoituksesta, mutta haastatteluun suunniteltuja kysymyksiä ei paljastettu etukäteen, jotta kaikki haastateltavat olisivat ennalta tietämättömiä kysymyksistä. Haastatteluiden erityispiirteenä mainittakoon, että kolme haastatteluun osallistunutta oli ulkomailla haastattelun aikana. Haastateltavia kutsutaan tutkielmassa nimillä H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7, koska oikeiden nimien

käyttäminen ei olisi ollut perusteltua tutkielman luonne huomioiden. Haastattelujen taustatiedot on kerätty yhteen taulukossa 5.

Taulukko 5 Haastattelujen ja haastateltavien tiedot

Haastateltu	Koulutus/Ammatti	Ilmiössä mukana	Haastattelun kesto	Haastattelun toteutus
H1	Insinööri/Ohjelmoija	2012 →	52:44	05.02.2019 Google Hangouts
H2	Insinööri/Data-analyttikko	2015 →	48:48 + 10:13	07.02.2019 Skype
H3	KTK/Opiskelija	2017 →	50:17	08.02.2019 Skype
H4	DI/Yrittäjä	2015 →	52:59	09.02.2019 Skype
H5	Peruskoulu/Tekninen asiantuntija	2013 →	45:48	10.02.2019 Google Hangouts
H6	Insinööri/Työtön	2016 →	37:14	11.02.2019 Skype
H7	Merkonomi/Konsultti	2016 →	41:04	12.02.2019 Skype

Haastateltavien kanssa käytettiin kommunikointiin videoyhteyttä yhtä haastattelua lukuun ottamatta, jossa käytettiin vain ääniyhteyttä haastateltavan pyynnöstä. H2 ehdotti haastattelun jälkeen vielä nauhurin uudelleen käynnistämistä, koska hänelle tuli tärkeitä aiheeseen liittyviä asioita mieleen, jotka hän halusi tuoda esille. Tämä jatkohaastattelu kesti noin 10-minuuttia.

3.3 Aineiston analysointi

Onnistuneen tutkimuksen tekemisessä tulisi määritellä ennakkoon vähintään yksi menetelmä, jonka avulla valittua aineistoa analysoidaan, koska se on yksi laadullisen tutkimuksen vaikeimmista vaiheista (Yin 2009, 127; Eskola 2010, 180). Tutkimuksen tekijällä tulisi olla selkeä visio siitä, miksi aineisto on kerätty tai mitä hän pyrkii saavuttamaan sen avulla (Eskola 2010, 182). Kun tutkija on muodostanut käsityksen siitä mitä aineistolla tehdään, sen analysoinnin tukena voidaan käyttää erilaisia työkaluja, kuten datan käsittelyyn keskittyneitä tietokoneohjelmistoja (Yin 2009, 126–128). Tämän tutkimuksen apuvälineenä hyödynnettiin laadulliseen tutkimusentekoon kehitettyä NVivo-ohjelmistoa, jonka avulla käsiteltiin litteroituja haastatteluaineistoja. NVivon avulla haastatteluista syntyneitä tekstiä pystytään poimimaan strukturoidusti ja systemaattisesti haluttujen teemojen ympäriltä (Sinkovics ym. 2005, 16).

Ennen aineiston siirtämistä NVivo-ohjelmistoon sinne luotiin viisi pääasiota, joita olivat taustatiedot, käsitteet/määritelmät, motivaatio osallistua yhteisöön, yhteisön roolit ja

yhteisön ominaispiirteet. Pääosioden määrittely perustui pitkälti teemahaastattelurunkoon, jossa jokainen tutkimusongelma muodosti oman teemansa. Teemojen lisäksi haastateltujen taustatiedot sekä heidän tekemät määrittelynsä muodostivat kumpikin yhden pääosion. Pääosioden alle luotiin myös ennakkoon muutamia alaasioita sellaisten yksityiskohtaisempien asioiden tiimoilta, jotka nousivat selkeästi esille kaikissa haastatteluissa. NVivoon luodun alustavan luokittelujärjestelmän jälkeen litteroituja haastatteluja alettiin siirtämään ohjelmistoon. Jokainen haastattelu purettiin pienissä osissa yksi kerrallaan ennakkoon määriteltyjen tai purkamisen yhteydessä luotujen yksityiskohtaisempien alaosioden alle. Luokittelujärjestelmä siten eli jatkuvasti haastattelujen siirtämisen yhteydessä alaosioden osalta, mutta pääosiot säilyvät samassa muodossa kuin ennakkoon oli määritelty. Haastatteluissa syntyneet tekstipätkät saattoivat kuulua samanaikaisesti myös yhteen tai useampaan alaosioon, mikäli niiden sisältö kosketti erottamattomasti useampaa aihealuetta. Toisaalta kaikkia lainauksia ei luokiteltu yhteenkään alaosioon, jos ne olivat tutkielman kannalta epäolennaisia. Edellä mainittua irrallista materiaalia kertyi kuitenkin hyvin vähän, mikä osoittaa myös haastatteluiden pysyneen hyvin tutkimuksen kannalta oleellisissa asioissa.

Lopputuloksena haastatteluiden materiaalia jaettiin viiteen pääosioon, joista jokaisen alla oli yksi tai kaksi tasoa alaasioita. Yhteensä muodostui 29 alaosiota, joihin liitettiin 189 lainausta haastatteluista. Eniten haastattelumateriaalia luokiteltiin yhteisön ominaispiirteiden pääosioon ja vähiten taustatietoihin. Neljännessä luvussa haastatteluista tehdyt havainnot perustuvat pelkästään NVivo-ohjelmiston alaosioden alle siirrettyihin lainauksiin. Tästä voidaan päätellä, että tämän tutkielman ehkä kriittisin vaihe koskeekin sitä, miten onnistuneesti alaosiot määriteltiin ja miten hyvin haastattelujen purkaminen alaosioiden onnistunut.

Tutkimuksessa käytetty teoriaan sidonnainen analyysi on suosituin menetelmä tapaustutkimusten aineiston käsittelyssä (Yin 2009, 130–131). Teoriasidonnaisessa analyysimenetelmässä ei ole yhtä pääteoriaa, johon tutkimus nojaa, vaan teoreettinen tausta koostuu useista ilmiöön liittyvistä käsitteistä ja teorioista. Menetelmän ongelmana on se, ettei käytettyjä teorioita onnistuta aina hyödyntämään empirian käsittelyssä, jonka myötä teoria ja empiria eivät täydennä toisiaan. (Eskola 2010, 183.) Tämän tutkimuksen empiiristen tulosten analyysissä on käytetty pääosin empiiristen tulosten kuvailua. Johtopäätökset luvussa puolestaan teoreettinen viitekehys ja empiiriset havainnot pyritään nivomaan yhteen niiden välisen vuoropuhelun avulla.

Analysointitekniikka on puolestaan pohjautunut tapauksen selittämiseen aineiston avulla, eli analysoinnin punaisena lankana on toiminut selityksen rakentaminen ilmiölle iteratiivisen analysointiprosessin avulla. Käytetty tekniikka sopii hyvin tapaustutkimukselle, jossa pyritään selittämään ilmiötä, eli vastaamaan kysymyksiin miksi ja miten jokin on tapahtunut. (Yin 2009, 141.)

3.4 Laadun ja luotettavuuden arviointi

Laadullista tutkimusta kritisoidaan usein subjektivisuuden suuresta määrästä ja vähäisestä reliabiliteetista sekä validiteetista. Kritiikki kumpuaa yleensä siitä, että laadullisissa tutkimuksissa dokumentointi ja raportointi ovat olleet heikolla tasolla luotettavuuden ja pätevyyden varmistamiseksi. (Sinkovics ym. 2005, 32.) Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa ei ole välttämättä kuitenkaan mielekästä ymmärtää pätevyyden, luotettavuuden ja yleistettävyyden määritelmiä samoin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa (Ali & Yusof 2011, 27). Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei voitaisi käyttää määrällisen tutkimuksen mittareita, niin silti laadullisenkin tutkimuksen uskottavuus tulee tuoda esille (Creswell & Miller 2000, 124). Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 186–189) mukaan näitä keinoja ovat muun muassa aineiston huolellinen dokumentointi ja selkeät perustelut siitä, miten tutkimustuloksiin on päästy. Laadullista tutkimusta luettaessa on kuitenkin hyvä pitää mielessä, että lopullinen tuotos on pohjimmiltaan tutkimuksen tekijän oma tulkinta ilmiöstä (Kiviniemi 2010, 80). Haastatteluista syntyneitä tekstiaineistoa on analysoitu ja järjestetty NVivo-ohjelmistolla, joka Sinkovicsin ym. (2005, 32) mukaan parantaa tutkimuksen laatua, koska se tekee tutkimuksesta helpommin jäljitettävän ja toistettavan.

Tämän tutkielman keskiössä mukana olleiden merkityksien, uskomusten ja arvojen tutkiminen on Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 12, 15) mukaan yleensä hyvin haastavaa. He suosittelevat pohtimaan soveltuuko haastattelu aineistonkeruumuotona ylipäätään tämän kaltaisen tutkimuksen tarkoituksiin. Mikäli haastatteluun päädytään, sen toimivuutta tulisi kokeilla käytännössä etukäteen. Tässä tutkielmassa haastattelurunkoa testattiin yhdellä koehaastattelulla, josta saadun kokemuksen ja palautteen avulla haastattelurunkoa muutettiin vielä teemojen käsittelyjärjestyksen osalta. Myös termistöä selkeytettiin.

Tuloksien tulkinta on vaativaa ja niiden yleistettävyyttä tulisi harkita tarkkaan (Hirsjärvi & Hurme 2010, 12, 15). Tässä tutkimuksessa käytettyyn haastattelumenetelmään päädyttiin kohteena olevan ilmiön ja tutkimusongelman perusteella sekä vertailun perusteella siitä, mitä muita vaihtoehtoja tutkimusaineiston hankkimiseksi oli käytettävissä. Teemahaastattelu valikoitui menetelmäksi, koska muut arvioidut vaihtoehdot eivät olisi välttämättä tarjonneet yhtä hyvää mahdollisuutta kohdehenkilöille kertoa syvällisesti omia näkemyksiään tai avata merkityksiä ilmiön ympäriltä.

Haastattelujen laatua ja niistä tutkimukselle saatavaa hyötyä pyrittiin parantamaan panostamalla erityisesti teemahaastattelurunkoon (liite 1). Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 184) mukaan haastattelurungon avulla voidaan ennakkoon miettiä, miten teemoihin voidaan syventyä tai millaisia lisäkysymyksiä haastateltavalle esitetään. Haastatteluissa esitettiin suurin osa teemahaastattelurunkoon ennalta määritetyistä kysymyksistä, mutta osa myös jäi kysymättä, koska kaikkien kysymysten läpikäyminen ei olisi ollut relevanttia kaikkien haastateltavien kanssa. Osaan ennalta määritetyistä kysymyksistä tuli myös vas-

taus automaattisesti keskusteltaessa laaja-alaisemmin teemojen ympärillä. Yleisesti ottaen haastattelut pysyivät hyvin ennalta määriteltyjen teemojen ympärillä, ja haastateltavat nostivat myös aktiivisesti omia näkemyksiään ja kiinnostuksen kohteitaan esille.

Tutkielman luotettavuutta paransi myös se, että siihen osallistui monipuolisesti erilaisia henkilöitä niin iän kuin sukupuolenkin osalta, vaikka yhteisö on aiempien tutkimusten perusteella (ks. esim. Bohr & Bashir 2014; Lustig & Nardi 2015) suhteellisen homogeeninen. Tutkielman tekijä ei ole osallistunut Bitcoin-yhteisön toimintaan eikä myöskään koskaan omistanut Bitcoin-kolikoita, mikä voidaan nähdä luotettavuutta lisäävänä tekijänä, koska tutkimus voitiin tehdä ilman tutkijan sidonnaisuutta ilmiöön. Luotettavuutta puolestaan heikensi se, että kaikki osallistujat ilmoittautuivat oma-aloitteisesti tutkimukseen ja he viettävät suhteellisen paljon aikaa yhteisössä joko lukemalla tai kirjoittamalla viestejä. Tutkimukseen haettavien osallistujien ilmoitus oli esillä foorumilla vain viikon verran, mikä karsi vähemmän aktiivisia jäseniä pois.

Tapaustutkimus tutkimusmenetelmänä olisi mahdollistanut useiden erilaisten lähteiden käyttämisen materiaalina, mikä olisi lisännyt tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta (Yin, 2009, 114). Tämän tutkimuksen selkeä puute onkin vain yhden aineistonkeruun menetelmän käyttäminen. Toinen puute on haastateltujen henkilöiden vähäinen lukumäärä, mikä heikensi tutkimuksen yleistettävyyttä. Toisaalta keskittyminen vain muutamaa haastateltavaan tekee Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 58–59) mukaan aineistosta rikkaan ja yksityiskohtaisen.

4 BITCOIN-YHTEISÖ

4.1 Bitcoinin, yhteisön ja siihen kuulumisen määrittely

4.1.1 Miten yhteisön jäsen määrittelee Bitcoinin

Haastatteluissa perustietojen kysymisen jälkeen kaikille haastatelluille esitettiin kysymys koskien sitä, mitä tai mikä Bitcoin on haastateltavan mielestä. Useampi haastateltu kertoi, että sen määrittämisen ja vertaamisen johonkin olemassa olevaan on haastava tehtävä, koska Bitcoinin koettiin olevan ainutlaatuinen ja moniselitteinen kokonaisuus.

Se on vähän hankala silleen selittää, kun se on montaa asiaa. Bitcoinhan on sen verkon nimi itsessään. Bitcoin-verkko, mitä ylläpidetään, mutta siten myös se verkossa oleva valuutta on nimeltään Bitcoin. Jossain määrin voidaan sanoa, että se ohjelmisto itsessään, mitä ihmiset ajavat niillä tietokoneillaan, että se olisi niin kuin Bitcoin. (H5)

Kaikkien haastateltujen puheissa nousi ensisijaisesti esille Bitcoinin liittyvä uusi teknologia, jonka he näkevät potentiaalisena rahaliikenteen mullistajana. Myös sen keskeinen toimintaperiaate, maksujen siirtäminen ilman kolmansiä osapuolia, nousi esille useissa keskusteluissa.

Mä sanoisin, et se on aika vallankumouksellinen maksu- ja arvovälitys-järjestelmä maailmassa. (H6)

Vastauksissa huomiota herätti haastateltavien käyttämä semantiikka Bitcoinin ympärillä. Haastatellut käyttivät pääasiallisesti termejä kuten arvo, valuutta tai vaihdantaväline. Haastatelluista vain yksi rinnasti Bitcoinin suoraan rahaksi. Hänen mielestään Bitcoin täyttää rahan tunnusmerkit, vaikka se ei sitä virallisen määritelmän mukaan olekaan.

Haastateltujen käyttämän termistön taustalla voi vaikuttaa talouden instituutioiden kuten Suomen pankin (2014) linjaus siitä, että Bitcoin ei täytä virallisen rahan kriteereitä. Toisaalta raha saatettiin mieltää yhteisössä instituutioiden ylläpitämäksi käsitteeksi, johon Bitcoinia ei haluttu edes sekoittaa.

4.1.2 Milloin yksilö kuuluu Bitcoin-yhteisöön

Haastatellut kokivat yhtä lukuun ottamatta kuuluvansa osaksi Bitcoin-yhteisöä. Kaikki, jotka kokivat kuuluvansa yhteisöön, osallistuivat tai olivat aiemmin osallistuneet virtuaalisten keskustelukanavien lisäksi myös reaali maailmassa yhteisön toimintaan. Reaali maailman tapahtumien merkitys ja olennaisuus yhteisön toiminnassa nousi esille useiden haastateltavien kanssa. Reaali maailman tapahtumiin osallistumattomuus oli myös tärkein syy sille, miksi yksi haastatelluista vastasi kieltävästi kysyttäessä kokeeko hän kuuluvansa Bitcoin-yhteisöön.

En [kuulu yhteisöön], koska mä en ole käynyt missään meetupeissa. Kyllä tunnen joitain todella mielettömiä alan yrittäjiä, mutta en ole kuitenkaan osallistunut siihen yhteisön toimintaan tai en tunne sitä ainakaan tois-taiseksi niin hyvin, että voisin sanoa tai kokisin. (H3)

Yhteisön ulkopuolelle itsensä luokitellut koki kuitenkin yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä muiden aiheesta kiinnostuneiden kanssa, kun keskustelut tapahtuivat reaali maailmassa. Yhteisöön kuulumista haastatellut perustelivat pääasiallisesti sillä, että he osallistuivat keskusteluihin virtuaalisissa kanavissa ja tapaamalla myös yhteisön jäseniä reaali maailmassa aiheen ympärille keskittyneissä tapahtumissa, kuten konferensseissa tai vapaamuotoisemmissa tapaamisissa. Haastatteluissa nousi esille myös useampien haastateltavien mainitsema yhteisön erittelemineen globaalille ja paikalliselle tasolle, mikä myös vaikutti siihen, millä tavalla yhteisöön koettiin kuuluvan.

On myös alueellisia ja paikallisia kryptokommuuneja ja koen kuuluvani molempiin. Paikallisiin osittain siksi, että oon osallistunut paikallisiin tapahtumiin ja osallistunut keskusteluun konsensuksen Telegramiin jne. Mut sitten koen myös kuuluvani globaaliin verkkoon, koska siinä on hyvin vahva kulttiutunut filis tai tunnelma. Heti, kun sä ostat ja omistat Bitcoinia, niin sä heti kuulut siihen pieneen joukkoon. (H2)

Näkemykset jakoutuivat suhteellisen selvästi kahteen pääryhmään, kun haastateltavilta kysyttiin milloin yksilön voitiin katsoa kuuluvan Bitcoin-yhteisöön. Toisten mielestä positiivinen suhtautumisen Bitcoiniiin ja ilmiöön riittävät. Muutama heistä nosti esiin esimerkin, että jonkin hyödyllisen asian tekeminen, kuten ystävien valistaminen tai virheel-lisen tiedon korjaaminen aiheeseen liittyen, ovat jo riittävä merkki yhteisöön kuulumisesta. Toinen puoli vastaajista puolestaan korosti Bitcoinien omistamisen tärkeyttä ja sii-

hen liittyvän teknologian tuntemista. Yksi haastatelluista koki yhteisöön kuuluvien maksimalistien, joista kerrotaan tarkemmin luvussa 4.3.1, korostavan yhteisön jäsenyyden perustuvan erityisesti Bitcoinien omistamiseen.

Kyllä mä näkisin, että pitää ensinnäkin omistaa Bitcoineja, pitää tietää siitä teknologiasta ja pitää muutenkin olla teknologiaorientoitunut ihminen. Ja sitten mielellään on ollut mukana neljä vuotta tai enemmän. (H1)

Osa haastatelluista kertoi, että Bitcoinien hankkimisen taustalla vaikutti aluksi kiinnostus ilmiötä kohtaan. Hankkimalla Bitcoineja he kokivat saavansa paremman ymmärryksen siitä, miten ne toimivat käytännössä. Bitcoineja oli hankittu ainakin osittain testausmielessä konkreettisten kokemusten ja ilmiön syvällisemmän ymmärtämisen hankkimiseksi.

Halusin ymmärtää, että mitä ne [kryptovaluutat] tarkoittavat ja mitä tällainen lompakon, walletin lataaminen tai lataaminen on. Ja sitten, kun mulla on sellainen ja haluan hankkia jotain kryptoa, niin miten mä se tapahtuu, mistä niitä saa, mitä sitten tapahtuu, mikä on privatee ja mikä publicii. Se konkretia yleensä auttaa. Sellaisia naurettavia, minimaalisia sijoituksia, mitä ylipäätään voi tehdä, mutta ennen kaikkea sen kokeilun kautta. (H7)

Bitcoin-yhteisöön kuulumisen nähtiin leimaavan yksilöä yhteisöön kuulumattomien silmissä. Ulkopuolisten suhtautuminen Bitcoineja ja yhteisöä kohtaan nähtiin pääosin vähintäänkin epäluuloisena, mutta joidenkin mielestä jopa vihamielisenä. Yhteisön jäsenet kokivat joissakin tilanteissa tulleet pahimmillaan rinnastetuksi jopa rikollisiin tai vähintäänkin epäuskottaviin ”leikkirahan kanssa pelaaviin nörtteihin”. He kokivat leimautumisen johtuvan pääosin valtamedian jakamasta virheellisestä tiedosta tai instituutioiden järjestelmällisestä vähättelystä ilmiötä kohtaan. Toisaalta osa haastatelluista kertoi avoimesti, että Bitcoiniiin liittyy myös ongelmia ja lieveilmiöitä, kuten missä tahansa muusakin asiassa. Haastattelujen perusteella voitiin havaita, että Bitcoin-yhteisöön kuulumista ei välttämättä haluttu nostaa esille kaikissa sosiaalisissa tilanteissa siihen liittyvän stigman takia. Toisaalta moni haastateltu koki tärkeäksi valistaa suurta yleisöä niin verkossa kuin reaali maailmassakin ja muuttaa mielikuvia positiivisemmiksi Bitcoinia sekä siihen liittyviä ihmisiä kohtaan.

4.1.3 *Yhteisön rakenne, yhtenäisyys ja tasa-arvo*

Haastateltavat toivat esille toisistaan poikkeavia näkemyksiä siitä, millaisista ihmisistä Bitcoin-yhteisö koostuu. Muutama haastatelluista näki Bitcoin-yhteisön koostuvan monipuolisesti erilaisista ihmistyypeistä, kun taas useampi nosti esille yhteisön jäsenten olevan aivan liian samankaltaista keskenään. Yhteisön koettiin koostuvan pääosin nuorista miehistä, joita kiinnostaa uusi teknologia ja jotka myös ymmärtävät siihen liittyvää terminologiaa ja toimintamalleja. Monissa haastatteluissa nousikin esille toive siitä, että Bitcoinista ja siihen liittyvistä käsitteistä pitäisi tehdä helpommin ymmärrettäviä, jotta siihen voisi osallistua myös teknologiaa huonommin ymmärtävät ihmiset.

Yhteisön yhtenäisyydestä ja tasa-arvosta kysyttäessä vastaukset vaihtelivat suhteellisen paljon erityisesti yhtenäisyyden osalta. Tasa-arvosta keskusteltaessa lähes kaikki haastatellut näkivät, että joillakin henkilöillä tai ryhmillä yhteisön sisällä oli enemmän valtaa kuin toisilla. Kuitenkin samanaikaisesti Bitcoin nähtiin tasa-arvoa lisäävänä ja yksilöiden vaikutusmahdollisuutta korostavana ilmiönä. Nykyisen pankeille ja hallituksille kerääntyneen vallan koettiin olevan huomattavasti epätasa-arvoisempaa verrattuna siihen, miten valta jakautuu Bitcoinin ympärillä. Bitcoinin yleistymisen nähtiin myös edesauttavan tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa.

Yhteisön yhtenäisyyden osalta haastatellut kokivat pääosin, että yhteisöön kuuluvilla voi olla hyvinkin erilaisia tavoitteita, joihin he pyrkivät yhteisön avulla erityisesti lyhyellä aikajänteellä. Toisaalta vaikka tavoitteet olisivatkin joidenkin mielestä lyhyellä aikajänteellä sirpaloituneet, niin pitkällä aikajänteellä ne voivat silti tukea toisiaan.

Siellä on useampi tavallaan polku tai väylä, mitä pitkin varmaan sitten isossa kuvassa pyritään jonkunlaiseen samaan maaliin tai paikkaan. (H7)

Yhteisö nähtiin haastatellusta riippuen joko solidaarisena ja yhteen hiileen puhaltavana ryhmänä tai ristiriitojen sävyttämänä paikkana. Solidaarisuutta korostaneet nostivat esiin yksilöiden välisten eroavaisuuksien olevan vain pieniä ja keskustelun avointa yhteisön sisällä. Ristiriitaisuutta korostaneet puolestaan näkivät yhteisön ääripäiden joutuneen jatkuvasti kauemmas toisistaan, mikä aiheuttaa myös yhteisön sisälle jännitteitä. Ristiriitaisuuksien kasvamisen nähtiin olevan sidoksissa yhteisön laajenemiseen, minkä myötä mukaan oli tullut entistä enemmän ehdottomia mielipiteitä. Ehdottoman suhtautumistavan henkilöt näkevät ainoastaan oman näkökulmansa olevan oikea tapa ja kieltäytyvät joustamasta omasta mielipiteestään. Ongelman esille nostaneet toivoivat yhteisöön avoimempaa keskusteluilmapiiriä, jossa myös kaikenlaiset mielipiteet saisivat mahdollisuuden tulla esille.

Se, että syntyisi sellainen ilmapiiri, jossa aidosti ja oikeasti haluttaisiin ymmärtää ja kuulla ja ennakkoluulot laitettaisiin syrjään. Vaan sitä kautta asiat voivat mennä eteenpäin ja voivat kehittyä. (H7)

Haastatellut korostivat Bitcoinin liittyvän ensisijaisesti paljon mahdollisuuksia tehdä hyvää ihmiskunnalle ja siten muuttaa maailma paremmaksi paikaksi elää. Bitcoinin ympärille rakennetut huijaukset sen sijaan nähtiin erittäin negatiivisina asioina, jotka heijastuvat koko yhteisöön ja vaarantavat Bitcoinin tulevaisuuden menestyksen. Epärehellisten henkilöiden yhteisöön kuulumisen koettiin haastateltujen keskuudessa erityisen haitallisena.

Yhteisön ikä- ja sukupuolijakauma herätti haastatelluissa paljon ajatuksia ja lähes kaikki toivat esille toiveen, että yhteisö kehittyisi jatkossa vielä monimuotoisemmaksi ja leviäisi laajemmalle. Suosion kasvattamiseksi ja muutosten aikaansaamiseksi mukaan toivottiin erityisesti lisää naisia ja vanhempia ikäluokkia.

Yhteisö nähtiin pääosin nuorten miesten hallitsemana paikkana, jossa monimutkainen teknologia pitää osallistumiskynnyksen korkeana. Monen haastatellun toiveena oli mataltaa yhteisöön osallistumisen kynnystä erityisesti sellaisille henkilöille, jotka eivät ole niin paljon siihen liittyvästä teknologiasta kiinnostuneita. Tämänhetkinen yhteisö nähtiin pääosin myös liian teknologiakeskeisenä. Yhteisön sisällä ei koettu olevan välttämättä riittävästi ymmärrystä siitä, miten vaikeana ilmiö näyttyy yhteisön ulkopuolisten silmissä, jos tarkoituksena on saada Bitcoinin suosio kasvamaan.

Kaikki terminologia ja se koko juttu, että pystyy ymmärtämään sitä, niin se vaatii teknistä ymmärtämistä. Siinä on sellainen tietty korkeampi aita, high barriers for entry. On vaikea ehkä löytää tietoa tai ymmärtää kunnon sitä, jos ei ymmärrä sitä teknologiaa. (H3)

Kolmessa haastattelussa nousi esille havaintoja, joissa yhteisöön kuuluvia naisia tai vanhempia ihmisiä oli lokeroitu automaattisesti huonosti ilmiötä ymmärtäviksi tai heille puhuttaessa oli käytetty yksinkertaisempaa kieltä kuin muille. Mielenkiintoisesti naispuoliset haastateltavat kuitenkin kertoivat, etteivät he ole itse kokeneet sukupuolen perusteella syrjintää tai eriarvoistamista. Iän perusteella nousseet erot yhteisön sisäisessä kommunikoinnissa koettiin myös enemmän leikkimielisenä osana yhteisöä kuin todellisena ongelmana, johon tulisi puuttua.

Yhteisön ulkopuolisista henkilöistä puhuttaessa useassa haastattelussa sen sijaan esille nousi erityisesti vanhempien ihmisten vaikeudet ymmärtää ilmiötä, mitä pidettiin myös suurena ongelmana. Erityisesti vanhimmat haastateltavat nostivat esille toiveen saada mukaan oman ikäluokkansa ihmisiä, mikä onnistuisi tekemällä ilmiöön liittyvistä asioista yksinkertaisempia. Nuorempien haastateltujen osalta vastauksissa sen sijaan esille tuotiin

jopa turhautumista vanhempaa väestöä kohtaan, koska heidän ei koettu ymmärtävän tai haluavan antaa itselleen edes mahdollisuutta ymmärtää ilmiötä.

Raja menee jossain henkilökohtaisen kokemuksen perusteella 45–50-vuoden välillä ja nämä on mun omia havaintoja. Mä olen puhunut yli 50-vuotiaalle henkilölle, joka on koko ikänsä ollut IT-alalla ja tietää kaiken, kun näin on aina tehty. Kun mä puhun hänelle niin hän ei usko, hän ei hyväksy ja ota vastaan mitä mä sanon, mitä tämä teknologia on ja mitä tällä voidaan tehdä – ei kiinnosta. (H2)

Virtuaalisen yhteisön tulisi olla O'Neilin (2009, 25–33) mukaan reaali maailmaan verrattuna tasa-arvoisempi. Haastattelujen perusteella yhteisön jäsenet kokivat Bitcoin-yhteisön olevan pääosin tasa-arvoinen erityisesti sen vuoksi, että lohkoketju on hajautettu käyttäjien hallintaan ja kaikilla on mahdollisuus osallistua sen kehittämiseen tai ylläpitoon. Yhteisön jäsenet toivat esille, että yksi asia, mitä he arvostavat Bitcoinissa, on siihen liittyvä lähtökohtainen tasa-arvoisuus. Yhteisön ei kuitenkaan nähty toimivan puhtaasti jäsenten välisen tasa-arvoisuuden perusteella, vaan joillakin tahoilla on selkeästi muita enemmän vaikutusvaltaa yhteisössä. Erityisesti ohjelmointitaidot, älykkyys ja yhteisön asioiden edistäminen liitettiin niihin henkilöihin, joilla koettiin olevan muita enemmän valtaa yhteisössä. Heidän katsottiin saavuttaneen asemansa ennen kaikkea meritokraattisilla perusteilla, jolloin sen nähtiin olevan myös hyväksyttävää. Havainnot tukevat O'Neilin (2009, 25–33) väitettä, että virtuaalisissa yhteisöissä on tavallista, että asema ja kunnioitus määritetään meritokraattisten ansioiden mukaan. Hän korostaa, että erityisesti tietotekniset taidot nousevat esille virtuaalisessa kontekstissa.

4.2 Yksilön motivaatio osallistua yhteisöön

4.2.1 Sisäinen motivaatio

Haastateltavat nostivat ensisijaisena syynä yhteisöön osallistumiselle uteliaisuuden, tiedon hankkimisen ja mahdollisuuden oppia jotain uutta sekä kehittää omaa osaamistaan teknologisesta näkökulmasta. Myös ideologia, yhteisöllisyys, sosiaaliset suhteet ja merkityksen kokeminen nousivat esille, mutta ei niin laajalti ja selkeästi kuin yllä mainitut tekijät.

Aluksi sinne mennään tiedon takia, mutta äkkiä sä huomaatkin et sä kuulut siihen porukkaan. Kun sä olet siellä tarpeeksi aktiivinen etkä vain istu hiltjaa. (H2)

Yhteisöllisyys koettiin moniselitteiseksi, missä korostui se, että yhteisö koostuu useista erityyppisistä henkilöistä ja vain osan kanssa koettiin selvästi yhteenkuuluvuutta tai samaistettavuutta. Yksi vastaaja ei kokenut Bitcoin-yhteisön olevan erityisen yhteisöllinen, koska tulevaisuuden visio ei ole riittävän selkeä ja yhtenäinen – sellainen, että sen eteen kaikki tekisivät töitä. Toinen vastaaja taas koki yhteisöllisyyden käsitteen vaikeana tässä yhteydessä, koska hänen näkemyksensä mukaan yhteisö korostaa individualistisuuden merkitystä, jossa ollaan ensisijaisesti kiinnostuttu omasta hyvinvoinnista. Toisaalta useissa keskusteluissa yhteisöllisyyden tunne nousi esiin voimakkaasti ja se koettiin tärkeänä osana yhteisöön osallistumista. Bitcoinin ympärille muodostunut yhteisö nähtiin myös yhteisöllisempänä ja tiiviimpänä kuin muiden virtuaalisten valuuttojen ympärille muodostuneet yhteisöt.

Kyllä se vaikutelma on, mikä näistä Bitcoin-ihmisistä on mulle syntynyt, että heidän yhteisöllisyys on ehkä tiiviimpää tai ne ääretkin ovat lähempänä toisiaan, kuin esimerkiksi koko skenessä. (H7)

Useat haastatellut nostivat myös esiin, että he ovat tutustuneet yhteisön avulla paljon uusiin ihmisiin ja luoneet sosiaalisia suhteita samanhenkisten ihmisten kanssa. Yhteisöön osallistuvien koettiin jakavan samoja kiinnostuksen kohteita, jolloin koettiin myös, että heidän kanssaan on helppo keskustella ja tehdä tuttavuutta.

Oon kyllä löytänyt tosi hyviä kavereita tästä skenestä. Kyllä se jotain kertoo ihmisestä, että jotakin muutakin samaa siinä ihmisessä on kuin pelkätään se, että se on löytänyt Bitcoinin, että siihen on helppo ystäväystyä. (H1)

Monissa haastatteluisissa kuitenkin korostettiin, ettei yhteisön avulla ole muodostunut läheisiä ystäväsuhteita, vaan niitä kuvailtiin ennemminkin tuttavallisina suhteina. Kaikki haastatellut kokivat sosiaaliset suhteet keskeisenä osana yhteisön viehätystä. Tämän havainnon avulla voidaan päätellä, ettei pelkkä kiinnostus ilmiötä kohtaan riitä yhteisön menestymiseksi, vaan lisäksi tarvitaan ihmisten välisiä tunteita herättäviä sosiaalisia suhteita.

4.2.2 *Ulkoinen motivaatio*

Osalla vastaajista ilmiöön osallistumista puolisivat heidän ammattinsa tai koulutuksensa, joissa voisi olla hyödyllistä kerryttää osaamispääomaa Bitcoinissa käytettävästä lohko-
ketjuteknologiasta. Ilmiön ympäriltä saatavaa osaamista olisi mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa oman yritystoiminnan tai työmahdollisuuksien osalta. Haastatellut eivät kuitenkaan kokeneet samaistuvansa pelkästään taloudellista hyötyä tavoittelevien ryhmään, vaan he halusivat pääasiallisesti tehdä selväksi, etteivät he ole sellaisia.

Toisaalta Bitcoinin arvon nousua ei selvästikään pidetty haastateltujen keskuudessa huonona asiana, mutta sen nähtiin toimivan enemminkin eräänlaisena bonuksena kuin osallistumisen tärkeimpänä määrittäjänä. Yleinen esille tullut toive koski Bitcoinin käytön yleistymistä, mikä samalla tulisi nostamaan sen arvoa pitkällä aikajänteellä ja vaurastuttaisi nykyisiä yhteisön jäseniä.

Niin joo semmoinen ruusuinenhan se pitäisi olla [tulevaisuuden], että kaikki ihmiset rupeaisivat sitä käyttämään ja määrä on rajoitettu, niin hinta nousee ja kaikista pioneereistä tulee miljonäärejä. Se on yksi sellainen pieni odotus tietenkin. (H6)

Yksi haastatelluista kuitenkin kyseenalaisti sen, etteikö Bitcoinin arvon kehitys ja taloudellisen hyödyn tavoittelu olisi voimakkaasti mukana käytännössä kaikilla yhteisöön osallistujilla. Hänen mukaansa taloudellisen hyödyn tavoittelun myöntäminen ei kuitenkaan ole välttämättä julkisesti niin hyväksyttyä kuin ideologian tukeminen, jolloin sitä ei myöskään välttämättä haluta sanoa ääneen. Bitcoinin arvon aktiivisen seuraamisen hän näki myös kuuluvan oleellisena ja ymmärrettävänä osana kaikkien yhteisöön kuuluvien toimintaa.

Haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että pelkästään rikastumisen pohjalta yksikään haastateltu ei lähtökohtaisesti osallistu ilmiöön, vaan kaikkien puheissa nousi esille sisäinen kiinnostus ja myötämielisyys ilmiötä kohtaan. Ulkoisia motivaatiotekijöitä nousi toki esille keskusteluissa, mutta ne eivät vaikuttaneet olevan niin hallitsevassa asemassa yhteisöön osallistumiselle kuin sisäisten tekijöiden. Esimerkiksi myös ne kaksi haastateltua, jotka pyrkivät tekemään voittoja itselleen aktiivisen Bitcoin-kaupankäynnin avulla, nostivat esille useita sisäiseksi luokiteltua motivaatiotekijöitä yhteisöön osallistumisen taustatekijöiksi.

Osaamispääomaan ja sijoittamiseen liittyvien tekijöiden lisäksi esille nousi statuksen ja arvostuksen hankkiminen yhteisö avulla. Muutama haastateltu kertoi kokevansa arvostusta ja merkityksellisyyttä ystävien keskuudessa, kun he osaavat kertoa Bitcoinista tai mitä siihen liittyen on tapahtumassa.

Tuttavapiirissä monet ovat just olleet kiinnostuneita ja kyselleet paljon ja olleet, että hei sä tiedät. Se on ollut mielekästä, että on pystynyt tarjoamaan jotain infoa ja että ymmärtää tai tietää jotain sellaista asiaa, että pystyy selittämään ystäville. Mitään rahallista hyötyä en ole ainakaan vielä. Se ei ehkä ole kiinnostavin asia ainakaan minulle tässä. (H3)

Taulukossa 6 on kerätty yhteen neljä haastatteluissa eniten esiintynyttä ja tärkeintä sisäistä ja ulkoista motivaatiotekijää tutkimuksen tekijän tulkitsemana.

Taulukko 6 Haastateltujen sisäinen ja ulkoinen motivaatio osallistua yhteisöön

Sisäinen motivaatio	Ulkoinen motivaatio
1. Kiinnostus uuteen teknologiaan	1. Osaamispääoma työmarkkinoille
2. Mahdollisuus kehittää itseä	2. Pitkän aikajänteen arvonnousu
3. Yhteiskuntaan vaikuttaminen	3. Kaupankäynti (engl. trading)
4. Merkityksen kokeminen	4. Status

Haastatelluissa selkeästi useimmin nousi esille kiinnostus uutta teknologiaa kohtaan, mahdollisuus kehittää itseä ja pyrkimys vaikuttaa yhteiskuntaan. Ulkoisista motivaatiotekijöistä puolestaan suosituin oli osaamispääoman kasvattaminen työmarkkinoilla, mutta sekin esiintyi vain osassa haastatteluista eikä sitä ilmaistu niin painokkaasti kuin sisäisiä motivaatiotekijöitä. Näiden havaintojen perusteella voidaan päätellä, että yksilöiden yhteisöön osallistumista ohjaa ensisijaisesti sisäinen motivaatio, jota ulkoiset motivaatiotekijät tukevat pienemmissä määrin. Havainnot ovat linjassa Ridingsin ja Gefenin (2004) artikkelin kanssa, jonka mukaan virtuaalisiin yhteisöihin osallistutaan ensisijaisesti sisäisen motivaation ohjaamana.

4.3 Yksilön toiminta osana yhteisöä

4.3.1 Millaisia rooleja yhteisöstä nousi esille.

Yhteisön nähtiin koostuvan useampien haastateltujen mielestä pääosin tietyn tyyppisistä ihmisistä, mutta silti siitä katsottiin löytyvän erittäin monipuolisesti erilaisia rooleja. Tämä roolien moninaisuus nähtiin pääosin hyvänä asian yhteisölle.

Mun mielestä se pitää sen elävänä ja monipuolisena, että siellä on erilaisia rooleja. Jos sieltä joku häviäisi, niin kyllä siitä joku osa kuolisi skenestä. (H6)

Rooleja kuvailtiin useilla eri termeillä, joista osa selkeästi tarkoitti jotakin tiettyä ryhmää, kun taas osa termeistä jätti enemmän tulkinnanvaraisuutta. Roolien tarkastelussa on tärkeää myös huomata, ettei niitä tarkoiteta toisistaan irrallisina elementteinä, vaan yksi henkilö voi edustaa samanaikaisesti useita eri rooleja. Taulukossa 7 on kerätty yhteen haastatteluissa esiintyneitä rooleja ja niistä käytettyjä termejä. Pääroolien nimeäminen ja nimitysten luokittelu roolien alle on toteutettu tutkielman tekijän tulkintojen perusteella. Asteriskilla on merkitty haastateltavien käyttämiä nimityksiä omista rooleistaan.

Taulukko 7 Yhteisössä esiintyneiden roolien nimityksiä

Päärooli	Pääroolien alla käytettyjä nimityksiä			
Aktiivi	Valistaja*	Moderaattori*	Maksimalisti	Kryptoanarkisti
Sijoittaja	Sijoittaja*	Treidaaja/Speculoija*	Uhkapeluri	Huijari
Kehittäjä	Ohjelmoija/Devaaja*	Kouluttaja*	Tosinörtti	Louhija
Hiljainen	Tarkkailija*	Tiedon kerääjä*	Potentiaalinen Bitcoinin käyttäjä	

Haastatteluihin osallistuneilla vaikutti olevan helpompi nimetä yhteisön rooleja abstraktilla tasolla, kun taas oman roolin määrittäminen tuotti osalle enemmän haasteita. Yksikään haastateltu ei kokenut kuuluvansa vain yhteen ainoaan rooliin, vaan omaa roolia kuvailtiin monitahoisesti ja -selitteisesti. Esimerkiksi H2 koki olevansa muun muassa

treidaaja, valistaja, tarkkailija sekä tiedon kerääjä. Roolien kuvailun yhteydessä nousi esiin mielenkiintoinen havainto siitä, että vaikka omaa roolia saattoi olla vaikea selittää, niin se pyrittiin tuomaan kuitenkin esille myönteisessä valossa. Muita yhteisöön kuuluvia kuvailtaessa esiin nousi kuitenkin rooleja, kuten sijoittaja tai maksimalisti, joihin suhtauduttiin jopa korostetun negatiivisesti.

Tutkielman tekijän mukaan voimakkaimmin haastatellut kokivat omiksi rooleikseen valistajan, moderaattorin, sijoittajan, treidaajan, ohjelmoijan ja tarkkailijan roolit. Valistajan rooli vaikutti olevan suosituin. Siihen liitettäviä omia ominaisuuksia tuotiin selkeästi esille kuvailemalla, kuinka he jakavat tietoutta Bitcoinista eteenpäin tai oikovat siihen liittyviä virheellisiä käsityksiä. Edellä mainitun kuvauksen perusteella Bitcoin-tietouden levittämisen voidaan myös päätellä olevan merkittävä syy siihen, miksi juuri nämä henkilöt halusivat osallistua tähän tutkimukseen vapaaehtoisiksi haastateltaviksi Bitcoinin liittyvän aiheen tiimoilta.

Roolien osalta aktiivien ja sijoittajien pääroolien alle kuuluneita rooleja nostettiin useimmin ja selkeimmin haastatteluissa esille. Haastatteluissa aktiivien ääri laidalle luokiteltavia rooleja kuvailtiin maksimalisteina ja kryptoanarkisteina, jotka ovat olleet paljon esillä keskustelufoorumeilla. Edellä mainittua rooleja ohjaa haastateltujen kuvailujen perusteella nykyisten talouden rakenteiden ja instituutioiden vastustaminen ja toimintamallien muuttaminen. Yhtenä esimerkkinä voidaan nostaa inflaatiotavoitteen vastustamisen, jonka ylläpitäminen hintatason vakauttamiseksi on muun muassa Euroopan keskuspankin (2019) yksi tärkeimmistä tavoitteista. Maksimalisteista ja muista aktiivien ääri laidan edustajista esitetyt kuvaukset ovat hyvin linjassa Lustigin ja Nardin (2015, 751) tutkimuksessa havaitun ryhmän kanssa. Maltillisemmiksi luokiteltavia aktiiveja puolestaan kuvailtiin keskustelupalstojen moderaattoreina ja Bitcoin-tietouden levittäjinä valistajan roolissa. Näihin rooleihin kuuluvien pääteltiin haastattelujen perusteella osallistuvan aktiivisesti keskustelupalstojen keskusteluihin ja pyrkivän oikomaan heidän mielestensä Bitcoinin liittyviä virheellisiä mielikuvia.

Maksimalisteista ja kryptoanarkisteista puhuttaessa muutama haastateltu mietti, kuinka suuri joukko heitä todellisuudessa vaikuttaa yhteisössä. He spekuloiivat maksimalistien saavan paljon huomiota omalla aktiivisuudellaan ja jyrkillä mielipiteillään, mutta todellisuudessa heidän edustavan vain pientä osaa koko yhteisöstä.

Saatan olla myös hirveän väärässä, mutta mun tuntuma tästä, niin ne ovat niitä, jotka ovat kovaäänisiä, vaikka niitä ei olisi paljon. Heidän vuokseen sellaiset ihmiset, jotka eivät kauhean hyvin ymmärrä tai tiedä, eivät rohkene liittyä mukaan tai aktivoitua, koska he eivät halua tulla nolatuksi.
(H7)

Aiheen korostaminen useamman haastatellun toimesta voidaan tulkita epävarmuutena siitä, että koko yhteisö leimattaisiin tietyn ideologian kannattajiksi. Hurtigin (2012, 119) näkemyksen mukaan näin voi helposti käydä, koska yhteisön vähemmistöä edustavien mielipiteet voidaan tulkita koko yhteisön mielipiteeksi.

Sijoittajien pääroolin alle luokiteltuja puolestaan kuvailtiin sijoittajien lisäksi keinotelijoina, spekuloina, treidaajina tai jopa erilaisten huijausten toimeenpanijoina, joiden ensisijainen tai ainoa tavoite on rikastua Bitcoinin avulla. Haastatellut kertoivat sijoittajien, ja sen alle luokiteltujen roolien, määrän olevan sidoksissa Bitcoinin arvoon. Bitcoinin arvon kasvaessa myös sijoittajien määrä kasvaa, arvon laskiessa taas sijoittajien määrän vähentyy. Heidän mukaansa vuoden 2017 arvonnousu toi yhteisöön mukaan todella suuren määrän uusia, nopeasta rikastumisesta kiinnostuneita henkilöitä. Näiden nopeiden voittojen perässä olevien sijoittajien nähtiin puolestaan poistuvan suurissa määrin yhteisöstä Bitcoinin arvon romahtaessa vuoden 2018 aikana. Nopeita voittoja tavoitteleiden henkilöiden poistuminen yhteisöstä koettiin haastateltujen keskuudessa melko yhdenmukaisesti hyvänä asiana. Tuottojen perässä yhteisöön mukaan tulleiden nähtiin olleen kiinnostuneita vain rahasta. Heitä ei nähty kiinnostavan Bitcoin itsessään tai sen tuomat muut mahdollisuudet ja hyödyt. Vuoden 2017 voimakkaan arvonnousun nähtiin tuovan ilmiöön mukanaan myös erilaisia huijauksia, jotka ovat tipahtaneet valtaosin pois Bitcoinin arvon laskun myötä. Yhteisön nähtiin muuttuneen paremmaksi paikaksi Bitcoinin arvonnousun ja rikkauksien tavoittelijoiden kiinnostuksen lopahdettua.

Arvonnousun taustalle voidaan miettiä itseään toteuttavan ennusteen mahdollista vaikutusta, jonka mukaan asiat tulevat toteutumaan, jos siihen uskotaan riittävän laajasti (Merton 1968, 477). Toisin sanoen, jos yhteisön jäsenet näkivät Bitcoinin arvonnousun olevan pääosin hyvä asia yhteisön näkökulmasta, niin voidaan spekuloida, vaikuttiko se myös arvonnousun toteutumiseen.

Esille nousi nopeiden voittojen tavoittelijoiden lisäksi myös pitkäjänteisen sijoittajan rooli. Pitkän tähtäimen sijoittajiin suhtauduttiin hyväksyttävämmiin, koska heidän koettiin olevan aidosti kiinnostuneita ilmiöstä ja uskovan sen tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Lyhyen tähtäimen rikastumista tavoitteleviin sijoittajiin puolestaan suhtauduttiin varauksella tai heitä ei toivottu mukaan yhteisöön. Heidän nähtiin ostavan Bitcoineja vain sen toivossa, että niiden arvo nousee nopeasti. Yhteisössä pidempään mukana olleet haastatellut suhtautuivat erityisen negatiivisesti niihin, jotka tulivat yhteisöön mukaan vuoden 2017 voimakkaan arvonnousun myötä tavoitteenaan vain rikastua nopeasti. Sijoittajat voitiin jakaa siten joko lyhytjänteisiin tai pitkäjänteisiin sijoittajiin. Sijoitushorisontilla vaikutti olevan myös olennainen merkitys siihen, miten yhteisössä suhtauduttiin heitä kohtaan.

On näitä [sijoittajia], jotka ymmärtävät ja uskovat ja näkevät sen teknologisen mahdollisuuden, mikä Bitcoinissa tai kryptovaluutoissa voi olla. Sitten on niitä tyyppisiä [sijoittajia], jotka ei missään tapauksessa tavallaan ei edes välitä siitä, että sillä ole mitään merkitystä, mitä siellä taustalla on. Ainoa, millä on väliä, on, että nousee x eurosta y euroon tässä ja tässä vauhdissa. (H5)

Bitcoin-yhteisön sijoittajista puhuttaessa on syytä määritellä myös treidaajien toimintahorisontti. He pyrkivät ennustamaan Bitcoinin arvon kehitystä esimerkiksi vain minuuttien tai päivien aikajänteellä. Treidaajien tapauksessa oleellista ei siksi ole niinkään nouseeko vai laskeeko Bitcoinin arvo pitkällä aikajänteellä, vaan heille on tärkeämpää ennustaa oikein lyhyen aikajänteen kehitys. Esimerkiksi haastateltu H2 kertoi treidanneensa Bitcoinilla jo vuodesta 2015, niin arvon noustessa vuonna 2017 kuin sen laskiessakin vuonna 2018. Hänet voidaan nähdä edellä mainitun vuoksi enemmän pidemmän kuin lyhyen aikajänteen sijoittajana. Treidaajilla voi olla myös osa varallisuudesta sijoitettuna pitkällä aikajänteellä ja vain osalla varoistaan he tekevät aktiivisesti kauppvoja. Treidaajien määrittelemisen aikahorisontin mukaan lyhyeen tai pitkään kategoriaan on haastavaa, jonka vuoksi heidät on nostettu tässä tutkielmassa omaksi ryhmäkseen sijoittajan rooliin kuuluvina.

Tuottojen ja rahan takia yhteisöön liittyneitä voidaan tarkastella tämän työn teoreettisessa viitekehityksessä sisäisen ja ulkoisen motivaation kautta. Martelan ja Jarenkon (2014, 14, 16) mukaan asioiden tekeminen taloudellisten palkkioiden ohjaamana on ulkoista motivaatiota. Bitcoin-yhteisössä ei siis suhtauduttu suopeasti vain ulkoisten motivaatiotekijöiden vuoksi yhteisöön mukaan tulleisiin. Kuitenkin taloudellinen hyötyminen Bitcoinin avulla oli hyväksyttävää, jos yhteisöön osallistunutta ohjasi myös sisäinen motivaatio (kuvio 3), kuten aito kiinnostus valuuttaan tai sen teknologiaan.

Maksimalisteja ja sijoittajia kohtaan esille nousi eniten tunteita herättäneitä ilmaisuja. Osa vastaajista koki sijoittajien mukana olon huonona asiana yhteisölle tai jopa ärtymystä heitä kohtaan. Toisaalta osa puolestaan suhtautui maksimalisteihin ja heidän kommunikointitapaansa epäilevästi ja mielsi sen uusia jäseniä karkottavaksi. Haastatteluissa myös muutama henkilö halusi erityisesti korostaa, etteivät kuulu maksimalistien tai sijoittajien rooliin tai jaa varauksettomasti heihin liitettyjä ominaisuuksia. Keskustelujen perusteella voitiin päätellä, että tärkein aktiiveja ja sijoittajia erottava tekijä on suhtautuminen Bitcoinin arvonkehitykseen.

Yhteisön kehittäjien pääroolin alle luokiteltuja rooleja, kuten ohjelmoijia ja louhijoita, kohtaan puolestaan kaikki haastatellut suhtautuivat joko neutraalisti tai positiivisesti. Heitä pidettiin pääosin yhteisön tärkeimpinä tekijöinä, joiden tekemiset määrittelevät pitkälti mihin suuntaan Bitcoinia kehitetään, jonka myötä heillä katsottiin olevan myös erittäin tärkeä rooli yhteisössä. Esimerkiksi ohjelmoijien katsottiin kehittävän jatkuvasti

Bitcoin-ohjelmistoa paremmaksi, jotta se toimisi paremmin ja tehokkaammin valuutan siirtämisessä osapuolten kesken. Haastateltavien kuvaukset kehittäjistä ovat hyvin linjassa Unruhien (1980, 282) näkemykseen siitä, että yhteisön sisäpiiriin kuuluvat luovat viimekädessä yhteisölle mahdollisuuden menestyä tai tuhoutua.

On erikseen justiinnsa nämä tämmöiset devaajat, jotka kehittävät ihan Bitcoin coren protokollaa itsessään. Ne ovat sellaisia tyyppejä, joita arvostetaan todella paljon. (H5)

Haastatteluissa nousi myös esille, että yhteisön sisälle on muodostunut pienempiä ryhmittymiä tiettyjen roolien ja jaettujen ideologioiden ympärille. Erityisesti esille nousi Bitcoineilla aktiivisesti kauppaa käyvien ja Bitcoin-maksimalistien ryhmät, joista jälkimmäinen nähtiin erityisen tiiviinä ja jopa fanaattisena, omaa ideologiaansa ajavana ryhmänä.

4.3.2 Yhteisön toimintaan osallistuminen

Kaikki haastatellut kertoivat lukevansa aiheeseen liittyvää keskustelua erilaisissa sähköisissä kanavissa. Konsensus ry:n Telegram-ryhmä, josta tämän tutkimuksen osallistujat kontaktoitiin, oli vain yksi kanava aiheen tiimoilta. Muita usein mainittuja kanavia olivat Twitter, YouTube ja Reddit. Haastatellut olivat pääasiassa aktiivisesti keskusteluihin osallistujia, mutta muutama määritteli itsensä ennemmin passiiviseksi muiden kirjoitusten lukijaksi. Keskustelukanavalla oli myös merkitystä siihen, kuinka aktiivisesti tai passiivisesti keskusteluihin osallistuttiin. Paikallisissa keskusteluryhmissä haastatellut kokivat olevansa aktiivisempia kirjoittelijoita, kun taas globaaleissa ryhmässä pääasiallisesti luettiin vain muiden kirjoituksia. Ajanpuute kerrottiin yleisimmäksi syyksi olla osallistumatta keskusteluihin. Myös kokemattomuuden ja tiedon puutteen koettiin rajaavan osallistumisen aktiivisuutta. Pääasiallisesti haastatellut ovat seuranneet keskusteluja ensin passiivisesti ja vasta ajan myötä osallistuneet viestien kirjoittamiseen:

Mä olen viime vuoden alkuun asti oikeastaan sellainen, että lueskelin vaan noilla foorumeilla piilossa, enkä itse halunnut sen kummemmin mihinkään kommentoida mitään. Nyt sitten vuosi sitten tulin silleen, että ajattelin ruveta tekemään jotain ihan konkreettista ja näkyvää esille. (H5)

Bitcoiniin liittyviä videoita ja podcasteja seurasivat myös melkein kaikki haastatellut. Lisäksi kaksi haastateltua oli osallistunut Bitcoinin tai siihen liittyvien sovellusten ohjelmointiin.

Haastatteluissa nousi esille se, että yksilön toiminnan rajaaminen puhtaasti Bitcoin-yhteisöön on haastavaa. Monet haastatellut nostivat esille kiinnostuksensa muitakin kryptovaluuttoja kohtaan, joista Bitcoinin sanottiin olevan vain se vanhin, suurin ja vakain. Yksi haastateltu kertoi omistavansa vain muutamia muita kryptovaluuttoja, mutta ei Bitcoinia. Bitcoin nähtiin eräänlaisena kryptovaluuttailmiön ruumiillistumana ja symbolina, mikä oli pitkään se tekijä, mille koko ilmiö rakentui. Viimeisten vuosien aikana kuitenkin muut kryptovaluutat ovat vetäneet huomiota pois Bitcoinista. Vastakkainasettelu Bitcoinin ja muiden virtuaalisten valuuttojen kesken on haastatteluiden perusteella merkittävä osa ilmiötä. Haastateltavat kertoivat seuraavansa muitakin virtuaalisia valuuttoja, mutta suurinta osaa niistä ei pidetty Bitcoinin verrattavissa olevina:

Kyllä ne syvimät tunnot ja suurin vakain usko ovat Bitcoiniin. Kyllä sillä tavalla, että altcoineja on montako tuhatta tänä päivänä, kyllä se siinä isossa kuvassa jotenkin se Bitcoinin arvo tuntuu vakaimmalta ja vakavimmalta tai uskottavimmalta. Sillä tavalla se nimikin sanoo, että Bitcoin on Bitcoin ja kaikki loput ovat altcoineja. Se kuvastaa sitä, että kyllä minäkin koen ja näen, että sillä on erityisasema. (H7)

Virtuaalisten kanavien lisäksi reaali maailman tapahtumilla oli merkittävä osa yhteisön toiminnassa. Kasvokkain tapahtuvat kohtaamiset yhteisön muiden jäsenten kanssa koettiin tärkeäksi. Osalle reaali maailman kohtaamiset täydensivät verkossa tapahtuvaa kommunikointia, mutta muutama haastateltu koki reaali maailman olevan merkityksellisin osa yhteisöön osallistumisesta. Usea haastatelluista nosti esille Helsingissä kuukausittain järjestettävät tapaamiset sekä ulkomaiset konferenssit ja tapahtumat, joihin olivat osallistuneet. Reaali maailman kohtaamisten kerrottiin muun muassa antavan nimimerkeille kasvot ja mahdollisuuden kohdata mielenkiintoisia henkilöitä.

Ne on tosi mielenkiintoisia [Bitcoin-tapahtumat], siellä pääsee ihmisten kanssa keskustelemaan ja vaihtamaan ajatuksia. Siellä pyrin olemaan hyvinkin aktiivinen. (H7)

Reaali maailmassa tapahtuvat kohtaamiset nousivat lähes kaikkien haastateltujen puheissa niin suuresti esille, että voi olla tarpeellista harkita missä määrin Bitcoin-yhteisö on ylipäättään virtuaalinen. Yleensä reaali maailman tapahtumien nähdään tukevan virtuaalista yhteisöä (Joon & Young-Gul 2003, 79–80). Osalle tähän tutkimukseen osallistuneista virtuaali maailmassa tapahtuva kommunikointi vaikutti päinvastoin tukevan reaali maailmassa pääosin toimivaa yhteisöä.

4.4 Yhteisön ominaispiirteet

4.4.1 Yhteisön tavoite ja jaetut kiinnostuksen kohteet

Yhteisön tavoitteista puhuttaessa nousi esiin erityisesti yhteiskuntaan liittyvät asiat ja ajatus siitä, kuinka Bitcoinin avulla voidaan muuttaa asioita parempaan suuntaan niin koko ihmiskunnan kuin myös yhteisön jäsenien näkökulmasta. Osa vastaajista painotti nykyisen talousjärjestelmän olevan epäreilu ja sisältävän merkittäviä epäkohtia, jotka tulee korjata. Esimerkiksi pankkien rahoittaminen veronmaksajien rahoilla finanssikriisin aikana toistui useissa haastatteluissa ja siihen suhtauduttiin hyvinkin negatiivisesti. Havainto tulee Corradin ja Höffnerin (2018, 195) oletusta siitä, että finanssikriisillä on ollut vaikutusta Bitcoinin suosioon. Myös pankeissa esiintyneet rahanpesutapaukset ja korruptio nousivat esille. Ongelmien nähtiin juontavan siitä, että ihmiset ovat lähtökohtaisesti ahneita ja käyttävät väärin valtaansa, minkä vuoksi yksittäisten ihmisten vaikutusmahdollisuudet talousjärjestelmissä tulisi sulkea pois tai minimoida. Ihmisiä kohtaan esitettiin useammassa haastatteluissa kritiikkiä ja esille nousi idea siitä, että teknologia voisi hoitaa asiat paremmin kuin ihminen.

Mitä enemmän ihmisen päätöksenteko on yhteiskunnan käsissä, niin sitä enemmän me tullaan näkemään sitä, että ihmiset on katsoneet omia etujansa ja ajaneet niitä enemmän kuin yhteiskunnan etuja. (H1)

Haastatteluissa esille tullutta teknologian suosimista ihmisen sijaan voidaan kutsua Lustigin ja Nardin (2015, 743) mukaan algoritmien auktoriteetiksi (engl. algorithmic authority). Heidän mukaansa määritelmä tarkoittaa sitä, että toimintaa ohjattaessa ja tietoa varmistettaessa luotetaan enemmän algoritmeihin kuin ihmisiin.

Toinen selkeästi esille noussut tavoite koski rahan siirtämisen vapauttamista. Useat haastateltavat kritisoivat nykyistä rahajärjestelmää, jossa pankit ja valtiot voivat seurata ja kontrolloida rahan siirtoja. Siirtymällä käyttämään Bitcoinia yksilöt saisivat samalla myös käyttää rahojaan kuten he haluavat, mikä koettiin tavoittelemisen arvoisena asiana. Bitcoinin avulla ihmisille tarjotaan mahdollisuus irtaantua nykyisestä talousjärjestelmästä, jos he niin haluavat. Haastatteluissa korostuivat liberaalit tavat katsoa maailmaa ja halu antaa ihmisille vapaus tehdä päätöksiä riippumattomasti. Yksi haastateltu koki rahan irrottamisen valtiosta olevan yhtä tärkeää kuin uskontojenkin irrottamisen.

Halu vapauttaa raha ja irtaantua nykyisestä pankkien ja valtioiden kontrolloimasta rahajärjestelmästä vahvasti osittain aiempia Bitcoin-yhteisöistä tehtyjä havaintoja, erityisesti yhteisössä esiintyvän liberaalin ideologian osalta (ks. esim. Lustig & Nardi 2015,

747). Myös globaalius ja valtioiden rajoista riippumattomuus koettiin tavoiteltavaksi asiaksi.

Digitaalinen raha, jota voi siirtää muille ilman, että tarvitsee luottaa kolmanteen osapuoleen, pankkiin tai instituutioon, joka voi käyttää sitä väärin. Sitten myös toki se, että se on globaali, eli valtioiden rajoilla ei ole merkitystä. (H3)

Yksi haastatelluista kuitenkin samalla kyseenalaisti sen, muuttuisiko maailma yhtään sen paremmaksi paikaksi, vaikka ihmiset alkaisivat käyttää isossa mittakaavassa Bitcoinia maksuvälineenä. Hän kertoi allekirjoittavansa yhteisön tavoitteen, mutta epäili samalla, onko se realistinen tai tavoittelemisen arvoinen asia ylipäätään.

Haastattelujen perusteella voidaan tulkita, että yhteisön pyrkimykset kiteytyvät isossa mittakaavassa vapauden lisäämisen ja talousjärjestelmän muuttamiseen, joiden avulla maailmasta muodostuisi parempi paikka. Yhteisöä lähemmin tarkasteltaessa voidaan havaita, että yhteisön sisältä erottuu pienempiä ryhmiä, joiden ensisijaiset tavoitteet voivat poiketa merkittävästikin edellä mainituista ja painottua enemmän oman edun tavoitteeseen.

4.4.2 Yhteisön symbolit ja auktoriteetit

Yhteisön kiistattomaksi symboliksi nousi sen perustaja Satoshi Nakamoto ja häneen liittyvä mystiikkaa heijasteleva tarina. Nakamoton ympärillä käyty keskustelu herätti haastatteluissa innostuneisuutta, mutta myös pohdintaa. Haastateltavat korostivat erityisesti hänen anonymiteettiään ja kykyään kehittää uuteen teknologiaan perustuva valuutta ilman, että hänen itsensä nähtiin hyötyneen siitä taloudellisesti. Hänen perintönsä koettiin myös vaikuttavan edelleen yhteisön luonteeseen ja tavoitteisiin, vaikka hän ei ole osallistunut yhteisön toimintaan enää vuosiin. Nakamoto nähtiin haastatteluista tehdyn tulkin perusteella samanaikaisesti sekä symbolina kuin myös karismaattisena auktoriteetina. Muutama haastateltava vertasi häntä leikkimielisesti jopa uskonnolliseen hahmoon, jota useat Bitcoin-yhteisön jäsenet seuraavat:

Joo kyllä just tällaisista symboliikkaa liittyy tosi vahvasti eli yksi ihminen perusti uuden rahan maailmaan ja jota kukaan ei tiedä. Siinä on vielä se juttu, että se ei näytä hyötyvän siitä itse suoraan rikkaaksi vaan se pyrki tekemään tällaisen filantrooppisen teon... Pelastaja, vapahtaja, jumalallisia piirteitä kyllä. Mistään toimitusjohtajasta ei tule samanlaista filistä. (H2)

Toisaalta Nakamoton jalustalle nostaminen ei ollut kiistatonta. Muutama haastateltava koki Nakamoton hahmon positiivisesti, mutta he nostivat esille epäilyn, että sen takana voisi olla myös jonkinlainen huijaus. Mielenkiintoista pohdintaa lähes kaikkien haastateltujen kanssa.

Nakamotoa pienemmässä mittakaavassa symboliikkaa yhteisössä edustaa myös Bitcoinin ensimmäinen louhittu lohko, jonka aikaleiman mukaan yhteisön jäsenet esimerkiksi ovat viettäneet 10-vuotisjuhlia. Lohkon erityispiirteenä on siihen liitetty artikkeli, jossa kerrotaan, kuinka finanssikriisin aikana pankkeja on täytynyt pelastaa erilaisilla rahoitusjärjestelyillä:

— — tuollainen epäkohta oli päätetty linkittää ensimmäiseen lohkoon. Kyllä se tavallaan kertoo, että alusta asti tekijöiden jonkinlaisena motivaattorina on ollut tällöisten epäkohtien korjaaminen. (H1)

Yhteisössä käytetään symboleina myös erilaisia meemejä keskustelujen yhteydessä. Meemeillä voidaan osallistua keskusteluun, vaikka omaa tekstiä ei tuotettaisikaan virtuaalisissa ympäristöissä. Esimerkiksi yksi meemeillä tuettava ilmiö on HODL, jolla tarkoitetaan, ettei Bitcoineja tulisi myydä vaikka niiden arvo laskisikin. Yksi haastatelluista kuvaa asiaa seuraavasti:

He ovat ikään kuin keksineet tämän HODL-meemin, joka on sitten muodostunut tällöiseksi kulttuuriseksi tapahtumaksi. Eli kun mun sijoitusten arvo laskee niin mä en tee mitään, koska mä uskon, että joku päivä se vielä nousee, niin nyt mä en saa myydä, vaan pitää olla vahva. Ja tää on hyvin vaarallista mun mielestä ja se on hyvin olennainen osa Bitcoin-yhteisöä. (H2)

Meemit vaikuttivat olevan selkeä osa yhteisön keskustelukulttuuria. Niitä käyttävät niin aktiiviset kuin passiivisemmatkin yhteisön jäsenet. Meemien avulla keskusteluun osallistuminen nähtiin helpompana kuin tekstin tuottaminen. Ne toivat myös huumoria keskusteluihin mukaan, mutta niillä voitiin myös osallistua vakavampiinkin aiheisiin.

4.5 Haastatteluissa muita esille nousseita teemoja

4.5.1 Miten yhteisö on muuttunut ajan saatossa?

Bitcoin-yhteisön voidaan nähdä kehittyneen ja muuttuneen merkittävästi vuonna 2008 tapahtuneen julkaisun ja nykyhetken välillä. Yhteisö on ollut alkujaan vain hyvin rajatun ja kapea-alaisen kiinnostuksen omaava joukko. Alussa yhteisö on keskittynyt enemmän Bitcoiniin ja sen ympärillä olevan teknologian kehittämiseen. Myös huumausaineiden hankkiminen Bitcoinien välityksellä on vetänyt ihmisiä yhteisöön.

Ihan alussa oli kolmenlaisia kavereita, jotka käyttivät Bitcoinia. Ne oli uhkapelaajat, tosinörtit tai sitten rikolliset. (H1)

Päihteiden hankkimisen ei kuitenkaan nähty olevan enää nykyisin niin merkittävä osa yhteisöä, vaikka sellaiset henkilöt muodostavatkin edelleen osan yhteisöstä. Toisaalta useampi haastateltu nosti esille sen, että rikollisuuden ja Bitcoinin välinen yhteys on liioittelua ja media on luonut varsin virheellisen kuvan todellisuudesta.

Heidän mukaansa nykyisin on tullut entistä enemmän syitä yhteisöön osallistumiselle. eivätkä ne keskity enää välttämättä tietyn erittäin tarkkaan rajatun asian ympärille. Vaikka yhteisö olikin muuttunut jo suhteellisen paljon, silti muutoksen ei nähty vielä pysähtyneen, vaan sen odotettiin jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Kasvusta ja saadusta näkyvyydestä huolimatta yhteisön nähtiin olevan edelleen suhteellisen pieni joukko. Tulevaisuuden osalta lähes kaikki vastaajat toivoivat yhteisön kasvavan entistä laajemmaksi ja siihen toivottiin mukaan ihmisiä kaikista taustoista. Toisaalta yhteisön kasvamista selkeämmin toivottiin Bitcoin-valuutan leviämistä ja laajamittaista käyttöönottoa.

Miten se porukka on kasvanut viimeisen parin vuoden aikana Suomessa, niin se on ollut ihan räjähdysmäistä kasvua. Merkitys varmaan kasvaa tulevaisuudessa uskoisin, mutta nykyisellään se on aika marginaaliporukan puuhastelua. (H6)

Yhteisön muuttumisen ja kasvamisen myötä siihen kuvailtiin tulleen mukaan hyvinkin eri tyyppisiä ihmisiä. Osaa kuvailtiin älykkäiksi ja laaja-alaisesti maailmaa katsoviksi sivistyneiksi ihmisiksi, jotka tekevät mukana olollaan yhteisöstä paremman. Toista ääripäätä kuvailtiin puolestaan ”kaiken maailman hörhöiksi”, joiden toivottiin jättäytyvän pois yhteisöstä.

Yhteisön laajenemisen toivominen, iloittaessa samaan aikaan yhteisöön nopean vaurastumisen perässä saapuneiden poislohdöstä, tuottaa ristiriitaisen tilanteen. Laajenemista toivotaan, mutta uusien jäsenten tulee täyttää tietyt kriteerit, jotta heidät voidaan hyväksyä mukaan. Tästä voidaan päätellä, ettei yhteisössä ole juurikaan tilaa äkkivoittojen taivottelijoille tai ”hörhöille”.

4.5.2 *Yhteisön ja valuutan tulevaisuuden näkymät*

Haastatellut näkivät pääsääntöisesti Bitcoin-ilmion kasvavan ja voivan edelleen hyvin tulevaisuudessa. Eriäviä näkemyksiä kuitenkin nousi esille siitä, kuinka laajalle Bitcoin mahdollisesti leviää tai tuleeko siitä valtavirtaa yhteiskunnassa. Muutamalle haastatellulle Bitcoinin menestys näyttäytyi lähes kyseenlaistamattomana ja varmuudella toteutuvana tapahtumana kysyttäessä ilmiön tulevaisuuden näkymistä.

Positiivisena, erittäin positiivisena. Monesta syystä. Niin teknologia kuin tuote ja kommuunit ovat hyvin alkuvaiheessa vielä. Meillä on valoisa tulevaisuus vasta edessä. Me ollaan vielä niin lapsen kengissä vielä kaikilla osa-alueilla. (H2)

Suurempi osa haastatelluista kuitenkin suhtautui ilmiön menestykseen varovaisemmin, vaikka he toki toivoivatkin sitä. Instituutioiden negatiivinen suhtautuminen ja aktiivinen Bitcoinien vastustaminen nähtiin suurimpina syinä, jotka estävät Bitcoinien yleistymisen. Myös Bitcoinin liittyvä monimutkainen teknologia nähtiin esteenä sen suosiolle: sen vuoksi normaaleille ihmisille lähestyminen on liian vaikeaa. Tulevaisuuden ennustaminen tässä tapauksessa koettiin pääasiallisesti erityisen vaikeaksi ja mahdollisuuksien Bitcoinin laajamittaiselle menestykselle katsottiin olevan yhtä suuret kuin sen jääminen vain rajoitetun ihmisjoukon maksuvälineeksi.

Mun mielestä se on ihan edesmenneen Masan sanoin fifty sixty, että tässä voi käydä vielä ihan mitä vaan, mitä tulee Bitcoinin ja kryptovaluuttoihin. (H7)

Yksi usein esiin tulleista näkemyksistä oli, että Bitcoin vakiintuu yhdeksi maksuvälineeksi muiden joukkoon. Toisaalta joidenkin mielestä sen roolina tulevaisuudessa voisi toimia paremmin arvon säilyttäminen. Bitcoin voisi toimia eräänlaisena digitaalisena kultana, johon jo Nakamoto (2008, 4) loi rinnastuksen valuutan julkaisemisen yhteydessä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Teoreettiset johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman ohjaavana ajatuksena oli tarkoitus lisätä ymmärrystä Bitcoin-yhteisöön kuuluvien henkilöiden motivaatioista, näkemyksistä ja kokemuksista yhteisöstä. Punaisena lankana työtä ohjasi kysymys siitä, millainen yhteisö Bitcoinin ympärille on muodostunut. Työn avulla on pyritty hahmottamaan, millaisia asioita yhteisöön kuuluvat arvostavat, mikä heitä motivoi käyttämään aikaa yhteisön parissa ja mitä he saavat yhteisöltä takaisin. Työssä on tuotu esille jokaisen haastattelun näkemyksiä aiheesta ja niiden painoarvo on yritetty pitää tasapuolisena keskenään. Vääjäämättä tutkielmassa on kuitenkin tehty yleistyksiä ja päätelmiä tutkielman tekijän omien tulkintojen pohjalta. Tämän luvun alussa Bitcoin-yhteisöä peilataan aiemmin luvussa 2.2 esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen. Luvun loppupuolella puolestaan jokaisen tutkimuskysymyksen osalta esitetään johtopäätökset omina osioinaan, joista saadaan vastaus myös päätutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymykset ja vastaukset esitetään tiivistetysti tämän luvun lopussa kuviossa 4.

Bitcoinin muodostama yhteisö vastaa hyvin perinteistä (ks. esim. Lehtonen 1990, 17, 29) käsitystä modernista yhteisöstä, jossa yksilöt ovat yhteydessä toisiinsa tavoitteenaan parantaa elinolosuhteitaan. Virtuaaliselle yhteisölle ominaisesti tutkittu yhteisö ei ollut paikkaan sidoksissa, mitä tukee havainto siitä, että kolme haastateltavaa seitsemästä oli ulkomailla haastattelun tekohetkellä. Heinosen (2008, 13–14) mukaan internet poistaa tehokkaasti aikaan ja paikkaan liittyvät rajoitukset yhteisön muodostumiselle, jonka kanssa havainnot ovat linjassa. Toisaalta Joon ja Young-Gul (2003, 79–80) kirjoittavat, että virtuaaliselle yhteisölle yksi tärkeimmistä tekijöistä ovat reaali maailman kohtaamiset yhteisön jäsenten kesken, sillä se lisää yhteisön jäsenten välisiä tunnesiteitä. Havaintojen perusteella Bitcoin-yhteisö on monipuolinen sekoitus erilaisten digitaalisten viestintäalusten kautta käytävää kommunikointia ja reaali maailman tapaamisia.

Bitcoin-yhteisön ensisijaisena tavoitteena oli haastattelujen perusteella parantaa niin omia olosuhteita kuin yhteiskunnankin tilaa edistämällä Bitcoinin laajenemista ja tuomalla se mahdollisimman monen käytettäväksi. Muutosten tavoittelu tukee Tuomen (2005, 160) näkemystä, jonka mukaan hankkeiden ympärille muodostuneissa yhteisöissä maailman muuttaminen uudistusten avulla on keskeinen osa yhteisöä. Bitcoinin ympärille muodostunut globaali yhteisö pitää sisällään miljoonia ihmisiä, minkä vuoksi on käytännössä mahdotonta tuntea edes murto-osaa kaikista siihen kuuluvista henkilöistä. Hararin (2011, 358–363) mukaan nykyiset jättimäiset yhteisöt ovatkin pohjimmiltaan kuvitteellisia yhteisöjä, joissa yhteisön jäsenet uskovat muiden yhteisöön kuuluvien jakavan saman

historian ja tavoittelevan samoja asioita. Hararin väitettä tukee tutkimuksessa haastattelujen jakama näkemys siitä, että yhteisön jäsenet haluavat pääosin pitkällä aikajänteellä samoja asioita, vaikka lyhyen aikajänteen tavoitteet voivatkin poiketa toisistaan. Jaetun historian korostuminen puolestaan ilmeni Bitcoinin kehittäjään liittyvän tarinan herättämänä suurena kiinnostuksena keskusteluissa. Lisäksi Bitcoinin arvonvaihtelut vaikuttivat olevan olennainen osa yhteisön historiaa, mikä vahvistaa Hararin (2011, 358–363) mielestä yhteisön jäsenten yhteenkuuluvuutta.

Bitcoinin arvonromahdus vuonna 2018 vaikutti muuttaneen yhteisöä oleellisesti. Vuoden 2017 aikana tapahtunut voimakas arvonnousu toi merkittävästi lisää jäseniä yhteisöön, kun taas vuoden 2018 arvon romahdus vähensi yhteisön houkuttelevuutta. Yhteisön jäsenet, jotka olivat mukana niin valuutan arvon nousussa kuin laskussakin, kokevat ehkä voimakkaampaa tunnesidettä yhteisöä kohtaan kuin ne, jotka ovat tulleet vasta myöhemmin yhteisöön mukaan. Yhteisön, johon kuuluivat kaikki bitcoineja vuosien 2017 ja 2018 aikana omistaneet, voidaan nähdä tiivistyneen yhteisen kokemuksen seurauksena. Bitcoin-yhteisön suosion voimakas nousu ja lasku tukevat Gibbsin ym. (2019, 118) näkemystä, jonka mukaan jopa kaikkein suosituimmilla virtuaalisilla yhteisöillä voi olla vaikeuksia säilyttää vetovoimansa ja suosionsa pitkällä aikajänteellä. Tässä tapauksessa yhteisön suosio vaikuttaa olevan olennaisesti sidoksissa Bitcoinin arvonkehitykseen.

Tuomen (2005, 156–157, 161) mukaan virtuaaliset yhteisöt keräävät yhteen lähtökohdaisesti samoin ajattelevia yksilöitä, jotka keskinäisen kommunikoinnin kautta vahvistavat jo valmiiksi yhteisön hyväksymää asian jonkin tietyn aiheen ympäriltä. Häneen mukaansa kommunikoinnin seurauksena näkemys ympäröivästä maailmasta yhteisön sisällä ja sen ulkopuolella poikkeaa kasvavissa määrin toisistaan. Haastattelujen perusteella Tuomen näkemys ei kuitenkaan saanut kiistatonta tukea. Yhteisöstä nousi kyllä esille maksimalistien rooli, jotka omana ryhmänään tukevat Tuomen väitettä yhteisön sisäisen ja ulkopuolisen maailman välisestä jyrkästä kuilusta. Maksimalistit kuitenkin edustavat vain ilmeisen pientä osaa yhteisöstä, ja suurin osa haastatelluista pyrki miettimään, miten yhteisön ulkopuoliset ihmiset saataisiin joko osaksi yhteisöä tai ainakin käyttämään bitcoineja. Sen myötä myös yhteisön ja ulkopuolisen maailman väliset rajat madaltuisivat. Maksimalistien ja muun yhteisön välisten näkemyserojen esiintyminen tässä tutkimuksessa on linjassa Lustigin ja Nardin (2015, 751) globaalisti tehdyn Bitcoin-tutkimuksen kanssa, jossa havaittiin kaksi toisistaan ideologisesti poikkeavaa ryhmittymää.

Baumanin (2001, 1–4) mukaan yhteisöt herättävät oletusarvoisesti positiivisia mielikuvia ja niihin kuulumisen on yksilöille tavoittelemisen arvoista. Yhteiskunta puolestaan Baumanin mielestä koetaan usein ongelmien alkulähteeksi. Bitcoin-yhteisön tapauksessa siihen kuuluvat kokivat oman yhteisönsä pääsääntöisesti hyväksi, mutta kritiikkiä sitä kohtaan esiintyi myös huomattavan paljon enemmän kuin Baumanin (2001, 1–4) päätelmien pohjalta voidaan olettaa. Bitcoin-yhteisön jäsenet esittivät kritiikkiä oman yhteis-

sönsä lisäksi myös yhteiskuntaa kohtaan ja erityisesti vakiintuneisiin talouden instituutioihin. Yhteisön ulkopuolisten kokeman mielikuvan yhteisöstä he mielsivät heikoksi ja siihen liitettiin negatiivisia asioita, kuten rikollisuutta. Yhteinen tavoite heillä oli saada muutettua erityisesti ulkopuolisten mielikuvaa yhteisöstä, mutta myös yhteisön sisäisiä toimintamalleja tulisi arvioida uudelleen, jotta yhteisö muuttuisi aidosti ideaaliksi paikaksi. Mielenkiintoisesti kukaan vastaajista ei kuitenkaan nostanut esille tai vastustanut erityisesti Bitcoinin ja laittomien tuotteiden välistä suhdetta, vaan ennemminkin oltiin huolissaan yhteisöön liitettävästä mielikuvasta. Havaintoa voidaan verrata Lustigin ja Nardin (2015, 750) tutkimukseen, jossa suurin osa tutkimukseen osallistuneista vastusti Bitcoinien käyttämistä laittomien pähteiden hankintaan.

Baumanin (2001, 1–4) mukaan reaali maailman yhteisöön kuulumisen vaatii uhrauksia ja yhteisön sääntöjen seuraamista, jonka vuoksi yksilön itsemääräämisoikeus heikkenee. Bitcoin-yhteisöstä ei kuitenkaan noussut esille, että yksilö joutuisi luopumaan jostakin yhteisöön kuuluessaan, vaan päinvastoin he kokivat saavansa enemmän sisältöä elämänsä. Havainnon perusteella voidaan tukea reaali ja -virtuaali maailmojen välillä olevaa eroavaisuutta siitä, millaisia velvoitteita yhteisöön kuulumisesta seuraa (ks. esim. O’Neil 2009, 25–28). Sisällön osalta esille nousi tiedon jakamisen lisäksi yhteisön tarjoama viihde, joka Joonin ja Young-Gulin (2003, 79–80) teorian mukaan perustuu yhteisön tarjoamalle sisällölle ja jäsenten väliselle vuorovaikutukselle.

Mikä saa yksilön liittymään Bitcoin-yhteisöön?

Ensimmäistä osaongelmaa tarkasteltiin sisäisen ja ulkoisen motivaation viitekehyksessä Martelan ja Jarenkon (2014, 14, 16) mallin mukaan. Haastattelujen perusteella tärkeimmät syyt osallistua yhteisöön johtuivat sisäisestä motivaatiosta, jossa tärkeimpinä nousivat esille mahdollisuus kehittää itseään kiinnostavan ilmiön ympäriltä, laajentaa näkökulmia, mahdollisuus tehdä maailmasta parempi paikka ja yhteisöllisyys. Ulkoisia motivaatiotekijöitä nousi esille suhteessa vähemmän ja ne keskittyivät pääosin oman osaamispääoman kehittämiseen, mitä on tarkoitus hyödyntää taloudellisesti. Muutamassa keskustelussa puhuttiin suoran taloudellisen hyödyn tavoittelusta joko Bitcoineja aktiivisesti myymällä ja ostamalla tai säilyttämällä niitä pitkäjänteisesti tulevaisuuden arvon nousuun luottaen. Oman osaamispääoman kehittäminen voidaan kuitenkin nähdä kuuluvan sekä ulkoiseen että sisäiseen motivaatioon, koska sisäisen motivaation tärkeimpiä ominaisuuksia on se, että aihe tai tekeminen itsessään vetää puoleensa (kuvio 3), mikä kaikilla haastatelluilla oli ensisijaisena syynä osallistumiselle.

Tiedonhaku ja kiinnostus ilmiötä kohtaan olivat ne tekijät, jotka saivat yksilön tutustumaan alun perin Bitcoin-yhteisöön. Muiden kirjoitusten lukeminen tai aktiivinen kirjoittelu keskustelupalstoilla sitoutuivat jäämään yhteisöön ja kokemaan yhteisöllisyyttä. Myös ymmärryksen ja tiedon lisääntyminen yhteisöä yhdistävän aiheen ympäriltä tuli

voimakkaasti esille, mikä Jauhiaisen ja Eskolan (1993, 46) mukaan on olennainen tekijä yhteisöllisyyden tunteen kokemisessa, yhdessä konkreettisen toiminnan kanssa. Yhteisön jäsenet koettiin pääasiallisesti helposti samaistuttaviksi, koska he jakoivat ainakin osittain samanlaisen ajatusmaailman. Reaalimaailman tapahtumat ja kohtaamiset nousivat myös olennaiseksi osaksi Bitcoin-yhteisön toimintaa ja yhteisöllisyyden tunteen kokemista. Havainto tukee Joonin ja Young-Gulin (2003, 79–80) väitettä siitä, että reaalimaailman ulkopuoliset tapaamiset syventävät yhteisöä kohtaan koettua tunnesidettä, mikä puolestaan lisää myös yhteisön yhteisöllisyyttä. Toisaalta Bitcoin-yhteisössä esiintyvä reaali- maailman tapaamisten tärkeys ja merkitys yhteisöön kuulumisen määrittelyssä kyseen- alaistavat ajatuksen siitä, voiko pelkästään virtuaalisessa ympäristössä tapahtuva viestien kirjoittaminen tai lukeminen riittää luomaan vahvoja tunnesiteitä ihmisten välille (ks. esim. Tonteri ym. 2011, 2219–2221).

Vaikka tiedonhaku ja sen jakaminen nousivatkin esille oleellisena osana yhteisöön liittymisen taustalla, niin sen lisäksi oli havaittavissa, että puhtaasti käytännölliset syyt eivät olleet ainoita motivaatiotekijöitä. Niiden lisäksi yhteisö tarjoaa pehmeitä arvoja, kuten ystävyyttä ja sosiaalista tukea yhteisöön kuuluvien kesken. Havainto on linjassa Ridingsin ja Gefenin (2004) tekemän tutkimuksen kanssa siinä, miksi ihmiset viettävät aikaansa virtuaalisissa yhteisöissä.

Bitcoin-yhteisössä ulkoisten ja sisäisten motivaatiotekijöiden selkeä erottelu on haastavaa, koska yhteisön asioiden edistäminen ja toimintaan osallistuminen voidaan nähdä keinoina vaikuttaa Bitcoinin arvoon, jota yhteisön jäsenet myös pääsääntöisesti omistavat. Stuermerin ym. (2017, 250) mukaan sellaiset henkilöt, jotka motivoituvat vain konkreettisista hyödyistä, eivät osallistu ilman korvausta vapaaehtoisuuteen perustuviin virtuaalisiin hankkeisiin. Bitcoin-yhteisön tapauksessa toimintaan osallistumista taloudellisen hyödyn tavoittelun tai oman uran näkökulmasta ei voida erottaa puhtaasta ideologisesta tai sisäisestä motiivista, koska Bitcoinin arvon kehityksellä on vaikutusta myös kaikkien niitä omistavien varallisuuteen ainakin vähäisissä määrin. Toisaalta voidaan esittää kysymys myös siitä, kuinka suuri vaikutus yhteisön menestymisen taustalla on sillä, että Bitcoinien välityksellä voidaan kietoa saumattomasti yhteen sisäiset ja ulkoiset motivaatiotekijät. Mahdollisuus saavuttaa helposti mitattavaa taloudellista hyötyä on voinut antaa syyn osallistua yhteisöön myös niille, jotka eivät pelkästään oman sisäisen motivaationsa perusteella sitä tekisi. Bitcoin-yhteisöön osallistumista ei pidä siten Tuomen (2005, 138–140) näkemystä lainaten sekoittaa pelkästään hyväntekeväisyyteen, vaan se voi olla yksilön näkökulmasta hyvinkin rationaalisesti perusteltua.

Millaisia rooleja yhteisöstä nousi esille?

Jauhiaisen ja Eskolan (1993, 115) mukaan yhteisöt tarvitsevat tavoitteisiin päästäkseen yksilöiden välisiä suhteita, jotka perustuvat esimerkiksi rooleihin ja normeihin. Ne voivat

olla selkeästi määriteltyjä ja ylös kirjoitettuja tai vapaasti muodostuneita normeja, joita voidaan havainnoida vain käytännön toiminnan välityksellä. Bitcoin-yhteisössä vaikutti olevan yleisellä tasolla kriittinen suhtautuminen perinteisiin organisaatioihin, tai ainakin oltiin myötämielisiä myös vaihtoehtoisille järjestäytymistavoille. Tarkkaan säädellyn hierarkkisen järjestelmän sijaan yhteisössä korostetaan yksilön oikeuksia ja vapautta. Ehkä tämän takia heidän yhteisössään ei ollut myöskään mitään virallista tai selkeästi määriteltyä rakennetta yhteisölle ja siihen kuuluvien ihmisten välisille suhteille. Yhtäkään henkilöä tai roolia ei nostettu selkeästi muiden yläpuolelle, jos Satoshi Nakamoto jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Tosin arvostusta Bitcoin-ohjelmoijia ja kehittäjiä kohtaan tuotiin esille ja heidän tärkeytensä Bitcoinin menestymisen taustalla ymmärrettiin.

Yhteisöstä nousi esille havaintoja useista eri rooleista, joskin haastateltujen käyttämien käsitteiden yhdenmukaistaminen ja tulkinta saattavat jakaa mielipiteitä. Bitcoin-yhteisöön kuuluvien ihmisten määrittäminen eri roolien kautta vaikutti olevan helppoa haastateltujen mielestä. Sen taustalla voi vaikuttaa Puohiniemen ja Nymaninin (2007, 5–6) esittämä näkemys siitä, että roolit ovat jatkuvasti läsnä kaikkien ihmisten elämässä ja jokaisella on useita rooleja, joita vaihdellaan kontekstin mukaan. Heidän mukaansa roolin vaihtaminen tilanteen mukaan helpottaa ja ohjaa yksilön toimintaa sujuvammaksi. Roolien vaihtamista ja useiden roolien samanaikaisuutta havaittiin myös Bitcoin-yhteisöön osallistujien keskuudessa. Esimerkiksi pääosin yksi haastateltu kuvaili roolinsa olevan treidaaja, kun taas sopivassa tilanteessa hän voi olla valistaja, joka oikoo median luomia virheellisiä käsityksiä Bitcoinista.

Vaikka muiden yhteisöön kuuluvien kuvaileminen roolien kautta vaikutti olevan helppoa, oman roolin määrittäminen tuotti kuitenkin haasteita useille haastatelluille. Tässä tutkimuksessa käsiteltäviä rooleja ei tule siis ymmärtää siten, että yksi henkilö kuuluu kerrallaan vain yhteen stabiiliin ja tarkkaan määriteltyyn rooliin. Havaintojen perusteella voidaan väittää, että roolit elävät jatkuvasti ja yhteisön jäsenet voivat kuulua myös useisiin rooleihin samanaikaisesti. Tutkielmassa yhteisön rooleja tarkasteltiin Unruh (1980, 280) sosiaalisten maailmojen teorian avulla. Hänen teoriansa mukaan yhteisö rakentuu neljän pääroolin ympärille, joita voidaan arvioida sen perusteella, kuinka läheisesti henkilö on yhteisössä mukana ja millaista hyödyllistä osaamista hän tuo mukanaan yhteisöön. Taulukossa 8 esitettyjen roolien yhteyteen on lisätty suluissa Bitcoin-yhteisössä esiintyneet roolit. Asteriskilla merkityt roolit ovat Bitcoin-yhteisöön mukautettuja ilmaisuja.

Taulukko 8 Sosiaalisten maailmojen roolit

Rooli	Roolin ominaispiirteet
Muukalainen (Hiljainen*)	Osallistuminen pintapuolista ja marginaalista. Ei välttämättä tiedosta kuuluvansa ilmiöön.
Turisti (Sijoittaja*)	Lyhytaikainen sitoutuminen yhteisöön. Perustuu hyödyn ja hovin tavoittelulle.
Vakituinen (Aktiivi*)	Osallistuu yhteisön toimintaan hyvinä ja huonoina aikoina. Ideologinen motiivi.
Sisäpiiriläinen (Kehittäjä*)	Pyrkimys kehittää ja laajentaa yhteisöä, sekä luoda sille jatkuvuutta. Suuri vaikutus yhteisön luonteen muodostumiselle.

Tutkielmassa oli selkeimmin havaittavissa turistin, vakituisen ja sisäpiiriläisen kuvauksiin sopivat roolit, mutta muukalaisen roolin selkeä esiintyminen jäi kyseenalaisemmaksi. Roolien jaottelussa näytti muodostuvan myös selkeitä alarooleja, joista erityisesti vakituisten roolin alle kuului useampia ja haastavammin rajattavia osallistumistapoja. Vakituisten roolin alla esille nousi erityisesti maksimalistit, joiden nähtiin olevan voimakkaasti yhteisön ääri laidalla olevien radikaalien joukko, joihin yhdistettiin joidenkin mielestä jopa uskonnollisen lahkoon piirteitä. Kokonaisuudessa heidän nähtiin kuitenkin edustavan vain pientä osaa koko yhteisöstä, mutta he nousevat yhteisössä esille korkean aktiivisuutensa vuoksi. Toisaalta vakituisen roolin alle voitiin luokitella pääosin maltillisempia yhteisön jäseniä, jotka eivät hylkää yhteisöä esimerkiksi arvon kehityksen perusteella. He ovat pysyneet yhteisön toiminnassa mukana myös vuoden 2018 tapahtuneen arvon romahduksen aikana tai silloin, kun Bitcoinista on uutisoitu negatiiviseen sävyyn. Usea haastateltu kertoi Bitcoinin liittyvien kohujen tai arvon heilahtelujen olevan merkityksettä koskien omaa yhteisöön osallistumista, mikä kuvastaa hyvin Unruhin (1980, 281–282) käyttämää vakituisen määritelmää.

Turistin ja vakituisen pääroolien alle kuuluvat roolit nousivat useimmiten esille useimmissa haastatteluissa. Bitcoinin arvon kohotessa yhteisöön nähtiin tulevan suuri määrä vain taloudellista hyötyä tavoittelevia henkilöitä, jotka poistuivat yhteisöstä, kun taloudellisen hyödyn saaminen vaikeutui.

Vaikka tutkielmassa havaittiin neljä pääroolia Unruhia mukailen, roolien alla esiintyi myös alarooleja erityisesti turistien ja vakituisten roolien sisällä. Roolit vaikuttivat kokonaisuutena lomittuvat suhteessa toisiinsa, ja tilanteen mukaan sama henkilö saattoi vaihtaa rooliaan sekä osallistua useampiin rooleihin samanaikaisesti. Heikkilän (2002, 65–66) mukaan ihmisen sopeutumiskyvystä huolimatta roolien tulisi perustua henkilön taitoihin ja persoonaan. Muuten vaarana on, että henkilö hylkää roolinsa kokonaan. Tutkimuksessa roolit vaikuttivat valikoituneen omaehtoisesti ilman ulkopuolista painetta, jolloin henkilöt

vaikuttivat myös kokevan oman roolinsa luontevaksi. Esimerkiksi sijoittajan rooliin itsensä määritellyt treidaaja oli harrastanut kaupankäyntiä jo aiemmin perinteisillä arvopaperimarkkinoilla, jolloin hänelle oli kertynyt osaamista aiheesta.

Turistien ja vakituisten roolien välillä voitiin havaita jonkin verran vastakkainasettelua ja jännitteitä. Turistien lyhytjänteinen voitontavoittelu nähtiin haitallisena yhteisöä kohtaan. Toisaalta Bitcoinin arvonnousu nähtiin toivottavana ja hyväksyttävänä asiana, mutta yhteisöön tulisi näkemysten mukaan osallistua myös muiden syiden kuin taloudellisen hyötymisen motivoimana. Tiivistetysti voidaan todeta, että yksilön taloudellinen hyötyminen oli hyväksyttävää, jos se ei ole ainoa syy osallistua yhteisöön. Tuoton tavoittelu lyhyellä aikajänteellä nähtiin pääosin paheksuttavana ja toimintana, joka toi mukanaan lieveilmiöitä. Turistien poistuminen yhteisöstä Bitcoinin arvon laskiessa nähtiin kaikkien haastateltujen mielestä positiivisena asiana. Martelan ja Jarenkon (2014, 14, 16) malliin peilaten (kuvio 3) voidaan päätellä, että yhteisöön osallistuminen sisäisen motivaation ajamana oli hyväksyttävää ja sellaisia henkilöitä toivottiin lisää yhteisöön. Puolestaan sellaisten henkilöiden, jotka osallistuvat yhteisöön vain ulkoisen motivaation, kuten rahan vuoksi, toivottiin poistuvan yhteisöstä.

Muukalaisten rooli yhteisössä tuli esille silloin kun puhuttiin niistä henkilöistä, jotka voisivat hyötyä Bitcoinin tutustumisesta tai sen käyttämisestä. Osalle se tarkoitti kaikkia maailman asukkaita, osa rajasi sen koskemaan sellaisten maiden asukkaita, joiden valuutta oli ongelmassa tai jonka käyttö oli hyvin rajattua. Myös haastateltujen omat tuttavat voitiin käsittää muukalaisten rooliin kuuluvina.

Mitkä ominaispiirteet ovat erityisiä Bitcoin-yhteisölle

Virtuaalinen yhteisö määritellään yleisesti hyväksytyyn käsitykseen mukaan (ks. esim. Joon & Young-Gul 2003, 75; Plant 2004, 52–54; O'Neil 2009, 25) digitaalisissa kanavissa kokoontuvaksi joukoksi, joka ensisijaisesti jakaa tietoa ja pyrkii oppimaan uutta yhteisen kiinnostuksen kohteen ympäriltä. Tässä tutkimuksessa ominaispiirteitä tarkasteltiin erityisesti yhteisön tavoitteen, jaettujen uskomusten ja aatteiden sekä symboleiden ja yhteisöön vaikuttavien auktoriteettien avulla. Tehtyjen havaintojen voidaan sanoa tukevan aiempaa kirjallisuutta aiheen ympäriltä. Kaikki haastatellut jakoivat kiinnostuksen Bitcoinissa erityisesti sen teknologiaa ja tulevaisuuden mahdollisuuksia kohtaan. Yhteisössä reaali maailman tapahtumilla ja kohtaamisilla oli kuitenkin suuri merkitys, ja virtuaalisuuden korostaminen yhteisöstä puhuttaessa voi luoda virheellisen mielikuvan yhteisön luonteesta.

Yhteisön symboleita tarkasteltaessa voimakkaimmin esille nousi valuutan kehittäjä Satoshi Nakamoto. Hänen jäätyänsä pois yhteisön toiminnasta ensimmäisten vuosien jälkeen on hänestä muodostunut yhteisön symboli, jonka ideat ja suunnitelmat ovat edelleen

ainakin osittain mukana yhteisön toiminnassa. Haastateltujen keskuudessa oltiin pääasiassa sitä mieltä, että Nakamoton pois jääminen on ollut hyvä asia yhteisölle, koska jopa myyttisiä piirteitä saanut hahmo on herättänyt kiinnostusta ilmiöön ja siitä on muodostunut kiehtova tarina ja symboli yhteisölle. Nakamoto voidaan nähdä symbolin ja johtajan sekoituksena, vaikka hän ei ole ollut aktiivinen vuosiin. Joonin ja Young-Gulin (2003, 79–80) mukaan toimiva virtuaalinen yhteisö tarvitsee johtohahmon, joka herättää kiinnostusta ja huolehtii yhteisön jäsenistä. Heidän mukaansa johtohahmo auttaa yksilöitä sitoutumaan tiiviimmin yhteisöön ja lisää yhteisöllisyyden tunnetta. Tässä tapauksessa Nakamoton tarina täyttää johtohahmolta vaadittavan kiinnostavuuden kriteerin. Lisäksi Nakamoton olennainen osuus Bitcoinin luomisessa ja alkuvuosien kehityksessä luovat tarinan, jonka ympärille yhteisö voi luoda jaetun historian, mikä Hararin (2011, 358–363) mukaan on oleellinen osa modernin kuvitteellisen yhteisön menestymistä.

Nakamoton lisäksi yhteisön keskeiseksi symboliksi voidaan luokitella kuuluvan ensimmäisen Bitcoin-lohkon, joka sisältää viitteen finanssikriisin aikana tapahtuneeseen pankkien pelastusoperaatioon. Myös erilaiset meemit, kuten HODL, nousivat keskusteluissa esille vakiintuneena tapana, jolla väritetään yhteisön keskustelua virtuaalisessa ympäristössä.

Yhteisön nähtiin kehittyneen huomattavasti verrattaessa sen nykyistä tilannetta yhteisön alkuaikoihin. Yhteisöä kuvailtiin alun perin hyvin pienen ryhmän toimintana, jonka jäsenet olivat kiinnostuneita kapea-alaisesti Bitcoinin liittyvistä asioista, kuten lohkoketjuteknologiasta tai Bitcoinin avulla laittomien pähteiden hankinnasta. Ajan myötä yhteisö on kuitenkin muuttunut monipuolisemmaksi – siinä on mukana ihmisiä monista eri syistä. Yhteisöön kuvailtiin tulleen lisää niin älykkäitä ja tiedostavia ihmisiä kuin myöskin ideologisia fanaatikkoja. Bitcoinin arvon kasvaessa yhteisö oli alkanut kiinnostaa kasvavissa määrin ilmiötä sijoitusnäkökulmasta katsovia. Erityisesti vuoden 2017 arvonnousun nähtiin tuoneen yhteisöön mukaan todella paljon vain lyhyen tähtäimen voittoja tavoittelevia henkilöitä, joita kohtaan yhteisöön aiemmin kuuluneet jäsenet eivät suhtautuneet myönteisesti. Paradoksisesti yhteisöön kuitenkin toivottiin lisää uusia jäseniä ja valuutan haluttiin leviävän mahdollisimman laajalle. Vuoden 2018 aikana tapahtuneen Bitcoinin arvon laskun myötä myös lyhyen tähtäimen sijoittajien nähtiin pääosin poistuneen yhteisöstä. Muutosta pidettiin hyvänä ja yhteisön nähtiin koostuvan nykyisin pääosin sellaisista henkilöistä, joita kiinnostavat muutkin asiat, kuin pelkkä rahan ansaitseminen valutan avulla.

Aiempien tutkimusten (ks. esim. Bohr & Bashir, 2014, 96–97; Lustig & Nardi 2015, 747) mukaan Bitcoinista kiinnostuneet henkilöt ovat pääasiallisesti nuorehkoja miehiä, jotka ovat kiinnostuneet teknologiasta ja kannattavat liberaalia ideologiaa. Tehdyt havainnot tukevat aiempia tutkimuksia. Haastatellut kokivat yhteisön olevan jopa liiankin miesvoittoinen ja sellainen, jossa ei ole tarpeeksi mukana vanhempaa ikäpolvea. Liberaali ideologia nousi myös esille, mutta se liitettiin äärimmäisyyteen vietynä pääosin Bitcoin-

maksimalisteihin. Maltillinen liberaali ideologia puolestaan vaikuttaa olevan laajalti yhteisöön kuuluvia yhdistävä ideologinen taustatekijä. Teknologiasta kiinnostuminen puolestaan oli selvästi havaittavissa ja sitä pidettiin jopa oletusarvoisena asiana yhteisössä mukana ololle. Toisaalta esille nousi myös mielipiteitä, joiden mukaan yhteisön tulisi olla saavutettavissa erityisesti niille, jotka eivät ole teknologiasta kiinnostuneita. Aiemmat tutkimukset, joihin tietoja verrattiin, on toteutettu jo useita vuosia sitten. Näissä tutkimuksissa havaitut asiat vaikuttavat kuitenkin olevan edelleenkin yhteisössä olennaisesti taustalla, vaikka yhteisön voidaankin nähdä muuttuneen ja kasvaneen merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Kuviossa 4 on esitetty pelkistetysti tutkielmassa esiintyneiden osaongelmien tulokset.

Kuvio 4 Tutkimusongelmat ja keskeiset tulokset tiivistetysti

5.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen onnistumista arvioitaessa voidaan päätellä, että valitun yhteisön tutkimisen ominaispiirteiden ja roolien sekä yhteisöön osallistuvien yksilöiden motivaatiotekijöiden perusteella oli suhteellisen onnistunut valinta. Teemahaastattelut edellä mainittujen aiheiden ympärillä olivat rikkaita ja syvällisiä sekä haastateltavat tunnistivat teemojen olevan olennaisessa osassa pyrittäessä ymmärtämään Bitcoin-yhteisöä. Esimerkiksi yhteisössä esiintyvien roolien nähtiin olevan oleellinen osa yhteisöä ja niitä kuvailtiin hyvin monipuolisesti. Toisaalta käytettyjen roolikäsitteiden yhdistäminen oli haastavaa, koska osa haastatelluista selkeästi tarkoitti tiettyä roolia, mutta eri ihmiset käyttivät erilaista nimitystä. Toisaalta välillä haastatellut saattoivat käyttää samaa termiä, mutta selkeästi tarkoittaa eri asiaa. Käytetyn terminologian ymmärtäminen ja oikeiden tulkintojen tekeminen olikin yksi suurimmista haasteista tutkimuksessa.

Yhteisöön kuulumisen tai kuulumattomuuden rajan piirtäminen osoittautui myös vaikeaksi tehtäväksi. Osa haastatelluista katsoi kuuluvansa ensisijaisesti paikalliseen Bitcoin-yhteisöön, kun taas osa korosti sen globaalia luonnetta. Muutamalle haastatellulle kryptovaluutat yleisesti tai lohkoketjuteknologia vaikuttivat olevan ilmiöön liittyen tärkeämpiä asioita kuin Bitcoin itsessään. Nämä henkilöt kyllä kertoivat kuuluvansa Bitcoin-yhteisöön, mutta heidän kiinnostustaan ei voinut rajata selkeästi ainoastaan Bitcoiniin. Toisaalta usea haastateltu taas koki selkeästi kuuluvansa juuri Bitcoin-yhteisöön ja heidän kiinnostuksensa virtuaalisten valuuttojen osalta kohdistui erityisesti Bitcoiniin. Voidaankin siis pohtia, olisiko tutkielma pitänyt rajata tiukemmin vain erityisesti Bitcoinista kiinnostuneisiin henkilöihin vai olisiko haastateltujen ryhmää pitänyt laventaa koskemaan laaja-alaisemmin virtuaalivaluuttoja.

Osassa haastatteluteemoista ja niiden alle kuuluvissa aiheissa voitiin havaita selkeäkö saturaatiopiste, mutta valitettavasti sitä ei saavutettu kaikista käsitellyistä aiheista. Jotta Bitcoin-yhteisöstä saataisiin kokonaisvaltaisempi käsitys, jatkotutkimuksen kohteena voisi olla strukturoitu lomakekysely avoimilla vastausvaihtoehdoilla. Sen avulla olisi mahdollista ulottaa tutkielma suuremmalle vastaajajoukolle. Toisaalta tähän tutkielmaan osallistui laajalta ikäjakaumalta ihmisiä, mikä antoi laajan perspektiivin ilmiöön huolimatta haastateltujen vähäisestä lukumäärästä. Lisäksi haastattelut onnistuivat hyvin ja haastatellut kertoivat monipuolisesti omia tuntemuksiaan ja mielipiteitään, mikä tämän tyyppisessä laadullisessa työssä on avainasemassa. Haastateltavat halusivat selkeästi tuoda esille omat näkemyksensä ja olivat innokkaita osallistumaan tutkielmaan. Innokkuutta puolestaan selittää se, että usea haastateltu koki omaksi rooliksi yhteisössä leviää tietoutta Bitcoinista ja oikoa virheellisiä käsityksiä siihen liittyen. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa voidaankin kyseenalaistaa, ovatko tulokset totuudenmukaisia, jos haastatelluilla voidaan päätellä olleen osallistumisen taustalla selkeä oma motiivi.

Haastattelupyynnöt olisi voitu lähettää yleisen kutsun sijaan esimerkiksi sattumanvaraisesti suoraan tavoiteltuun kohderyhmään kuuluneille, jolloin haastatteluihin olisi voitu saada vähemmän innokkaita Bitcoin-tietouden levittäjiä. Toisaalta kaikki haastatellut toivat esille myös kriittisiä näkemyksiä yhteisöön liittyen ja voidaan olettaa, että he halusivat ensisijaisesti näkyvyyttä Bitcoinille, mutta kertoivat myös ilmeisen rehellisesti oman näkemyksensä ilmiöstä.

5.3 Yhteenveto

Virtuaalisilla yhteisöillä voidaan nähdä olevan suuri merkitys modernissa yhteiskunnassa niin tiedon jakamisen, yhteisöllisyyden kuin merkityksen kokemisen osalta. Bitcoin-yhteisö ei ole poikkeus. Virtuaalisten kanavien lisäksi Bitcoin-yhteisössä reaali maailmassa tapahtuneet toisten jäsenten kohtaamiset ja sitä kautta sosiaalisten siteiden luominen nousivat keskeiseksi osaksi yhteisön toimintaa. Reaali maailman kohtaamiset olivat erityisen voimakkaasti sidoksissa yhteisöllisyyden kokemiseen. Yksikään haastateltu ei kokenut yhteisön toimivan pelkästään virtuaalisissa kanavissa, vaan sen nähtiin oleellisesti muodostuvan ja elävän reaali maailman kohtaamisten sekä tapahtumien avulla.

Yhteisöön osallistumisen taustalla olivat ensisijaisesti sisäiset motivaatiotekijät, tai ainakin ne tuotiin haastatteluissa tärkeimpinä asioina esille. Samanaikaisesti myös ulkoisilla motivaatiotekijöillä, kuten taloudellisen hyödyn tavoittelulla, oli lähes kaikkien haastateltujen osalta merkitystä. Suoranaista rahan ansaitsemista ei kuitenkaan tuotu ulkoisista tekijöistä yhtä paljon esiin kuin osaamispääoman kasvattamista, josta voisi olla hyötyä tulevaisuuden työmarkkinoilla. Osaamispääoman kasvattaminen voidaan kuitenkin luokitella myös sisäiseksi motivaatiotekijäksi, jos henkilöllä on sisäinen innostus oppia aiheesta lisää, kuten tämän tutkimuksen haastateltavilla oli.

Bitcoin-yhteisön sisällä voidaan nähdä olevan hyvin samansuuntaisia ja yhteneviä ajatuksia tietyistä teemoista, kuten lohkoketjuteknologian ja instituutioista riippumattoman valuutan hyödyistä yhteiskunnalle. Toisaalta yhteisössä toimivien yksilöiden motiivien nähtiin vaihtelevan vain omaa etua ajattelevista hyödyntävoittelijoista aidosti yhteiseen hyvään pyrkiviin kansalaisiin. Kumpikin puhdas ääripää vaikuttaa kuitenkin olevan harvinainen, ja yhteisön jäsenet sijoittuvat pääasiallisesti näiden ääripäiden väliin. Myös muihin virtuaalivaluuttoihin suhtautuminen jakoi yhteisöä kahtia. Toinen puoli näki kryptovaluuttojen olevan yleisellä tasolla toisiaan tukevia asioita, kun taas toinen puoli koki Bitcoinin ainoana oikeana virtuaalisena valuuttana. Bitcoinissa käytettyyn ja kehitettävään teknologiaan liittyvät mielipide-erot nähtiin myös osana yhteisöä, mutta niiden ei nähty jakavan yhteisöä yhtä voimakkaasti kuin Bitcoinin ja muiden virtuaalivaluuttojen väliset erot.

Bitcoinin ympärille muodostunut yhteisö on aktiivinen virtuaali- ja reaali- maailmoissa. Yhteisön jäseniä yhdistää halu lisätä omaa ja muiden tietoutta aiheen ympäriltä ja edistää Bitcoinin suosiota. Vaikka yhteisössä painottuu kiinnostus teknologiaa kohtaan, myös ideologia ja maailman muuttaminen paremmaksi paikaksi tulivat esille tutkimuksessa. Yhteisön avulla koettiin myös mahdollisuus saavuttaa etua työmarkkinoilla tai yritystoiminnassa. Pelkkää taloudellista hyötyä ei kuitenkaan yksikään haastateltu kokenut tavoittelewansa ensisijaisesti, vaan osaamispääoman katsottiin olevan tärkeämmässä roolissa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli pyrkiä ymmärtämään, millainen yhteisö Bitcoinin ympärille on muodostunut. Havaintojen perustella Bitcoin-yhteisö on kokonaisuutena moniulotteinen, eikä yhden ainoan tarkan määritelmän käyttäminen olisi tarkoituksenmukaista. Tämä tutkimus kertoi niiden yhteisön jäsenten näkökulmasta, joita yhdisti osallistuminen konsensus ry:n Telegram-ryhmään. Luultavasti yhteisö olisi näyttäytynyt hyvinkin erilaisesta, mikäli haastatellut olisi hankittu jonkin toisen foorumin kautta. Tutkimuksessa ilmennyt yhteisön voimakas muodonmuutos ja eläminen tarkoittaa myös sitä, että tämä tutkimus kuvaa yhteisöä vain tietyn hetken mukaan ja tilanteen mukaan, eikä saman tutkimuksen tekeminen vuoden kuluttua enää antaisi välttämättä likimainkaan samoja tuloksia.

Pohdintoja

Kryptovaluutoilla ja niiden ympärille muodostuneilla yhteisöillä on valtava potentiaali saada uusia käyttäjiä ja jäseniä, koska käytännössä kaikki maailman ihmiset tarvitsevat toimivia vaihdantavälineitä. Tällä hetkellä niiden laajaa yleistymistä vastaan on kuitenkin niiden suhteellisen vaikea ymmärrettävyys ja käytettävyys sellaisille henkilöille, jotka eivät ole teknologiasta erityisen kiinnostuneita. Lisäksi erinäiset kryptovaluutoilla tehdyt huijaukset ja kuluttajansuojan puuttuminen pitänevät ainakin länsimaissa valuutan suosion marginaalisena. Kehittyvissä talousjärjestelmissä tilanne voi olla toinen. Mikäli valtiot rajoittavat merkittävästi ihmisten tekemiä rahansiirtoja tai jos talousjärjestelmä toimii hyvin epävakaailla pohjalla, niin suuret massat voivat olla valmiita käyttämään kryptovaluuttoja. Voidaan olettaa, että vaikeissa taloudellisissa olosuhteissa ihmiset ovat valmiimpia opettelemaan uusia teknologioita tai hyväksymään kryptovaluuttoihin liittyviä epävarmuustekijöitä.

Tulevaisuudessa kryptovaluutat ja erityisesti niiden ympärille muodostuvat yhteisöt voivat saavuttaa suuremman aseman yhteiskunnassa myös sen vuoksi, että kansallisvaltioiden ja instituutioiden merkitys vaikuttaa heikkenevän ihmisten mielissä. Miittisen (2018) mukaan valtioiden roolin tulevaisuus kehittyneissä läntisissä talouksissa on yksi tämän hetken tärkeimmistä kysymyksistä. Valtioiden merkityksen heikkeneminen voi johtaa myös avoimuuteen sellaisia valuuttoja kohtaan, jotka eivät ole sidoksissa niihin. Erityisesti sellaiset henkilöt, jotka ovat tyytymättömiä nykyisiin elinolosuhteisiin voivat

siirtyä käyttämään kryptovaluuttoja. Yksi mahdollinen suosiota lisäävä skenaario voi myös liittyä yksityisyyden suojan merkityksen voimakkaaseen kasvamiseen, jonka myötä suuret massat haluaisivat hoitaa rahaliikennettään anonyymisti. Tällä hetkellä vaikuttaa kuitenkin siltä, että kryptovaluuttojen suosio jäänee rajalliseksi kansallisten tai globaalien talousjärjestelmien toimiessa vakaasti ja ennakoitavasti sekä valtioiden säilyttäessä asemansa hyvinvoinnin ylläpidon taustalla. Epävarmuuden lisääntyminen niin taloudessa kuin yksittäisen ihmisen elämässä voi kuitenkin muuttaa tätä asetelmaa.

Valuuttojen taustalla voidaan katsoa vaikuttavan pelkkien hyötyjen ja haittojen arvioinnin lisäksi myös voimakkaita tunnepohjaisia ajureita. Valuutat voivat muodostua merkittäviksi yhteisöiden symboleiksi ja identiteetin lähteeksi. Esimerkiksi suomalaiset ovat voineet assosioida rahan yhdeksi keinoksi kuvata suomalaisuutta (Anttila 2007, 36). Käyttämällä jotain tiettyä virtuaalista valuuttaa voi yksilö tuoda esille myös omaa persoonallisuuttaan tai asioita, joita hän haluaa itseensä liitettävän. Virtuaalisten valuuttojen määrän lisääntyessä räjähdysmäisesti lisääntyy myös mahdollisuus ilmaista itseään ja rakentaa omaa minäkuvaa. Kuten aiemmin tutkielmassa todettiin, virtuaalisessa ympäristössä on tunnusomaista, että trendit ja yhteisöt elävät jatkuvasti eivätkä yksilöt välttämättä sitoudu enää niin pitkäjänteisesti yhteen yhteisöön kuin reaali maailmassa. Bitcoin-yhteisö tulee luultavasti myös tulevaisuudessa elämään mielenkiintoisia aikoja.

LÄHTEET

- Ali, A. Md. – Yusof, H. (2011) Quality in qualitative studies: The Case of Validity, Reliability and Generalizability. *Issues in Social and Environmental Accounting*, Vol. 5 (1/2), 25–64.
- Ali, R – Barrdear, J. – Clews, R. – Southgate, J. (2014) The Economics of Digital Currencies. *Bank of England Quarterly Bulletin 2014 q3*.
- Anttila, J. (2007) *Kansallinen identiteetti ja suomalaiseksi samastuminen*. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos, Helsinki.
- Anttonen, A. (1989) *Valtiollisesta yhteisölliseen sosiaalipolitiikkaan*. Sosiaaliturvan keskusliitto, Helsinki.
- Bauman, Z. (2001) *Community: Seeking safety in an insecure world*. Polity, Cambridge.
- Biddle, B. J. (1986) Recent developments in role theory. *Annual review of sociology*, Vol. 12 (1), 67–92.
- Bitcoin price history chart (2019) Buy Bitcoin worldwide. Price. <<https://www.buy-bitcoinworldwide.com/price/>>, haettu 4.2.2019.
- Bitcoin Project (2009–2018) Get started with Bitcoin. <<https://bitcoin.org/en/>>, haettu 24.10.2018.
- Bohr, J. – Bashir, M. (2014) Who uses Bitcoin? An exploration of the Bitcoin community. *Twelfth Annual International Conference on Privacy, Security and Trust*, 94–101.
- Bowles, N. (2018) The New York Times. Style. Everyone is getting hilariously rich and you're not. <<https://www.nytimes.com/2018/01/13/style/bitcoin-millionaires.html>>, haettu 16.03.2019.
- Burniske, C. – White, A. (2017) Bitcoin: Ringing the bell for a new asset class. ARK-invest. <https://research.ark-invest.com/hubfs/1_Download_Files_ARK-Invest/White_Papers/Bitcoin-Ringing-The-Bell-For-A-New-Asset-Class.pdf>, haettu 24.10.2018.
- Browdie, B. (2012) American Banker. BitPay Signs 1,000 Merchants to Accept Bitcoin Payments. <<https://www.americanbanker.com/news/bitpay-signs-1-000-merchants-to-accept-bitcoin-payments>>, haettu 16.03.2019.
- Cesarano, F. (2014) The puzzle of metallism: Searching for the nature of money. *History of Political Economy*, Vol. 46 (2), 177–210.
- Chang, S. (2017) Marketwatch. Markets. In one chart. <<https://www.marketwatch.com/story/how-big-is-bitcoin-really-this-chart-puts-it-all-in-perspective-2017-06-21>>, haettu 13.01.2019.
- Corradi, F. – Höfner, P. (2018) The disenchantment of Bitcoin: unveiling the myth of a digital currency. *International Review of Sociology*, Vol. 28 (1), 193–207.

- Cova, B. – Cova, V. (2002), Tribal marketing: The tribalisation of society and its impact on the conduct of marketing. *European Journal of Marketing*, Vol. 36 (5/6), 595–620.
- Creswell, J. W. – Miller, D. L. (2000) Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into practice*, Vol. 39 (3), 124–130.
- Dallyn, S. (2017) Cryptocurrencies as Market Singularities: the strange case of Bitcoin. *Journal of Cultural Economy*, Vol. 10 (5), 462–473.
- Deci, E. L – Ryan, R. M. (2000) The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior, *Psychological Inquiry*, Vol. 11 (4), 227–268.
- Eriksson, P. – Kovalainen, A. (2008) *Qualitative methods in business research*. Sage, London.
- Eskola, J. (2010) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3.p. toim. Aaltola, J. – Valli, R. 179–203. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Eskola, J. – Suoranta, J. (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- Euroopan keskuspankki (2019) Tehtävät. Rahapolitiikka. <<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.fi.html>>, haettu 27.04.2019.
- Gibbs, J. L. – Kim, H. – Ki, S. (2019) Investigating the role of control and support mechanisms in members' sense of virtual community. *Communication Research*, Vol. 46 (1), 117–145.
- Haatanen, K. (2000) Yhteisöllisyyden paradoksit. *Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja Nro 4/2000*. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Hautamäki, A (2005) *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus, Helsinki.
- Harari, Y. N. (2011) *Sapiens: A Brief History of Humankind*. HarperCollins Publishers, New York.
- Heikkilä, K. (2002) *Tiimit: Avain uuden luomiseen*. Kauppakaari, Helsinki.
- Heinonen, U. (2008) Sähköinen yhteisöllisyys: Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. *Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIV*. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Hirsjärvi, S. – Hurme, H. (2010) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Tallinna.
- Hurtig, J. (2012) Usko ja uskonyhteisö väkivallan tapahtumaympäristönä. Teoksessa: *Maijan tarina: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö yksilön ja yhteisön trauma*. 118–145. Kirjapaja, Helsinki.

- Hyypä, M. T. (2002) *Elinvoimaa yhteisöstä*. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Ingham, G. (2004). The emergence of capitalist credit money. Teoksessa: *Credit and State Theories of Money: The Contribution of A. Mitchell Innes*. Wray, R. W. – Innes, A. M. 173–223. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Jauhiainen, R. – Eskola, M. (1993) *Ryhmäilmiö*. WSOY, Juva.
- Joon, K. – Young-Gul, K. (2003) Sense of virtual community: A conceptual framework and empirical validation. *International Journal of Electronic Commerce*, Vol. 8 (2), 75–94.
- Karlstrøm, H. (2014) Do libertarians dream of electric coins? The material embeddedness of Bitcoin. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, Vol. 15 (1), 23–36.
- Kiviniemi, K. (2010) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. uudistettu ja täydennetty painos, toim. Aaltola, J – Valli, R. 70–85. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Konsensus Ry (2019) Mikä on Konsensus Ry? <<https://www.konsensusry.fi/>>, haettu 05.02.2019.
- Kytölä, S. (2013) *Multilingual language use and metapragmatic reflexivity in Finnish internet football forums: a study in the sociolinguistics of globalization*. University of Jyväskylä, Jyväskylä.
- Lakhani, K. – Hippel, E. von (2003) How open source software works: free user-to-user assistance. *Research Policy*, Vol. 32 (6), 923–943.
- Lehdonvirta, V. (2016) Algorithms that divide and unite: Delocalisation, identity and collective action in ‘microwork’. Teoksessa: *Space, place and global digital work*, 53–80. Palgrave Macmillan, London.
- Lehdonvirta, V. & Räsänen, P. (2011) How do young people identify with online and offline peer groups? A comparison between UK, Spain and Japan. *Journal of Youth Studies*, Vol. 14 (1), 91–108.
- Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Vastapaino, Jyväskylä.
- Lustig, C. – Nardi, B. (2015) Algorithmic authority: The case of Bitcoin. *48th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, 743–752.
- Mallard, A. – Méadel, C. – Musiani, F. (2014) The paradoxes of distributed trust: Peer-to-Peer architecture and user confidence in Bitcoin. *Journal of Peer Production*, Vol 4 (10).
- Martela, F. – Jarenko, K. (2014) *Sisäinen motivaatio: Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat*. Helsinki: Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2014.

- Maurer, B – Nelms, T. C. – Swartz, L. (2013) “When perhaps the real problem is money itself!”: the practical materiality of Bitcoin, *Social Semiotics*, Vol. 23 (2), 261–277.
- McMillan, D. W. – Chavis, D. M. (1986) Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, Vol. 14 (1), 6–23.
- Merton, R. K. (1968) *Social theory and social structure 1968 enlarged edition*. The free press, New York.
- Miettinen, T. (2018) Sitra. Artikkelit. Mitä liberaalille valtiolle tapahtuu? <<https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-liberaalille-valtiolle-tapahtuu/>>, haettu 28.04.2019.
- Nakamoto, S. (2008) Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. <<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>>, haettu 26.10.2018.
- Nelms, T. C. – Maurer, B. – Swartz, L. – Mainwaring, S. (2018) Social payments: Innovation, trust, Bitcoin, and the sharing economy. *Theory, Culture & Society*, Vol. 35 (3), 13–33.
- O'Neil, M. (2009) *Cyberchiefs: Autonomy and authority in online tribes*. Pluto Press, London.
- Plant, R. (2004) Online Communities. *Technology in society*, Vol. 26 (1), 51–65.
- Puohiniemi, M. – Nyman, G. (2007) *Mies. Arvot, roolit ja tunteet*. Limor, Espoo.
- Reyes, A. (2019) Virtual communities: Interaction, identity and authority in digital communication. *Text & Talk*, Vol. 39 (1), 99–120.
- Ridings, C. M. – Gefen, D. (2004) Virtual community attraction: Why people hang out online. *Journal of Computer-mediated communication*, Vol. 10 (1), JCMC10110.
- Salmela-Aro, K. – Nurmi, J. E. (2005) *Mikä meitä liikuttaa: Modernin motivaatiopsykologian perusteet*. 2. painos. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Sivonen, J. – Koivula, A. – Saarinen, A. – Keipi, T. (2018). *Working papers in economic sociology: research report on the Finland in the digital age-survey*. Turun yliopisto, Turku.
- Simmel, G. (1997) *Rahan filosofia*. (Alkuteos Philosophie des Geldes 1920, käänös Panu Turunen). Doroga, Turku.
- Suomen pankki (2014) Media ja julkaisut. Uutiset. Bitcoinin käyttöön liittyy riskejä. <<https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/uutiset/2014/bitcoinin-kayttoon-liittyy-riskeja/>>, haettu 22.02.2019.
- Sinkovics, R.R – Penz, E. – Ghauri, N. (2005) Analysing textual data in international marketing research, *Qualitative Market Research: An International Journal*, Vol. 8 (1), 9–38.

- Swartz, L. (2018) What was Bitcoin, what will it be? The technoeconomic imaginaries of a new money technology, *Cultural Studies*, Vol. 32 (4), 623–650.
- Tarkka, J. (2012) Ulkopoliittinen instituutti. Artikkelit. Pitkä tie kullasta paperirahaan. <http://arkisto.ulkopoliitikka.fi/artikkeli/1060/pitk_tie_kullasta_paperirahaan/>, haettu 28.01.2019.
- Tieteen termipankki (2019) Filosofia: intersubjektivisuus. <<https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Filosofia:intersubjektivisuus>>, haettu 22.01.2019.
- Tonteri, L. – Kosonen, M. – Ellonen, H.K. – Tarkiainen, A. (2011) Antecedents of an experienced sense of virtual community. *Computers in Human Behavior*, Vol. 27 (6), 2215–2223.
- Tuomi, I. (2005) Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan. Teoksessa: *Yhteisöllisyyden paluu*, toim. Hautamäki, A. 132–162. Gaudeamus, Helsinki.
- Turun yliopisto (2019) Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Taloussosiologia. <<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/yhteiskuntatieteellinen-tiedekunta/taloussosiologia>>, haettu 22.01.2019.
- Unruh, D. R. (1980) The Nature of Social Worlds. *Sociological Perspectives*, Vol. 23 (3), 271–296.
- Weber, M. (1989) *Maailmanuskonnot ja moderni länsimainen rationaalisuus: Kirjoituksia uskonnon sosiologiasta*. (Alkuteos Gesammelte aufsätze zur religionssoziologie 1920, käänös Hietaniemi, T.) Vastapaino, Tampere.
- Wray, L. R. (2014) *From the state theory of money to modern money theory: an alternative to economic orthodoxy*. Working paper No. 792. Levy Economics Institute of Bard College.
- Yin, Robert K. (2009) *Case Study research design and methods*. Fourth Edition. SAGE, California.
- Zelizer, V. A. (1997) *The social meaning of money*. Princeton University Press, New Jersey.

LIITTEET

LIITE 1 Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Ikä?
- Koulutus?
- Ammatti?
- Milloin kuulit tai kiinnostuit Bitcoinista ensimmäisen kerran?
- Milloin hankit ensimmäiset mahdolliset Bitcoinit?
- Miten tai mihin tarkoituksiin käytät Bitcoineja?

Bitcoinin olemus ja merkitys

- Mikä tai mitä Bitcoin mielestäsi on?
- Millainen merkitys Bitcoinilla on sinulle?
- Mitä Bitcoin merkitsee yhteiskunnalle?
- Koetko kuuluvasi Bitcoin-yhteisöön?
- Milloin yksilö mielestäsi kuuluu Bitcoin-yhteisöön?
- Millä tavoin osallistut ilmiöön? (Virtuaali/reaalimaailma; Passiivinen/aktiivinen)

Motivaatio osallistua ilmiöön/yhteisöön

- Miten kiinnostuit alun perin ilmiöstä?
- Mikä ilmiössä kiinnostaa tällä hetkellä?
- Kuinka pitkään luulet olevasi kiinnostunut ilmiöstä/mukana yhteisössä?
- Sisäiset palkkiot ilmiöön/yhteisöön osallistumisesta (merkityksellisyys, halu oppia, viihde).
 - Yhteisöllisyyden tunne & omien taitojen kehittäminen?
 - Ystävien tai uusien tuttavien saaminen ilmiön ympäriltä?
- Ulkoiset palkkiot ilmiön/yhteisön avulla.
 - Saako yhteisön avulla ulkoisia palkkioita kuten taloudellista etua, statusta tai arvostusta?
- Bitcoin-yhteisön maailmankuvan samankaltaisuus vastaajan maailmankuvaan.
 - Kuinka yhdenmukaisena näet oman maailmankuvasi verrattuna Bitcoin-yhteisön tapaan katsoa maailmaa?

Yksilön rooli osana Bitcoin-yhteisöä

- Millaisia rooleja yhteisössä mielestäsi on?
- Roolien merkitys yhteisön toimintaan?
- Millaisena haastateltava näkee oman roolinsa yhteisössä/ilmiössä?
- Millaisia ajatuksia Bitcoinin arvonn kehitys herättää?
- Miten se on vaikuttanut yhteisöön tai muuttanut asioita?

Bitcoin-yhteisön/ilmiön ominaispiirteet

- Millainen yhteisö Bitcoinin ympärille on mielestäsi muodostunut?
 - Miten yhteisö tai ilmiö on muuttunut ajan saatossa (jos haastateltava on ollut itse pidempään ilmiössä mukana)
- Yhteisön kantava idea ja tavoite
 - Mikä on Bitcoin-yhteisön tavoite tai kantava idea?
 - Millaisia ajatuksia ja ideologioita yhteisön jäsenet jakavat?
 - Mikä on yhteisölle erityistä?
 - Satoshi Nakamoton vaikutus yhteisössä?
- Yhteisön sisäiset vastavoimat
 - Kuinka yhtenäisesti tai itsenäisesti yhteisön jäsenet ajattelevat ja toimivat?
 - Onko yhteisön sisällä ristiriitoja tai jännitteitä?
 - Onko ryhmä tasa-arvoinen vai onko joillakin tahoilla enemmän vaikutusvaltaa?

- Millaisena näet Bitcoin-ilmiön/yhteisön tulevaisuuden?
- Tulisiko sinulla vielä mieleen Bitcoiniin, ilmiöön tai yhteisöön liittyen jotain mistä ei olla puhuttu, mutta mitä haluaisit nostaa esiin?

LIITE 2 Haastattelupyyntö

Haastattelupyyntö julkaistavaksi keskustelufoorumeilla

Hei, Etsin pro gradu -tutkielmaani haastateltavia, jotka ovat kiinnostuneita kertomaan oman näkemyksensä Bitcoin-ilmiöstä. Toiveissa on saada mukaan niin hiljattain kuin myös pidempään aiheesta kiinnostuneita henkilöitä.

Tutkielman avulla on tarkoitus ennen kaikkea ymmärtää Bitcoinin ympärille muodostunutta ilmiötä ja yhteisöä. Haastattelu kestää noin tunnin ja se suoritetaan yksilöhaastatteluina joko Skypen-välityksellä tai kasvotusten Turun seudulla helmikuun ja maaliskuun aikana. Haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia ja anonyymejä eikä kerättyä aineistoa käytetä mihinkään muuhun kuin tämän tutkimuksen tarpeisiin. Haastattelun voi halutessaan keskeyttää ja kerätyt tiedot voi pyytää poistettavaksi milloin tahansa.

Mikäli olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen niin voit lähettää minulle yksityisviestin tai sähköpostia osoitteeseen lechsc@utu.fi niin sovitaan asiasta tarkemmin.

Etukäteen jo suuresti avustasi kiittäen,

Leo Schroderus

Turun Kauppakorkeakoulu

Maisteritutkinnon opiskelija (Taloussosiologia)

lechsc@utu.fi

LIITE 3 Haastateltaville annettu informointitiedote**HAASTATELTAVIEN INFORMOINTITIEDOTE**

Tutkielman tavoitteena on selvittää haastattelukyselyiden avulla, millainen ilmiö Bitcoin-virtuaalivaluutan ympärille on muodostunut. Haastateltavaksi sopivia henkilöitä ovat kaikki ne, jotka kokevat olevansa mukana Bitcoin-yhteisössä tai kiinnostuneita Bitcoinista ilmiönä. Haastatteluista kertynyttä aineistoa käytetään ainoastaan tämän tutkielman tarpeisiin ja kerätty aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistumisen jälkeen tai viimeistään 31.12.2019. Valmis tutkielma tullaan tallentamaan Turun kauppakorkeakoulun kirjaston tietokantaan. Haastatteluista kertyvään materiaalin on pääsy vain tutkielman tekijällä, materiaalia ei jaeta kolmansilla osapuolille eikä sitä käytetä kaupallisiin tarkoituksiin. Henkilötietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin.

Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää haastattelun milloin tahansa. Sinulle kuuluu myös oikeus saada pääsy tietoihin, oikaista tietoja, rajoittaa tietojen käsittelyä ja vastustaa henkilötietojen käsittelyä. Tieteellisen tutkimuksen yhteydessä edellä mainituista oikeuksista voidaan poiketa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Annan mielelläni pyydettäessä lisätietoja tutkimukseen liittyen.

Parhain terveisin

Leo Schroderus

Tutkimuksen ohjaaja:

Prof. Pekka Räsänen
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun Yliopisto

Tutkimuksen tekijä:

Leo Schroderus
Turun kauppakorkeakoulu
Turun yliopisto

LIITE 4 Tutkielmassa käytettäviä keskeisiä käsitteitä ja niiden määritelmiä

Algoritmi = Ennalta määritelty yksiselitteinen toimintamalli, jonka mukaan esimerkiksi ohjelmiston toiminta määräytyy.

Bitcoin = Laajimmalla levinnyt ja markkina-arvoltaan suurin lohkoketjuteknologiaan perustuva virtuaalivaluutta (kryptovaluutta), joka on julkistettu loppuvuonna 2008.

Fiat-valuutat = Valtioiden takaamat virallisessa asemassa olevat valuutat (esim. euro, dollari, jeni ja punta), joiden arvoa ei ole sidottu hyödykkeisiin.

Google Hangouts = Pikaviestintäpalvelu, jonka avulla voi kommunikoida ilmaiseksi internetissä tekstin, äänen ja videokuvan välityksellä.

Lohkoketju = Käyttäjien kesken hajautettu tietokanta, joka sisältää tiedot kaikista lohkoketjun tapahtumista ja joita ei voi muuttaa jälkikäteen. Voidaan hyödyntää esimerkiksi rahan siirtojen seuraamisessa tai tuotteen toimitusketjun todentamisessa.

NVivo-ohjelmisto = Laadullisen tutkimuksen tekoa avustava ohjelmisto, joka helpottaa järjestelemään ja analysoimaan vapaamuotoista tekstiä tai muuta materiaalia.

Skype = Pikaviestintäpalvelu, jonka avulla voi kommunikoida ilmaiseksi internetissä tekstin, äänen ja videokuvan välityksellä (vrt. Google Hangouts). Lisäksi Skypellä on mahdollista soittaa ja lähettää viestejä normaalin matkapuhelinverkon kautta maksua vastaan.

TOR-verkko (The Onion Router) = Tietokone-ohjelmisto, jonka avulla internetiä voi käyttää anonymisti ja sensuroimattomasti. Anonymiteetti perustuu datan salaamiseen ja välittämiseen useiden salauserrosten läpi.

Virtuaalivaluutta (kryptovaluutta) = Digitaalinen valuutta, jonka arvo määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan. Bitcoin on virtuaalivaluutoista tällä hetkellä markkina-arvoltaan suurin, mutta sen lisäksi on olemassa myös tuhansia muita virtuaalivaluuttoja, joita kutsutaan yleisellä tasolla altcoineiksi.